

9 771416 446126

BAJAI HONPOLGÁR

Baja és környéke honismereti és kulturális folyóirata

2017. január-február

XXVIII. évfolyam 1-2. (315-316.) szám

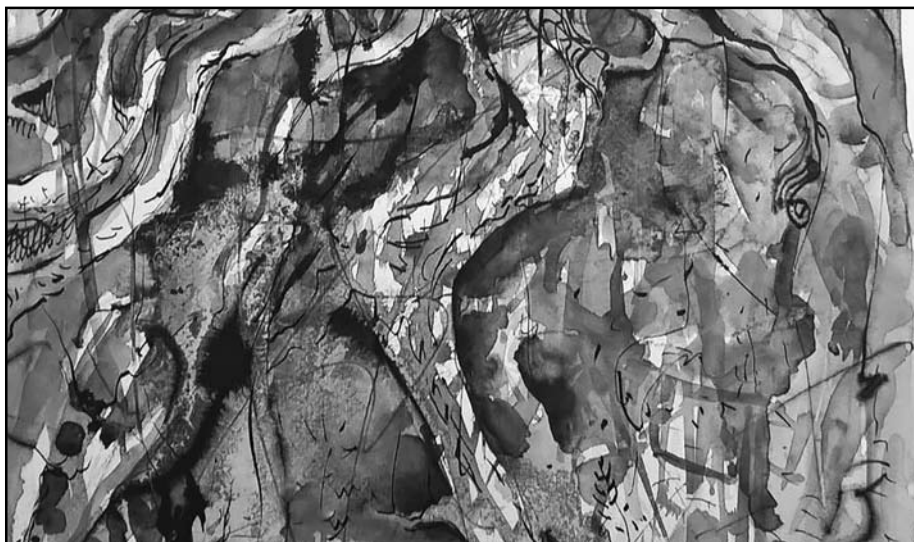
Ára: 600 Ft

E számunk tartalmából

- Galambos erődöm (Emesz Margit írása)
- Bajai kitüntetések 2016 végén (BH-összeállítás)
- „A farsangi napokban leszünk mi is vígabbak...” Farsangi népszokások a Bácskában (Lex Orsolya írása)
- Az olasz-magyar barátság jegyében (Sarlós István forrásközlése)
- „A zenetanár küldetése, hogy zeneszerető embereket neveljen” (Zalavári László interjúja a megyei Prima-díjas Markóné Szalai Gyöngyvérrel)
- Dr. Vass Zoltán emlékezete (Dr. Tóth Gábor nekrológja)
- „Mi az nektek nem kell a szovjet kapcsolatot?” (Gergely Ferenc tanulmánya. 1. rész)
- Több hónap fagy és sötétség (Bognár-Simor Katalin írása)
- Mozaikok egy kivételesen gazdag, hosszú életpályából (Fátrai Klára köszönti dr. Rendes Bélánét)
- Audiencián Zita királynénál (Péter Árpád visszaemlékezése)
- AharmadikVíz-JelBaján (Majorcsicsné Ujjady Krisztina és Bodóczky István írása)
- A Víz-Jel biennálé képeiből
- Válogatás a Duna Fotóklub fényképeiből
- Nem tanulószakkör, hanem egymás inspirálása! (Sándor Boglárka írása a Duna Fotóklubról)
- Kamillák januárban (Kárpáti Jonatán novellája)
- Tenyereden a végtelen (Balázs Bernadett recenziója Kasza Béla verseskötetéről)
- Bajai anziksz (Jász Anikó interjúja Goretich Antal képeslapgyűjtővel)
- Hadifoglyok élelmezése az első világháború idején (Sarlós István forrásközlése)
- Berlini töredékek (Szettele Katinka beszámolója)
- „...jól be kell vésni a szívekbe... Leírom hát, hogy történt...” (Lex Orsolya recenziója)
- A Bajai Honpolgár 2016-os tartalommutatója (Jász Anikó összeállítása)
- Jelentősebb bajai évfordulók 2017-ben (Jász Anikó válogatása)
- Védendő védtelenek: a tengelic (Nebojszki László írása)

Csupák Viktória (Szabadka) különleges alkotása a Víz-Jel biennáléről

Galambos erődöm

■ Szeretem az embereket. Szeretem városomat, nagyjait is szeretem. A gyerekeket a legjobban mindörökké... A gyerekeket azért, mert formálhatók, és figyelnek, ha figyelmüket az életre nevelés felé visszük. Mert őket lehet úgy nevelni, hogy észre sem veszik, hogy róluk van szó. Sőt! Csak Pistikéről, csak Annácskáról és sorolhatnám, mert a különböző színű virágszálak adják a

csokor színes szépségét. Ez nem koreográfia. Juhász Gyulát idézem: „Az már művész, aki a múlandó órákat az örökkévalósághoz igazítja.” A koreográfus az élet, s hogy ebben az élő történetben, élő történelmünkben ki mit hagy örökségül a jövőre saját életének történetéből, az bizony a családból hozott és tanult öröksége, ami az ott kapott értékekből kovácsolódik.

Az örök érvényű értékek adják a világ létezését. Ez nem más, mint a bibliai tízparancsolat. Ennél jobb törvénytárat a világon senki sem alkotott, hogy élhető legyen ez a bolygó. És mégis.

Én azt az embert szeretem, tisztelem és fogadom el – akár tudását, akár jótetteit, akár pedagógus munkáját és sorolhatnám –, aki a szerénységével együtt tud élni... Ebben az országban rengeteg okos, ügyes, tehetséges ember él, aki tehetsége és szerénysége hiányában „kevesebbet ér”. Bizony kevesebbet ér, mert...

Bizony kevesebbet ér, mert róluk nem készül fotó, nincsenek bemutatók, széles ívű látványok. Miattuk nem gyúlnak ki a reflektorfények. A szerénység reflektorfényében élnek ők, és látom őket. Biztosan Önök is látják, tudják és érzik ezt a történetet. Én magam is látom ezeket a tehetségeket.

Ma is közöttük járok, ma is hallom halk, finom hangjukat, és teszik dolgukat – mi sem természetesebb –, és ígéretes jövőt adnak a beteljesedésig sok-sok embertársuknak. Ők a láthatatlan nagyjaink köre és a bibliai tízparancsolat birtokosai. Hitükkel indulok a 2017-es év ígéretes napjai felé, mert ők a fények tündöklésével sem vakítanak.

Emesz Margit

Kitüntetések 2016 végén

Baja Város Önkormányzata 2016. december 17-én tartotta ünnepi ülését, amelyen Fercsák Róbert polgármester, Csubákné Besesek Andrea és Vedelek Norbert alpolgármesterek a következő városi kitüntetéseket adták át:

Baja Város Díszpolgára: DR. DÁNIEL JÓZSEF, HOSSZÚ KATINKA. **Baja Városért:** id. BÁN BÉLA, KENYERES ZOLTÁN, valamint DR. JUHÁSZ GÁBOR és DR. CSUPITY MAGDOLNA. **Baja Város Közszolgálatért:** DR. MÁTRAI TIBOR, NEMES GYÖRGY. **Baja Város Közneveléséért és Felsőoktatásáért:** DR. FLEIT ERNŐ, DR. KISS ZOLTÁNNÉ. **Baja Város Kultúrájáért:** DR. MAYER JÁNOS, PETHŐ ATTILA. **Baja Város Egészségügyéért:** DR. NYIKOS ERZSÉBET, DR. SOMODI GIZELLA (posztumusz). **Baja Város Sportjáért:** FLANDER MÁRTON, MOGYI BAJAI JUDO CLUB. **Baja Város Fejlesztéséért:** RÁDÓCZI VALÉRIA. **Baja Város Szociális Feladatai Ellátásáért:** ÁCS LAJOSNÉ, BAJAI KISTÉRSÉGI CSALÁDSEGÍTŐ ÉS GYERMEKJÓLÉTI SZOLGÁLAT. **Baja Város Pro Caritate Díja:** BRÉVAI FERENCNÉ, B. SZABÓ LÁSZLÓNÉ. **Baja Város Közbiztonságáért:** KOCSIS LÁSZLÓ, KOVÁCS MÁTÉ. **Baja Város Nemzetiségeiért:** BAJAI ÓVODAIGAZGATÓSÁG TEMPLOM UTCAI ÓVODÁJA, SCHERER GABRIELLA. **Az 1956-os Forradalom Emlékdíja:** LEHOCZKY FERENC. **Baja Város Polgármestere Kitüntető Díja:** FALDUM GÁBOR. **Baja Város Mestere:** VASS JÁNOS.

Ugyanezen az ülésen köszöntötték DR. PÉTERFI TAMÁST, kuratóriumunk elnökét is, aki a közelmúltban Budapesten Kiváló Ügyvédi Munkáért kitüntetést, valamint OSZTROGONÁ CZ JÓZSEFet, a Magyarországi Horvátok Szövetségének elnökét is, aki Zágrábban horvát állami elismerést kapott.

A Vállalkozók Országos Szövetsége által alapított megyei Prima-díjakat 2016. november 25-én adták át a kecskeméti Sheraton Hotelben rendezett ünnepi gálán. A 2016. évi Bács-Kiskun megyei Prima-díjasok között volt a bajai MARKÓNÉ SZALAI GYÖNGYVÉR, a Liszt Ferenc Alapfokú Művészeti Iskola fűvós tanszakának vezetője, míg BRAXMAIR BÉLA, a Bácskatej Kft. tulajdonos-ügyvezetője

Az Év Élelmiszeripari Vállalkozója kitüntetésben részesült.

2016. december 2-án adták át Budapesten, a Művészetek Palotájában **Az Év Vállalkozója díjakat**, amelyekről a Vállalkozók és Munkáltatók Szövetsége (VOSZ) döntött. A 2016. év díjazottjai között volt KOVÁCS DÉNES, a bajai Forint-Soft Kft. ügyvezető-tulajdonosa is.

MINDEN DÍJAZOTTNAK – KÖZTÜK EGYKORI ÉS JELENLEGI MUNKATÁRSAINKNAK – SOK SZERETETTEL GRATULÁLUNK!

A BAJAI HONPOLGÁR

...A farsangi napokban, leszünk mi is vígabban...

Farsangi népszokások a Bácskában

■ A farsangi időszak Jézus megkeresztelkedésének napján, január 6-án, vízkeresztkor kezdődik, s egészen hamvazószerdáig, a nagyböjt kezdetéig tart.

A karácsonyt lezáró, farsangnyitó ünnep, azaz vízkereszt jelentős szerepű a néphagyományban. Ekkor volt szokásban a *háromkirályozás*, *háromkirály-járás* vagy más néven *csillagjárás*, *csillagozás*. Magyarország legtöbb vidékén a három királyokat megjelenítő három fiú, férfi; a kalocsai szállások vidékén három fehér ruhás, papírsüveges, koronás lány járta a település házait, egyikük kezében papírcsillaggal, s a szokáshoz kapcsolódó *Háromkirályok napján...* kezdetű dallal emlékeztek meg a bibliai háromkirályok történetéről.

Katolikus vidékeken január 6. az ideje a liturgikus vízszentelésnek, valamint vízkereszt és az azt követő néhány nap a házszentelések időszaka is.

A farsang kihirdetése zajkeltéssel, kolompolással, ostorpattogatással, lezárása szimbolikus télkihordással, téltemetéssel történik. E két végpont közötti időszakot népszokások egész sora jellemezte a Kárpát-medencében s Európa-szerte. Disznótorok, bálók, fonók, tréfás felvonulások, hangos vigasságok, lakodalmak ideje a farsang.

A disznóölések a hideg idő beálltakor (általában András-napkor) kezdődtek, s a nyelverterület minden pontján jeles alkalma volt a mulatásnak, adománygyűjtésnek, alakoskodó játékok bemutatásának, köszöntésnek. A disznótoros vacsora idején kántálók érkeztek a házhoz, ahol disznót vágtak, s énekkel, rigmussal bebocsátást kértek, ahol aztán megkínálták őket, adományt adtak nekik. Topolyán a toros kántálók medvének, cigánynak, kéményseprőnek öltözve tepsik-

kel, fedőkkel, botokkal zajongva köszöntek be a házakhoz, ahol pénz és szerencsét kívántak a gazdának. Cserébe kaptak a toros étkekből.

E jeles időszakot pogány kori gyökerei és szabados légköre, szokáshagyományai miatt gyakorta helytelenítik, marasztalják el már a középkor időszakában is az egyházi szerzők, prédikátorok, mondván: *az egész esztendőben nincs még egy ilyen nap, amikor az ördög ennyi embert elragad, és a bűn igájával a saját rabszolgaságába hajt.* Ám épp ezen leírásoknak köszönhetően tudunk meg egyet s mást a korai farsangi szokásokról, melyek a vássottságot, bujaságot, feslettséget, torkosságot, iszákosságot kifogásolják leginkább a figurás köntösöket s a másik nem ruháit magukra öltő emberek kapcsán. *Bod Péter* 18. századi református lelkész, egyháztörténész egyenesen az *Ördögök Innepének* nevezi a farsangot.

A farsangi időszak csúcspontja az ún. *farsangháromnap*, azaz a nagyböjt előtti utolsó három nap, azaz *farsangvasárnap*, *farsanghétfő* és *húshagyó kedd*. Az előkészületek azonban már a farsangvasárnapot megelőző csütörtökön kezdődtek, melyet szintén többféleképpen *kövércsütörtöknek*, *zabálócsütörtöknek*, *torkos csütörtöknek* neveztek. (Több elképzelés is él e nappal kapcsolatban. Van, amelyik szerint a böjt kezdete utáni első csütörtök ez a nap, s olyan is, mely szerint mindkettő élhetett valamikor külön elnevezéssel a magyar hagyományban). Annyi viszont bizonyos, hogy e napon jó zsíros ételeket főztek, és sok húst, pogácsát, tepertőt, kolbászt, káposztát, hájas kiflit ettek, melynek egyrészt bőségyarázsló szándéka

volt, másrészt jóllakással kellett készülni a szigorú böjttölcésre. Ahogy a Délvidéken mondják: *„Ezen a napon kilencsző kő jóllakni, hogy jövőre is a bőség legyen az úr!”* Tipikus eledele az időszaknak a fánk is, melyet korábban disznózsírban sütöttek ki, így jól szimbolizálta a bőséget, tézta mivoltával pedig a hamarosan elkövetkező böjttöt. Topolyán az első fánkot megszáritották, por-

Bögtömetés

Búcsúztatlak téged
E ravasz világtól
Zenésztársaidtól
Meg az anyósoktól
És a lump fráteroktól!

És az egész legény-
És a leányhadtól,
És a sok nagytorjú Iszákovicsoktól
És a zsebrákoktól!

Jaj, de mily keserves
A bögtö élete!
Ha ja farsang elmút,
Nincsen becsülete!
Két dinár értéke!

Ütik, verik, húzzák,
Szorítják a nyakát,
Lányok ablakánál
Sűrűn fojtogatják!
Csak úgy nyikorgatják!

Pedig ezt a lányok
Nemigen érdemlik,
Mert a legényeket
Pletykába keverik!
Mert hát mesterségük!

Egész farsangon át
Szolgáltam a gazdám,
Mindig puttony módra
Húzott ő a hátán!
Néha árok partján!

Enni ritkán adott,
Mégis öreg lettem,
Csupán rókabőr volt
Napi eledelem!
Mit már sokat ettem!

Mindig azt hajtotta:
Tudja meg a város,
Az lehet jó bögtös,
Aki jó iszákos!
Akár a bumbardós!

A gazdám ferblis vót,
Éltem gyászba borult,
Testemről levette,
S elitta a gé-húrt!
Ó, az a nyomorult!

Bögtömetés

rá zúzták, s eltették, hiszen mágikus, gyógyító erőt tulajdonítottak neki, s ha szükség volt rá, a beteg jószág ételbe keverték. Moholon húshagyókor általában disznót ettek (baromfit nem), s *csőregét, herőcét* sütöttek. S ami szerdára megmaradt, azt elvitte a *Ciböre-vajda*. Konc és Cibere vetélkedése másutt is ismeretes farsangkor. Farsang elején Konc király győz, azaz lehet húsos, zsíros ételeket fogyasztani. Ám farsang végén Cibere vajda kerül ki győztesen, aki megszemélyesíti a tipikus böjti eledelt, a ciberelevest.

A beöltözés, maskarázás szokása mindenütt jelen volt a Kárpát-medencében. Az ilyenkor megjelenő állatmaszkok, leggyakrabban ló, kecske, gólya, medve, s a maskarát öltők között leggyakoribbak az esküvők, temetések, szereplői, valamint a különböző nemzetiségeket, mesterségeket megjelenítő alakok. Szerepük jobbára termékenységvarázsló, mely szándék az ilyenkor elhangzó szövegekben s előadott jelentekben erőteljesen megjelenik. *Burány Béla* vajdasági néprajzkutató szavaival élve: *mindez egy nem is olyan túl régen még nagyon is valós tartalmú közösségi életszabály-csoport emléket őrizi. (Ha igaz, márpedig igaz, hogy a meddő házasságok felében a férj a „hibás”, a maskarás, tivornyás napok nyújtottak bizonyos „megoldási lehetőségeket”, az ismeretlenség mögé bújva, valamiféle össznépi, rituális fedezettel.)*

Ami az egyházaknak évszázadokon át nem sikerült, a „modern” élet könnyedén gereblyézte el ezeket a népszokásokat: a polgári prűderia eluralkodásával ma már csak jelképes imitációik őrzik néhai vérbő emléküket. A modern, polgári kényelem igényének mindenekfeletti uralmában pedig a nem kívánt terhesség a domináló problémakör, nem a gyermektelenség szégyene, s a nemzetpusztulás egy vállrándításnyi frizuraigazitással intéződik el.

A maskarás felvonulás és játékok idején leggyakrabban tehát valamely állatot idézték meg öltözékükkel, mozgásukkal, de la-

Halottas játék

kodalmas menetet, zsidó vándorkereskedőt, borbélyt, betyárt, koldust, cigányok csoportját, tréfás halottas menetet (álpap, álkántorral) is megjeleníthettek. Ezek a felvonulások, játékok, s egy-egy népszokás (pl. tuskóhúzás) néha átnyúltak hamvazószerdára is.

A vajdasági Mohol tréfás lakodalmi menetében magas férfit választottak menyasszonynak s mellé kicsike vőlegényt, már ezzel megalapozva a jókedvet. Nagy zajjal, csörgős botokkal kísérték őket, s a menetben volt pirosba öltözött vasvillás ördög, akinek kéménykotró volt a farka, s több kisördög, akiket vidáman bosszantottak az utcabéli gyerekek. Az ördög olykor megkergette őket, vagy bekente a lányok arcát korrommal, megcsapkodta az arra járókat.

Szokásban volt Moholon, Szabadkán s Zentán a *bögőtemetés*, melyre húshagyókedden éjfélkor kerítettek sort. A hangszert fehér lepedővel letakarták, s mellé felsorakozott a pap és a kántor, mindketten álarcban, a pap fehér lepedőben, a kántor hol feketében, hol hétköznapi ruhában, siratóasztonyok a „halott” körül. Kellett még egy nagy könyv, amelyből felolvasták a „szent” szöveget, egy köcsög, amelyben a víz volt a szentelésre, s egy seprű vagy meszelő, amelyet a tréfás szenteléskor használtak. A kántor hosszú, erre a célra kitalált szöveget énekelt, mely szöveg minden strófájának utolsó sorát a pap mondja be mély, vastag hangon. A szöveget a kedvelt a *Cur mundus militat sub vana gloria* 16. századi egyházi dallam második felére adják elő, mely dallam halottas énekként, kántori búcsúztatóként is használatos. A ceremónia végén az asszonyok körül siratták a halottat, majd a letakart böngöt kivitték, jelképesen eltemették, hiszen a nagyböjt idején nem volt helye muzsikaszónak.

Az ilyen és ehhez hasonló halottasjátékok párhuzamai megtalálhatók az európai ünnepi szokáshagyományban. Minden esetben temetést utánzó, halotti szertartást parodizáló, alakoskodó dramatikus játékról van szó. A magyar nyelvterületen széles körben elterjedt szokás, amelynek több előfordulási alkalma ismeretes. Főleg a lakodalom és a farsang hagyomány körébe tartozik. A szereplők általában férfiak voltak. A nő szerepeket is férfiak alakították. A halottas játék egyik legfontosabb részét a pap beszéde alkotta, amely a valóságos gyászbeszéd felépítésének, fordulatai-

Halod-e te, gazdám,
Rögtön eltávozzál,
Öreg napjaimban
Eleget kínoztál!
Bár már füstön lógnál!

Hangszerész, kocsmáros,
Mind bezárni valók!
Szakácsok, pincérek,
Spiritusba valók!
Éppen abba valók!

Bassz-prímás a testem
A tűzre, megvette,
Kívánom: ötlet is
Tegyék be ecetbe!
De még melegibe!

Prímások is engem
Sokat háborgattak,
Egész farsangon át
Fülembé csipogtak!
Ó, az iszákosak!

A kontrás is engem
Sokat háborgatott!
Gé-dúr helyett mindig
Fisz-dúrokat fogott!
Hogy csak úgy ropogott!

A csellós énnékem,
Kedves jó barátom!
Helyettem majd ő bög
Ezen a világon!
És az egész nyáron!

Legények, kik engem
Sokat kínoztatok,
De valutát, bizon
Csak nagy ritkán adtok!
Az még jobban bántott!

A lányok is engem
Sokat szekíroztak,
Sűrűn bögtém nekik,
Csókot alig adtak!
Ó, az átkozottak!

Hozzátok fordulok,
Drága jó asszonyok,
Látom, hogy utánam
Nagyon siránkoztok!
És mél gyászba vattok!

Nem ér az már semmit!
A sírás hiába,
Keresse mindenki
Vígasszát pohárba!
A Kocsis János borába!

Tuskóhúzás

nak mintájára készült, vaskos, obszcén kifejezésekkel megtűzdelve.

A farsangi időszakban bemutatott halottas játékok rendkívül változatosak. Farsangkor a halottat nemcsak élő személlyel, hanem igen gyakran szalmabábbal, döglött állattal, a koporsót lefelé fordított tekenővel helyettesítik. Ezekben a tél, a farsang eltemetésének, elmúlásának gondolata jut elsősorban kifejezésre. A halottat alakító személyt, szalmabábot, tekenőt stb. végigviszik a falun, és a falu végén beletemetik a hóba, a szalmabábot elégetik, vízbe dobják vagy széttépik.

E dramatikus játékok gyakran a farsangkor rendezett táncmultságok alkalmával kapnak teret, hiszen e vigasságok olykor három napig is tartottak. A legények sorra járták a lányos házakat, hívogatták a lányokat, és a tánckölségre, a muzsikások megfizetésére adományokat gyűjtöttek. Házakhoz betérve köszöntőt mondtak, s jókívánásaikért cserébe adományt (pénzt, tojást, szalonnát) kaptak.

Farsangkor azonban nemcsak a legények és a lányok rendeztek táncmultságokat, hanem a házasságkötés, asszonyok, sőt a gyerekek is. Sokféle szokás volt, hogy az asszonyok külön multságot rendeztek farsangkor.

A farsangi báloknak azonban elsősorban mégiscsak a párválasztásban volt legjelentősebb szerepe. Az udvarlás, párválasztás, lakodalmak legfőbb ideje a hagyományos paraszti életben ez az időszak volt. Az egész magyar nyelvterületen számos adat bizonyítja, hogy a lányok ilyenkor adták a legényeknek a bokrétát a kalapjukra. A bokrétát a legények farsangvasárnap a kalapjukra tűzték, így mentek el táncolni. Az andrásfalvi székelyeknél az a lány, akinek a legény már hosszabb ideje udvarolt, bokrétát és keszkenőt adott a „hushagyati” bálban. Ezt a nyilvános színvallást hamarosan követte a lánykérés.

A farsang adott alkalmat arra is, hogy trifásan vagy durván figyelmeztessék azo-

kat, akik még nem mentek férjhez. A vénlánycsúfolás szervezői általában legények voltak, s a szokásnak Kárpát-medence-szerte különböző változatai éltek, mint a tuskóhúzás, kongózás, szűzgulyahajtás, állakodalom. A tuskóhúzás álesküvői menettel Moholon is szokásban volt. Mivel a falusi közösség csak a házasságot tekintette az egyetlen helyes párkapcsolatnak, gúnyoló szokással fordult azok felé, akik a házasságra érettek voltak, de farsangig, vagyis a házasságkötési idény végéig mégsem mentek férjhez. Szórványosan előfordul a meg nem nősült legények kigúnyolása is. Legelterjedtebb módja a tuskóhúzás, amikor a leányhoz fatuskót vagy azt jelképező kisebb tárgyat kötöznek, amelyet bizonyos távolságra el kell húznia. Sok esetben csak a lányok ablaka alatt lármáztak, rossz fazekakon doboltak a legények. Előfordul, hogy a legények tuskót húznak be a férjhez nem ment lányok udvarára, vagy a lány háza előtt húzzák el a fadarabot, kiáltozva. Ahol e szokáshoz szöveg is kapcsolódik, mint némely felvidéki településen, ott a következő hangzik el: *Húshagyó, /Itt maradt az eladó! Benről így kiáltottak ki: Emejj dücsköt, szakaggy meg./ MÉR NEM HÁZASOTTÁL MEG? Visszakiáltanak: Akinek van nagy jánya, /Hajcsa ki a gujára!* Ez a szokás gyakorlatilag kihaltnak tekinthető.

Nem felejtkezhetünk el a mohácsi sokácok tavaszköszöntő híres népszokásáról, a busójárásról. A kifordított bundás, kitömött gatyás, cifra harisnyát és boeskort viselő busók legjellemzőbb öltözetdarabja a bőrcsuklyás, fűzfából faragott álarc. A busók állandó tartozéka még a kolomp, a kereplő, a tüllök, amellyel a zajkeltést valósíthatják meg. Ám ez a szokás is, mint a Kárpát-medencei farsangi népszokások többsége, mára sokat veszített eredetiségéből. Manapság annak is örülni kell, ha egy-egy szolid jelmezes multságot szerveznek a települések valamelyikén. Azokban a falvakban azonban, ahol hagyományörző csoportok vannak, egy-egy farsangi népszokást életben tartanak, új-jáélesztenek. Ilyen az Érsekcsanádi Bazsarózsa Néptánc Egyesület, akik toros farsang néven évek óta hagyományos disznóölést szerveznek a falu művelődési házában udvarán. A leölt jószágot a csoport tagjai és rokonok, barátok dolgozzák fel. Viseletben, zeneszóval, munkával és vidámsággal telik a tor, s a nap közös vacsorával és farsangi bállal zárul.

Lex Orsolya

Kártyások, lumposok,
Sokat bántottatok!
Jobb oldalamhoz egy
Literest vágatok!
Le is locsoltatok!

Most hozzád fordulok,
Hangszerész doktorom!
Sűrűn opérltad
Jobb és bal oldalom!
S a hátsó fertályom!

Köszönöm, doktorom,
A te jószágodat,
Hogy a gáz vesse szét
Minden porcikádat!
Még a szerszámodat!

Betegségemet a
Gazdánknak köszönhetem,
Mert a balyu-bálba
Lerókázott engem!
Amúgy, jó rendessen!

Csak úgy leszek boldog,
Földi poraimba,
Ha ez a sok kínzó
Vár rám a pokolba!
De csak parádéba!

(Szabó József 1907. Mohol
Gyarmat György, 1978. Mohol)

Háromkirály-járás Szakmárban

Az olasz-magyar barátság jegyében

A budapesti Oktogont egy ideig Mussolini térnek hívták

■ 1927. április 5-én írták alá Rómában a magyar-olasz barátsági szerződést. A *Bethlen István* és *Benito Mussolini* miniszterelnökök által aláírt dokumentum – nyilvános és titkos része is volt – mindkét fél számára előnyösnek mondható, annak ellenére, hogy konkrétumokat nem tartalmazott. A nyilvános részben a felek örök barátságot és állandó békét vállaltak, és meghatározták a kölcsönös békéltető eljárások és döntőbíróságok szabályait. A titkos záradékban Olaszország vállalta, hogy támogatja a trianoni békeszerződés magyar revíziós propagandáját, Magyarország pedig segítséget nyújt két jugoszláv szeparatista szervezet – a horvát Usztasa és a makedón VMRO – működéséhez. Magyarországon külpolitikai sikerként könyvelték el, hogy az ország kilépett a trianoni békeszerződés jelentette elszigeteltségből, és egy győztes antant hatalommal kötött barátsági szerződést. A Szerb-Horvát-Szlovén Királyság (1929-től Jugoszlávia) felbomlasztása mindkét félnek érdekében állt. Az együttműködés pozitív hatásai már 1927-től politikai, gazdasági és kulturális téren is egyértelműen megmutatkoztak. A két ország kapcsolata az 1930-as évek elején egyre szorosabbra fűződött, Magyarország a fasiszta Olaszországban sokáig ellensúlyt keresett – sikertelenül – a náci Németországgal szemben. Az egyezmény 10. évfordulóján egymás felé tett gesztusokkal kívánták erősíteni a kapcsolatot, ennek egyik lehetősége volt a magyar városokban közterületek elnevezése Benito Mussoliniról. A legismertebb példa erre, hogy 1936-ban Buda-

pest VI. kerületében az Oktogont nevezték el a Ducéról.

„2.009/1937

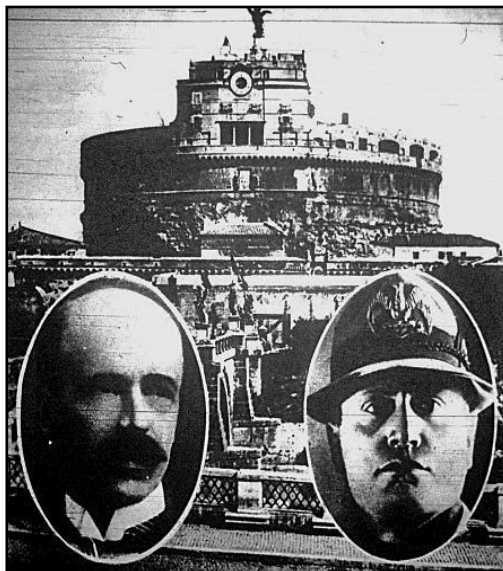
Magyar-olasz Barátok Köre

Budapest, VIII. Üllői út 14. III/5.

Tárgy: Mussolini utca keresztelése.

Méltóságos Polgármester Úr!

1936. évi december hó 20-án kelt kérelmünk kapcsán és tekintettel arra, hogy több megyei város képviselőtestülete egy utca (tér) átkeztelése iránt már meg nem fellebbezett, egyhangú határozatot hozott, kívánatosnak mutatkozik, miszerint a többi városokban is az 1927:XXVIII. törvénycikken becikkelyezett Magyar-Olasz barátsá-

Bethlen István Rómában

gi szerződés aláírásának tizedik évfordulójáig (1937. IV.), ill. ezen nevezetes időpont alkalmából, hasonló határozat hozassék. Az olasz miniszterelnök által iniciált szerződés emelte ki hazánkat a külügyi elszigeteltségből; annak közvetlen következménye volt a megalázó katonai ellenőrzés megszűnése; az eredményezte Rothermere lord 1927. június havi cikkét: >>Magyarországnak helye a napon<<.

Budapest, 1937. február 14-én.

Hazaftias üdvözlettel

Báró Balás György

ny. [nyugalmazott] tábornagy, elnök.”

A bajai polgármesteri hivatal április 16-án továbbította a levelet a mérnöki hivatalnak, a következő határozattal:

„A megkeresést eredetiben kiadom a mérnöki hivatalnak azzal, hogy a városméréssel kapcsolatban tervbe vett új utca elnevezésekre vonatkozó javaslatánál esetleg vegye figyelembe.

Baja, 1937. április hó 16.”

Majd az irat legaljára a levéltárba adáskor újabb bejegyzés került: „A városméréssel kapcsolatban az utca elnevezések revíziója alkalmával tárgyalatott és ennek eredményéhez képest további intézkedésre szükség nincs.

Baja, 1938. febr. 4.”

A mérnöki hivatal 1937-es utcanév-revíziós betérjesztése részletesen nem maradt fent, de az biztos, hogy Baja város térképére nem került fel a Duce neve.

Sarlós István

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS

Lapunk a 2017. évre is előfizethető.

Érdeklődni az alábbi telefonszámon lehet: 79/322-600

A Bajai Honpolgár példányonkénti ára: 330 Ft.

Előfizetési díjaink a következők.

Helyben (házhoz szállítva) 4 000 Ft
Vidékre (postaköltséggel) 7 400 Ft
Külföldre (postaköltséggel) 14 000 Ft

Fizessen elő, hogy biztosan megkapja!

Bajai Honpolgár Alapítvány

„A zenetanár küldetése, hogy zeneszerető embereket neveljen”

Markóné Szalai Gyöngyvérrel tehetséggondozásról, hitről, a fuvola varázsáról

■ Az országos Prima Primitissima díj mintájára a Vállalkozók Országos Szövetsége (VOSZ) Bács-Kiskun Megyei Szervezete 2005-ben díjat alapított a művészet, tudomány, oktatás és sport kimagasló megyei képviselői számára, hogy a szűkebb régiókban élő és dolgozó kiválóságok anyagi és erkölcsi elismerésben részesüljenek. A megyei Prima-díjat és az internetes szavazatok alapján elnyert közönségsdíjat november 25-én este adták át a kecskeméti Sheraton Szállóban rendezett nagyszabású gálaesten. Az idei Bács-Kiskun Megyei Prima-díjasok egyike egy bajai zenetanár, MARKÓNÉ SZALAI GYÖNGYVÉR, a Liszt Ferenc Alapfokú Művészeti Iskola fúvós tanszakának vezetője. A tanárnő mélyen egyetért Kodály Zoltán gondolataival: „Aki zenével indul az életbe, bearanyozza minden későbbi tevékenységét, az életnek olyan kincsét kapja ezzel, amely átsegíti sok bajon. A zene tápláló, vigasztaló elixír, és az élet szépségét, s ami benne érték, azt mind meghatványozza.” Interjúnkban indulásáról, a fuvolához fűződő kapcsolatának kezdetéről is mesélt.

– Egészen fiatal korom óta a zene határozza meg és befolyásolja az életemet. Édesapám klarinéttanár, így állandó zenei légkörben nőhettem fel. Korán összefonódott mindennapjaimmal a zene, a kalocsai ének-zenei általános iskolába jártam, kórusban énekeltem, néptáncoltam, és emellett zeneiskolában tanultam. Eredetileg zongorázni kezdtem, majd apukám óráin bent ülve valahogy megfogott az a légkör, a fuvola varázsa. Elég későn, 6. osztályos koromban döntöttem csak mellette, onnantól kezdve viszont nem engedtem, hogy másfelé tereljenek. Így édesapám három év alatt felkészített a felvételire. Középfokú tanulmányaimat Kecskeméten végeztem a Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakközépiskolában, fuvola szakon, ahol Dratsay Ákos fuvolaművész tanárom életre szóló inspirációt, meghatározó alaptudást adott nekem. Fuvolatanári diplomámat a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Pécsi Tanárképző Intézetében szereztem meg, Barth István Liszt-díjas fuvolaművész tanítványként.

– **Mikor került Bajára?**

– Álláshirdetésre jelentkeztem, utána 1988 szeptemberében frissen kinevezett tanárként már a bajai Liszt Ferenc Zeneiskolában kezdtem a tanévet, azóta is ebben az intézményben oktatok, neveltem tanítványaimat. Óraadóként Baja környéki településeken, Nemesnádudvaron, Rémen és Madarason is tanítottam fuvolát. 1996 óta munkaközösségem, a fúvós tanszak vezetője vagyok, számos tanszaki rendezvényt, szakmai megbeszéléseket szervezek és bonyolítok le kollégáimmal együtt.

– **Hogyan választják ki a gyermekek közül, hogy ki tanuljon fuvolázni?**

– Intézményünkben működik egy zeneovi, ahol a kicsi gyermekek megismerkednek az összes hangszerrel, és kiválasztják, melyik a

legszimpatikusabb számukra. Az egyik legkiemelkedőbb tanítványom, Bán Annamária egy ilyen bemutató után kijelentette, hogy ő azon a fényes hangszerezen szeretne játszani, amelyet így oldalt kell tartani. A szülei eredetileg hegedűre írtatták be, de ő ragaszkodott ehhez a szép fényes csöhhöz...

– **Kell valami különleges adottság a fuvolázáshoz?**

– Jó szájalkat kell hozzá, a hangszer ugyanis akkor szól legszebben, ha közepesen szabályos, kis mandula alakú nyílást lehet képezni; akkor nem lesz szöszös, levegős a hang. Akadnak torokszorítás típusok és más különleges kizáró okok, de hangképzéssel sok mindenen lehet segíteni. Természetesen az is szükséges, hogy egy gyermeknek ritmusérzéke, hallása, zenei érzéke legyen, enélkül semmiféle hangszeres tanulás nem megy.

– **Hány tanítványa volt az elmúlt szűk három évtized alatt, és közülük hányan választották a zenei pályát?**

– Az öt év gyest leszámítva 23 tanév alatt átlagosan 20-25 tanítvánnyal, azaz összesen mintegy 500 fővel foglalkoztam. Pályafutásom alatt számos tehetség fordult meg a kezem között, akiknek fejlesztését kihívásnak tekintettem, és akik engem is folyamatosan motiváltak, hangszeremen való gyakorlásra készítettek. Ha minőséget várok a tanítványaimtól, nekem is minőséget kell bemutatnom. Úgy gondolom, a személyes példa a hitelesség alapja. Fuvola szakon tizenegy növendékem választotta eddig a zenei pályát, többen már fuvolaművészi és fuvolatanári diplomát szereztek. Nagyon büszke vagyok rájuk, hiszen óvodás koruktól kezdve sok évet dolgoztam velük, hogy megadhassam nekik azokat a stabil alapokat, melyekre építve sikeresek lehetnek. Rájuk kívül sok olyan egykori diákom-

Markóné Szalai Gyöngyvér

ról tudok, akik amatőr együttesekben, különböző csapatokban nagyon szépen megállják a helyüket.

– **Kik vitték a legtöbbre?**

– A már említett Bán Annamária 2003-ban országos fuvolaversenyen 2. helyezést ért el, ő ma már a budapesti Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola és Gimnázium tanára. Öccse, Bán Máté 2006-ban nyerte meg a Jenei Zoltán országos fuvolaversenyt. Akkor tanári díjat kaptam a legszebben előadott magyar mű felkészítéséért, és mert a tanítványom I. díjas lett. Máté is kapott további különdíjakat: a legszebben előadott magyar műért, illetve ennek révén szólistaként szerepelhetett a Művészetek Palotájában megrendezett *Iffjú versenygyőztesek hangversenyén*, ahol a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara kísérte, Fischer Ádám vezényletével. Donizetti: C-dúr Concertinóját adta elő. Máté 2014-ben Junior Prima-díjat is kapott. Jelenleg a Debreceni Egyetemen tanít, emellett a Concerto Budapest Zenekar tagja. Szabó Vanda a Liszt Ferenc Zeneakadémia elvégzése után az Operettszínház zenekarában játszott. Wolfartné Tóth Mária Baján, az ÉZI Szent László ÁMK-ban tanít fuvolát sok éve. A legújabb siker pedig az, hogy *Dancsa Kamillát* a közelmúltban vették fel Londonba, a Királyi Zeneakadémiára.

– **Hogy áll az utánpótlás?**

– Szerencsés vagyok, mert tanszakomon jelenleg is több kiemelkedő tehetségű gyermekkel foglalkozhatom. Az ő gyakorlati fejleszt-

A városi galéria avatásán

tésükben tapasztalom, hogy a tehetséggondozás nem csupán a képességek fejlesztése, hanem a tanulói tehetség kiaknázásának komplex szemlélete. Amikor egy tanulónál felfedezem, és rácsodálkozom arra, hogy átlagon felüli képességekkel rendelkezik, majd látom, hogy elkötelezetten, kitartóan hajlandó dolgozni, és rendkívül kreatív, nemcsak a zenetanulásban, hanem minden más tevékenységben is, akkor megerősödik bennem a felelősség-tudat, hogy megtaláljam azokat a módszereket, melyekkel a legmagasabb teljesítményt érhetjük el. Mindezeket túl alapvető célom, hogy minél tovább a zene közelében tartsam a gyerekeket, hogy megtanuljanak önállóan kottát olvasni, illetve muzsikálni.

– **Nem mindenki marad zenei pályán.**

– Intézményem, a Bajai Liszt Ferenc AMI hazánk legrégebbi művészetoktatási iskolái közé tartozik, 1929-ben kezdte meg működését. Kiegészülve a városban működő más művészeti iskolákkal, az elmúlt sok-sok év alatt rengeteg zenét, művészetet kedvelő embert nevelt. Régi növendékeink visszajárnak az iskolába, illetve az iskola által tartott előadásokra, hangversenyekre, jó kapcsolatot ápolnak volt tanáraikkal. A zenét tanulók nagyobb része nem megy hivatásos muzsikusi pályára, és nincs lehetősége együttesben muzsikálni sem, de a zenetanár küldetése elsősorban az, hogy zeneszerető embereket, koncertlátogató közönséget neveljen. A tehetségek fejlesztése csak a hab a tortán.

– **Az eltelt évtizedek alatt változott a tanítási módszertana?**

– Sokan megállapították már, hogy a legtöbbet tanítás közben tanul az ember. Én is úgy érzem, hogy a közel 30 év alatt a tanítványaimmal együtt magam is fejlődtem. Az első lányom születése után, 1996-ban a munkába visszatérve nagy ambíciókkal vettem bele magam a tanításba, kihasználtam minden adó-

dó lehetőséget arra, hogy mélyítsem szakmai és módszertani tudásomat. Sokféle továbbképzésen, konzultáción, előadáson, szakmai napon vettem részt, amelyek segítettek fejlődésemet. Különösen a zenei tehetséggondozás témája érdekelt, a tanár szerepe a növendék hangversenyre, versenyre való felkészítésében. Nagyon foglalkoztatott az, hogy a kiemelkedő fuvolisták hogyan nyúlnak egy darabhoz, egy gyerekhez, hogy kihozzák belőle a maximumot, hogyan keltik életre a művet. Ezekben az években sok fontos dolgot megtanultam a munkámmal járó felelősségről és arról, hogy a gyerekekhez türelemmel, szeretettel, toleranciával kell fordulnom. Az évek folyamán nagyon jó munkakapcsolatot tudtam kialakítani a kecskeméti zeneművészeti szakiskola művésztanáraival. Zenei pályára készülő tanítványaimat számos alkalommal meghallgatták, fuvolás szakmai napokon, kurzusokon szerepelhettünk. Sokat tanultam ezeken a megmérettetéseken, és ez a pedagógiai gyakorlatom megújítását, fejlesztését vonta maga után. Rengeteg tapasztalatot szereztem, amelyeket, úgy érzem, lelkesen kamatoztatok növendékeim hasznára.

– **A közös tanulás részét képezik a versenyek is?**

– Igen, ez vezetett oda, hogy 2000 óta a regionális, országos, időnként nemzetközi tanulmányi versenyeknek folyamatosan résztvevői lettünk. Tanítványaimat rendkívüli módon inspirálja, ha megmérettethetik tudásukat, van konkrét célja a gyakorlásnak, én pedig szeretem helyretenni magamban, hogy egy országos mezőnyben milyen szinten tartunk. Azután arra törekszem, hogy tanítványom belső motivációját lehetőleg ne csak fenntartsam, hanem erősítsem, hogy ne munkának, hanem örömforrásnak tekintse a zenélést, végül a színpadon is jól érezze magát, a hangszerrel magabiztosan, felszabadultan tudja kifejezni belső

gondolatait, érzéseit. Elsősorban a sok szép élmény, illetve az odavezető úton nyert fejlődés számít, de természetesen minden elismerésnek nagyon örülünk. Országos és nemzetközi fuvolaversenyeken, fuvoladuó-versenyeken tekintélyes díjakat, kiemelt nívódíjakat, arany minősítéseket nyertünk. Az elmúlt évben Szabadkán a *FEMUS nemzetközi fuvolaversenyen* léptünk fel, ahonnan két első és egy második helyezést hoztunk haza.

Mindenkit próbálok a tehetsége és szorgalma által engedett szintig fejleszteni. Természetesen akad olyan is, aki lelki alkatánál fogva nem szereti a versenyzést, sőt még a hangversenyeken való szereplést sem, de egy idő után megszokják a gyerekek, és nagyon szívesen állnak a pódiumra.

– **Hogyan lehet motiválni a gyerekeket?**

– Ezen sokat gondolkodom, állandó fejtörést okoz nekem. A mai gyerekek sajnos nagyon meg vannak terhelve. Minden diák életében vannak hullámhegyek és -völgyek is, erre érzékenyek kell lenni, és át kell segíteni őket a nehézségeken. Mindenféle lehetséges eszközzel, dicsérettel, jó jegyekkel, jutalommal motiválom őket, de a legfőbb erő a szereplés, hogy van konkrét kitűzött célunk, amelyet el kell érni, méghozzá nagyon jó szinten. Fontos, hogy mit tanítunk gyermekeinknek, de talán még fontosabb, hogy hogyan. Mert amit az iskolában tanulunk, annak jó részét elfelejtjük, de a minket ért hatások megmaradnak.

– **Szereplésben nincs hiány, nagyon sokszor lehet látni Önt és tanítványait is a legkülönbözőbb városi eseményeken.**

– Ünnepeken, kiállítás-megnyitókön, állampolgársági esküteteleken és számtalan más irodalmi-kulturális rendezvényen fellépünk, ami mindig arra motivált minket, hogy minél igényesebben adjuk elő a műveket, minél több örömet szerezzünk a hallgatóságunknak és ezáltal magunknak is. Nagyon sokfelé hívnak bennünket, ez azt jelenti, hogy nagyon szeretik és értékelik a szép fuvolamuzsikát. Legtöbbször kamaracsoporttal (trióval vagy kvartettel) lépünk fel, és ez a 3-4 fuvola nagyon szépen tud szólni. Emellett a félévenként tartott tanszaki hangversenyeimen minden növendékem szerepel.

– **Elmondható, hogy a városban jelentős az érdeklődés a komolyzenére?**

– Úgy látom, a városban van igény a komolyzenére, mert a különböző hangversenyek, rendezvények, mindig teltházak. Óriási sikerre szokott lenni az Ad Libitum és a Liszt kórus hangversenyeinek, a Belvárosi Orgonaestéknek, a nyári zenei táboroknak, a Pavarotti mesterkurzusnak, az operaelőadásoknak, és sorolhatnám hosszan a jobbnál jobb előadókat. Nemrég *Balázs János* Liszt-díjas zongoraművész felejthetetlen játékában gyönyörködhet-

tünk a Turisztikai Központban. Ebbe a színes zenei kínálatba illeszkedünk mi is. Függetlenül attól, hogy csak alapfokon műveljük a zenét, minket is szeret és értékkel a közönség, bárholva megyünk szerepelni. Tanítványaim sokszor kéri, hogy tanuljunk könnyebb fajsúlyú darabokat is. Erre is van lehetőségünk a nyári zenei táborunkban vagy a farsangi hangversenyünkön, ahol gyakran játszunk mesezenéket, filmzenéket, klasszikusabb könnyűzenei feldolgozásokat, amelyek fuvolatrióval vagy -kvartettel megszólaltatva nagyon szépek.

– **Mikor lehet (ha lehet) azt mondani egy zenészre, hogy már kész, tökéletes? Vagy ilyen nincs, hanem itt is élethosszig tart a tanulás, fejlődés folyamata?**

– Nem hiszem, hogy az abszolút tökéletességet ezen a földön meg lehet valósítani, de erre törekszünk. Ritkán, pillanatokra sikerül elérni, azután mégis keresem a folytatás útját, mi az, amin még lehetne javítani, hangszínen, légzés-technikán, hangszertechnikán, esetleg színpadi megjelenésen. Ha nagyon meg lennének elégedve magunkkal, nem lenne továbbfejlődés.

Amikor egy-egy zenei versenyre készülünk, természetesen a tökéletes megszólaltatást tűzzük ki célul, ez motivál a minőségi munkára, sok gyakorlásra. Mindent megteszünk azért, hogy a maximumot tudjuk kihozni magunkból, és ha ez a versenyek abban az adott percében sikerül, nagyon boldogok vagyunk, azután megyünk tovább, magasabbra tesszük a lécet, és újra meg újra próbáljuk elérni a tökéletest... Egyszer éreztem ezt: 2006-ban, amikor Bán Máté megnyerte az országos fuvola-versenyt, én meg hátul sírva fakadtam, annyira gyönyörűen tökéletesnek éreztem, és ez torokszorító volt.

– **Őn miben szeretne még fejlődni?**

– Zeneszerzőket, műveket, korszakokat, zenei stílusjegyeket még jobban, teljesebben megismerni. Sok hiányosságomat érzem még, amelyekben szeretnék továbblépni. Folyamatos a belső készítetésem és igényem a továbbfejlődésre, ezért is iratkoztam be 2013-2015 között a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Karára, és szakvizsgázott pedagógus, közoktatási vezető szakképzettséget szereztem. Szakdolgozatom címe: *A zeneterápia hatása a gyermeki személyiség fejlődésére*. Tanulmányoztam a zene sokféle terápiás hatását és a zenében rejlő csodálatos lehetőségeket, melyek alkalmazásával még teljesebben tudom a gyerekeket építeni, fejleszteni. Azért annyira hatékony a zenei nevelés, mert semmi nem tud olyan mélyre hatolni az ember lelkébe és megnevelni azt, mint a dallam és a ritmus. A zenei nevelés a szép szeretet-hez vezet. A zeneterápiában pedig a különböző zenék különböző hatásait szeretném meg-

ismerni.

– **Melyik zeneszerző, zenei korszak áll Önhez a legközelebb?**

– Nincs kimondottan kedvenc zeneszerzőm, inkább kedvenc műveim, mindenféle korszakból és stíusból. Nagyon szeretem *Bach Brandenburgi versenyeit*, fuvolára és zenekarra írt h-moll szvitjét, *Mozart fuvola-hárfa-versenyét*, *Poulenc* és *Prokofjev fuvolaszonátáit* és még nagyon sok gyönyörű zeneművet. Korszakban a romantika a legkedvesebb. Éppen mostanában gondolkodtam el azon, hogy a jelenleginél sokkal több barokkot és kortárs zenét kellene tanítani, de úgy látom és érzem, hogy a romantikus darabokat a gyerekek jobban szeretik. Ezek nagyon dallamos, a laikusok számára is könnyebben érthető és élvezhető zenék.

– **Szabadidejében mivel foglalkozik?**

– Szinte állandóan zenét hallgatok, a komolyzene mellett sok gospel zenét és különböző stílusú, értékes keresztény zenéket, dicséreteket. Ha időm engedi, túrázni járok, de nagyon szeretek mindenféle aprólékos kreatív tevékenységet: festek, rajzolok, varrok, barkácsolok.

– **Családjáról mit lehet tudni?**

– Férjem környezetmérnöki diplomát szerzett, de nem a szakmájában dolgozik, hanem teniszedző. A zenét amatőr módon, saját kedvtelésére műveli. Mivel megtért, hívő család vagyunk, fontos számunkra Isten dicsérete, családi zenekarunkban szokott gitározni. Nagyon jó, amikor összejön a család, és az egyik öcsém zongorázik, a másik dobol, a férjem gitározik, édesapám szaxofonozik, a nagylányom énekel, én pedig fuvolázom vagy énekelek. Keresztény zenéket, gopelt játszunk, improvizálunk együtt. Remélem, hamarosan a kilencéves kislányom is be fog szállni a csapatba hegedűvel. A nagyobbik lányom két éve férjhez ment, Pesten él, így sajnos elég ritkán látjuk, ő énekiskolába jár, nagyon szép hangja van.

– **Kapott korábban már más elismerést is?**

– A legkedvesebb számomra, hogy az *országos Jeney Zoltán fuvolaversenyen* két alkalommal is tanári felkészítői különdíjat kaptam, a legszebben előadott magyar mű felkészítő tanárának különdíját, *Lendvay: Terejáték* című darabjáért és a kötelező *Balázs Árpád-mű* legszebb előadásáért. Kisebb versenyeken is többször kaptam felkészítő tanári díjakat. Tavaly

Zenei táborban Dancsa Kamillával

június 13-án pedig Baja Város Önkormányzat Képviselő-testületétől kiemelkedő versenyfelkészítő munkámért elismerésben részesültem.

– **A megyei Prima-díjra jelölésről mikor értesült?**

– Amikor szeptemberben kiválasztották a 10 kategóriagyőztest, és én is közöttük voltam. Mint kiderült, *Palik Vera*, az ismert helyi vállalkozó, a VOSZ alapító tagja hallotta, hogy mennyi helyen és milyen szépen szerepelnek a fuvolisták, és megkérdezte, hogy ki a „gazdájuk”. Amikor megtudta, hogy én vagyok az, kért rólam egy szakmai anyagot, és ennek alapján terjesztett fel. Nagyon hálás vagyok neki, hogy megtisztelt a bizalmával. Az pedig külön öröm volt számomra, hogy épp tőle vehettem át ezt az elismerést.

Kiváltság volt részt venni a Prima-gálán, melyet egy gyönyörű, előkelő helyen, Kecskeméten a Sheraton Hotelben tartottak. Nagyon magas színvonalú rendezvény volt, csodálatos műsorral, miközben végig éreztem a felém áradó megbecsülést és a kitüntetett figyelmességet. Ez fantasztikus volt, hiszen zenetanárok elég kevés ilyen elismerést kapnak.

Köszönöm szépen mindenkinek, aki szavazatával vagy bármilyen más módon támogatt engem! Rengeteg elismerést, szeretetet, biztatást kaptam, és szívmengető, hogy számomra eddig ismeretlen emberektől is. Hatalmas megtiszteltetés ez, és úgy érzem, nagyon sok olyan kaliberű ember van a városban, aki a maga területén méltó lenne erre a díjra. Természetesen ez a jutalom tovább inspirál, a jövőben is szem előtt kell tartanom, hogy minél színvonalasabb legyen a munkám.

– **Mire fordítja a díjjal járó összeget?**

– Nagyon jókor jött, mert már szétfűjtam a régi fuvolámat, és ebből egy igencsak minőségi hangszerrel tudom pótolni, amelyet már ki is néztem magamnak, de majd csak február végére érkezik meg.

Zalavári László

Dr. Vass Zoltán emlékezete

■ *Pótolhatatlan veszteség érte a helyi és az egyetemes magyar egészségügyet, amikor 2016 szeptemberében elhunyt DR. VASS ZOLTÁN, a bajai Szent Rókus Kórház nyugalmazott szemész főorvosa. Az országos hírnevet szerzett szemorvosról – aki egyebek mellett a szürkehályog-sebészet bajai alapjait is megvetette – lapunk már korábban is megemlékezett volna, ám az októberi évfordulók és az amiatt keletkezett anyagtorlódások miatt erre csak most keríthetünk sort, amikor a kórház igazgató-főorvosának, DR. TÓTH GÁBORnak a szeptemberi gyászszertartáson elhangzott búcsúztatóját idézzük. Lapunk valamennyi munkatársa nevében őszinte részvétünket fejezzük ki az elhunyt családjának, emlékét megőrizzük. Nyugodjék békében! (A szerk.)*

Dr. Vass Zoltán szemész főorvos 1936. június 8-án, Gyulán született. Az általános iskolát Kecskeméten, az Angolkisasszonyoknál végezte, majd ugyanott, a Katona József Gimnáziumban tanult tovább, ahol 1954-ben érettségizett. Ezt követően Szegeden, a Szegedi Orvostudományi Egyetem Általános Orvosi Karán diplomázott. 1964-ben szemész szakvizsgát tett, 1972-ben kandidátusi címet szerzett.

1960-tól a Szegedi Szemészeti Klinika szakorvosa volt, majd 1970-től nyugdíjazásáig, 2001-ig osztályvezető főorvosként a Bajai Kórház szemészeti részlegét irányította, ezt követően pedig a járóbeteg-szakellátásban továbbra is aktívan tevékenykedett. Munkásságát számos kitüntetéssel ismerték el, többek között *Bács-Kiskun Megye Tudományos Díját*, a *Munka Érdemrend ezüst fokozatát* és *Baja város Pro Urbe díját* kapta meg.

Jellemezhetünk egy embert és az életútját számokkal, adatokkal, miként az fentiekben megtörtént, de ez nem mutatja, hogy ki is volt ő valójában. Utal rá, hiszen munkásságának elismerését kitüntetések, díjak sora mutatja, de nem ábrázolja azt, hogy mi volt a hivatása, mi volt élete célja. *Albert Einstein* szerint *a látás és a megértés öröme a természet legnagyobb ajándéka*. Ezt a megállapítást gyakorlatilag tekinthetjük a Főorvos úr élete mottójának is. Dr. Vass Zoltán a Bajai Szent Rókus Kórház ikonikus alakja volt.

Bárkinak az országban a szemészet és Baja város nevének hallatán dr. Vass Zoltán személye jutott eszébe elsőként, ami egyáltalán nem volt véletlen. Magyarországon a műanyag szemlencse beültetésének úttörőjét tisztelhetjük személyében. Ő volt az, aki elkezdte ezt a műtét megoldást, és igyekezett tudását a következő generáció orvosainak is átadni. Hogy ez mekkora jelentőségű esemény volt annak idején Magyarországon, azt azzal tudnám leginkább érzékeltetni, jellemezni, hogy az ország akkor egyetlen televíziós csatornáján az ország akkori legnépszerűbb műsorvezető-

szerkesztője egész estés riportműsort készített róla, amely bemutatta munkásságát. Gondoljunk csak bele, hogy egy vidéki kisváros főorvosát így bemutatni milyen nagy esemény volt!

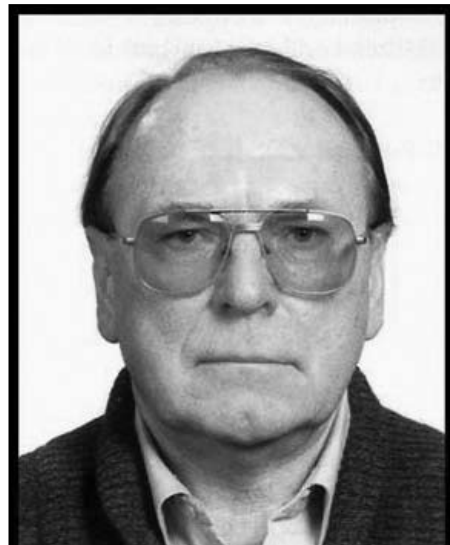
Élete, munkássága példa arra, hogy a tehetség utat tör magának. Az a szorgalom és a munka iránti alázat, a gyógyítás mindenek előttiége és a Főorvos úr tehetsége tette lehetővé, hogy vidékről, egy városi kórházból is lehetett a szó szoros értelmében vett európai, világhírű munkát végezni, ismertséget szerezni.

Az ember érzékszervei között nehéz különbséget tenni fontossági sorrendben, de vélhetően látásunk, szemünk világa a legfontosabb. Ezen keresztül tanulunk, szerzünk információkat, észlelünk, és segítségével éljük az életünket. Dr. Vass Zoltán főorvos úr ezt a lehetőséget, képességet adta vissza az embereknek. Azt gondolom, olyan hálás feladat volt ez a számára, amelyet nagyon szívesen csinált, a betegek számára a munkássága valóban új világot nyitott meg. Több ezerre tehető azon emberek száma, akiknek visszaadta a szeme világát, lehetővé tette, hogy teljes életet éljenek, és hogy a szürkeségből, sötétségből kilépjenek a fényre.

Szerette a sportot is, hiszen tisztában volt az ókori bölcsék igazságával, hogy ép testben él ép lélek, és éppen azért, hogy kellően hatékonyan tudjon dolgozni, vigyázott önmaga egészségére is. De az emberi életnek vannak törvényszerűségei is, hiszen életünk véges. Betegségét méltósággal viselte, nem engedte, hogy az meggátolja szeretett hivatásában. Élete végig a betegeit gyógyította.

Főorvos úr, kedves Zoli bácsi! Búcsúzunk Tőled. Búcsúznak mindazok a kollégák, akik szellemiségedet élvezhették, és azok a betegek, akik számára a látás, a tisztánlátás lehetőségét újra megadtad. Ha majd odafönről lenézel ránk, reméljük, büszke leszél, hogy az Általad itthagított örökséget, szellemiséget legjobb tudásunk szerint viszzük tovább. Nyugodj békében!

Dr. Tóth Gábor

Dr. Vass Zoltán

Helyreigazítás

Októberi számunk 9. oldalán szerepel egy fénykép a az 1956-ban ledöntött szovjet hősi emlékműről. A képet – a lapszámban közölt fotók többségéhez hasonlóan – Bérci Lászlónak tulajdonítottuk, ám egy olvasói levél alapján világossá vált, hogy azt valójában FÜLEKI JÁNOS készítette. A tévedésért elnézést kérünk!

A szerkesztőség

A Bajai Honpolgár

friss számai városunkban jelenleg az alábbi helyeken vásárolhatók meg

Ady Endre Városi Könyvtár és Művelődési Központ,

Munkácsy Mihály utca 9.

BÓNUSZ ABC, Vöröskereszt tér 1.

CBA Belvárosi ABC, Eötvös utca 1.

CBA Delta Market,

Szabadság utca 44.

Cserba Optika,

Batthyány Lajos utca 18.

Lira Könyvesbolt,

Déri Frigyes sétány 5.

Nagy István Képtár, Arany János utca 1.

Sirály ABC, Sirály utca 4.

Tourinform Iroda, Baja Marketing Kft.,

Szentháromság tér 11.

Okos Játékok boltja Eötvös u. 7.

Gazdabolt Piaccsarnok

„Mi az, nektek nem kell a szovjet kapcsolat?”

Egy könyv 'csontváza' (1. rész)

■ A múlt kísért

A 20. századi orosz/szovjet-magyar államközi és kulturális érintkezés történetében a szembenállás uralkodott. A rokonszenv, a közös érdekek felismerése, az adott társadalmi problémák radikális megoldása érdekében történő közös fellépés csak pillanatokra hozta közelebb egymáshoz a két ország lakosságának tömegeit.

Az I. világháború véres csatái a keleti harctéren, a cári seregek betörése Erdélybe mély nyomokat hagyott a két nép emlékezetében. Erősítette hatását a cári haderő 1849-es fellépésének árnyképe is. A hátszágok lakói ekkor még nem voltak részei az öldöklésnek. Az ellenség harcosait csak munkára fogott hadifogolyként ismerték meg.

1917-1919 között a háború nyomán felszínre törő társadalmi és nemzetiségi ellentétek forradalomba torkolltak. Ezek során az orosz és a magyar forradalmi erők igyekeztek összehangolni erőfeszítéseiket. A cári rendszer megdöntését követő polgárháborúban a magyar hadifoglyok jelentős számban küzdöttek a bolsevikok oldalán. Az első magyar proletárdiktatúra összeomlását követő 25 évben a Magyar Királyság és a Szovjetunió közötti kapcsolatok a hűvös tárgyyszerűség keretei között mozogtak. A Szovjetunió népei és a magyar nép, egy szűk értelmiségi, vállalkozói és államhivatalnoki réteg kivételével alig ismerte egymás életét, kultúráját. A nyelvismeret szinte teljesen hiányzott.

Attól a pillanattól kezdve, hogy Magyarország a náci Németország oldalán részt vállalt a Szovjetunió elleni „keresztes háborúban”, a két nép viszonya is gyökeresen megváltozott. A magyar állam és a nép a szovjetek (és szövetségeseik) ellensége lett. A szemben álló feleket a propaganda és a harcok során szerzett iszonyatos tapasztalatok gyűlöletessé tették egymás szemében. A háború borzalmait ekkor már a hátszágokat sem kímélték, a szemben álló felek egész lakosságán páni félelem lett úrrá. A totális háború résztvevői senkit és semmit nem kíméltek. Gyermekek, nők, agok, évszázadok kultúrájának kincsei pusztultak el tömegesen. A hadifoglyok embertelen körülmények között próbálták túlélni a világégést. A küzdők a haláltól rettegve, emberhez méltatlan magatartást tanúsítottak. Ennek formáit és mértékét kultúránk szabta meg.

Találkozás rosszkor

1944-ben, túl a bombatámadásokon, a magyar lakosság közvetlen érintkezésbe került az ország területére behatoló szovjet (román és bolgár) katonákkal. A hisztériakeltő nyilas propaganda, a keleti országrészről nyugatra húzódó menekültek áradatának látványa és tapasztalataikról szóló elbeszélések az eddigieknél is nagyobb félelmet gerjesztettek a magyar lakosságban. A magyar antifasiszta csoportok tiszteletre méltó, ám szerény eredménnyel járó erőfeszítései ezen alig változtattak. Mi lesz velünk? Mit hoz a jövő? Ezek a kérdések foglalkoztatták a magyar társadalom különböző helyzetű, politikai orientációjú tagjait, gróftoktól a zsellérekig, gyárigazgatóktól a szervezett munkásokig, a besorozott levéltéktől a vezérezredesekig. 1944 decemberében a nyugati végeken Szálasiék a 'végső győzelem' mikéntjén elmélkedtek, komoly német erők készültek egy nagyszabású áttörésre, a Budapesten bekerített német-magyar erők felmentésére, amikor a magyar demokratikus politikai erők képviselői megkezdték tanácskozásiakat Debrecenben.

1944. december 21-én, csütörtökön, a Himnusz elénekését követően *Vásáry István* kisgazdapárti politikus, az Ideiglenes Nemzetgyűlés előkészítő bizottságának elnöke mondott beszédet. „Azért hívtuk a magyar nép megbízottait – kezdte mondandóját a politikus –, hogy jelentsék ki: az idegen uralomtól felszabadult magyar nemzet maga veszi kezébe sorsának irányítását”. Kijelentik, hogy az a politika, amely a magyar nemzetet a mostani súlyos megpróbáltatásokhoz juttatta, idegen a magyar nép lelkétől. (Úgy van! Úgy van! – helyeselték a képviselők.) „Ennek a politikának – folytatta Vásáry – a magyar nép nem döntő képviselője, hanem csak szenvedő alanya volt”. (Úgy van! Úgy van!) „Ennek a politikának az irányítói idegen érdekek szolgálatában tudatosan fertőzték itt az életet a maguk szolgálékütségével. – A hazugság tengernyi áradatával zavarták meg sokak ítélőképességét, s állandóan a megfélemlítés kardját suhogtatták a gazdasági létükbe hozott állampolgárok felett... ezt a háborút a magyar nép soha nem akarta...” *Balogh István* kisgazdapárti előadó hangsúlyozta: „...még mindig nem vagyunk abban a mélységben, amelyet nekünk a né-

metek szántak, és amelyben lennénk, ha október elején meg nem érkeznek a diadalmas Vörös Hadsereg (Hosszan tartó viharos taps és éljenzés!) *Amint győztes útján előrehaladt* – folytatta beszédét Balogh István –, *úgy állította le a további embertelenségeket, úgy szűnt meg a férfilakosságnak további kíméletlen elhurcolása. Győzőként jött, de nem ellenségként!* (Úgy van! – Egy hang: Felszabadító!) *Hiányos volna a Nemzetgyűlésen elhangzó ez első javaslat tárgyalása, ha nem mondanánk már az első alkalommal őszinte köszönetet felszabadulásunkért a szövetséges nagyhatalmaknak, elsősorban az orosz hadseregnek és vezérének, Sztálin marsallnak.* (Viharos taps és éljenzés!) *A Vörös Hadsereg felszabadította azokat a belső demokratikus erőket, amelyek lehetővé tették a magyar öncélú politika megindítását...*” (Vö. Az 1944. évi december hó 21-ére Debrecenben, majd később Budapestre összehívott Ideiglenes Nemzetgyűlés Naplója, 9-10).

1945 április első hetében véget értek a magyarországi hadműveletek. A magyar lakosság, ha nem is egyenlő mértékben, de közvetlenül tapasztalhatta a fegyveres küzdelem borzalmait, a hátráló német-magyar és a nagy emberáldozatok árán előretörő szovjet harcosok viselkedését. Míg az angolszász (köztük színes bőrű) katonákkal csak a bombázások alkalmával, nagy ritkán és csak kevesekkel kerülhettek kapcsolatba, a soknemzetiségű, változatos kultúrájú, szürke tömegként hömpölygő szovjet katonákat testközelből megismerhették. Az angolszász bombázók dolguk végeztével visszatértek olaszországi bázisaikra. A szovjet hadsereg megszállta az országot. A magyar lakosság eltérő módon élte meg ezt a találkozást: voltak, akik életüket köszönhették neki; voltak, akik hosszú, olykor végleges hontalanságra ítéltettek miatta. Az erkölcsi-anyagi sérelmeknek nem volt se szeri, se száma. A barátság, a keserűség és a gyűlölet pillanatnyi vagy sohasem múló érzései vertek tanyát sok magyar lelkében. A szovjet katonák győztes megszállóként és felszabadító barátként viselkedtek. E ketősséget, ennek módosuló arányát és hevesességét ismerve kellett vállalni a politikai pártok vezetőinek azt a szerepet, amelynek eredménye, reményeik szerint, végső soron, viszonylag rövid időn belül a demokratikus Magyarország lett volna. Demokratikus, sokszínű kulturális élettel, amelyben

a nemzeti és az egyetemes kulturális értékek együtt hódítják meg a munkás-paraszttömegeket is, felszámolva azokat a kártékony hátrányokat, amelyek eddig felemelkedésüket gátolták.

Hont Ferenc, a színházi és filmes világ egyik újjáformálója

A kortársak, a korszak kutatói és a történelem iránt érdeklődő olvasók számára a két idézett beszéd-részlet jelzi a demokratikus Magyarországért harcba szálló politikai elit kiszolgáltatottságát a győztesekkel szemben. Egyben azt is, hogy a veszteseknek ebben a pozíciójában mi mindent hajlandók a felemelkedés érdekében kijelenteni, cselekedni. A politikában, a közéletben, de az emberek mindennapi eszmecseréiben is a kommunikáció valamennyi formáját igénybe véve kellett nyilvánosságra hozni (vagy épp elrejteni) véleményüket, elsősorban a győztesekkel, a baloldali törekvésekkel kapcsolatban. A múlt és a jelen együtt kavargott ezekben az átmeneti, zürzavaros, alig áttekinthető években. Az eddigi kutatók és eredményeik is bizonyítják ezt. A továbbiakban – feltételezve, hogy olvasóink ismerik a tárgyalás alá vont időszak alapvető tényeit – csak a szorosán vett tárgyról szólok. Ez pedig nem más, mint a film, a színház, a sajtó, a könyvkiadás, a rádiózás, a testnevelési- és sportmozgalom, valamint a közoktatás terén mutatkozó szovjetizálási törekvések, illetve az e téren hullámzó szovjet-magyar kapcsolatok alakulása.

A VOKSZ, de nem a „populi”

A Szovjetunió legfelső vezetése, élén Joszif V. Sztálinnal már a háború alatt terveket készített arról, hogy széleskörű nemzetközi kapcsolatain belül milyen politikát folytat a szomszédságában lévő, a há-

ború során a Szovjetunióval szemben elterő magatartást tanúsító országokkal kapcsolatban. Mérlegelték azok katonai-stratégiai és gazdasági fontosságát, változó nemzetközi erőviszonyok között. Az érdekszférájukba került országok függőségben tartása, egymás elleni kijátszása, gazdasági kiaknázása mellett fontos szerepet játszott az előzőekben említett célok elérését is szolgáló széleskörű kulturális kapcsolat kiépítése és erősítése. A szovjet nemzetközi (világméretű) kapcsolatépítés során ezeket is hasznosítani kívánták. A Külügyminisztérium irányításával működő *Szovjetunió Külföldi Kulturális Kapcsolatait Apolló Társaság* (VOKSZ) központja és Délkelet-európai osztálya Magyarország esetében is ezen munkálkodott. A haza készülődő magyar kulturális emigráció, köztük a színész-rendező-színházszervező *Hont Ferenc* útjának egyengetése is az ő feladatuk volt. *Rákosi Mátyás* megbízásából ő készítette el a hazai színházi élet demokratikus átszervezésének tervét. Magyarországon az ideiglenes fegyverszüneti szerződés értelmében működő Szövetséges Ellenőrző Bizottság (SZEB), a hazánkban állandósuló szovjet erők Főparancsnoksága, a helyőrségek parancsnokai, a szovjet csapatokkal együtt érkező NKDV-sek, a Budapesti Szovjet Nagykövetség, gazdasági és a kulturális élet szovjet képviselői (pl. a TASZSZ-hírhügnöksége) képviselték az éppen időszerű vonalat. Tárgyaltak, szervekedtek, jelentettek, üzleteket, megállapodásokat kötöttek, utasításokat továbbítottak. Olykor nagyvonalúan segítettek, hogy később benyújthassák a számlát. Így volt ez a kulturális élet egész területén. Ennek ütemét, szélességét és mértékét a nemzetközi helyzet alakulása, az antifasiszta nagyhatalmak egymáshoz való viszonya, a Szovjetunió belüli, főleg a kultúra terén mutatkozó „lazaság” visszaszorítása, a békeszerződések ratifikálása, majd a barátsági szerződések aláírásának időpontja szabta meg. Erdemi lépéseket 1946-ig a Magyar Köztársaság moszkvai nagykövetsége sem tudott tenni a baráti kapcsolatok kibontakoztatása érdekében. Külföldi kapcsolatokkal rendelkező, ismert szakemberek (pl. sportvezetők, edzők), társadalmi szervezetek vezetői, esetünkben a Magyar-Szovjet Társaságé, világszerte tisztelt tudósok és művészek (*Szent-Györgyi Albert, Kodály Zoltán*) tették meg az első lépéseket.

A vezető politikusok hangzatos kijelentésin túl nem bontakozhatott ki következetesen végiggondolt, a magyar kultúra egészére érvényes, szélsőségektől mentes kulturális politikai terv. Ez rányomta bélyegét a gya-

korlatra is. Bonyolította a helyzetet a koalíciós pártok közötti, egyre élesedő vetélkedés, az igazi politikai szándékok leplezése, valamint a politikai-kulturális vezető csoportok közötti és azokon belül is tetten érhető „klikkesedés”, vetélkedés, kiszorítósdi. Az egész munkamező fölött ott trónolt a „magyar big three”, *Rákosi, Révai és Rajk*. A színházi életben *Major Tamás, Horvai László, Berzeller Antal* és *Losonczy Géza* játszott az „élet-halál urát”. A testnevelési és sportmozgalom *Hegyí Gyula, Barcs Sándor, Kutas István, Terényi Imre, Farkas Mihály, Keleti Ferenc* uralta. Az oktatásban *Ortutay Gyulának, Szávai Nándornak, Alexits Györgynek, Darvas Józsefnek, Béki Imrének* és *Lukácsy Sándornak* volt meghatározó szava. A sajtót *Révai József, Kállai Gyula, Horváth Márton, Mihályfi Ernő, Siklós Norbert* és *Vadász Ferenc* szorította bal felé. A rádióban szintén *Ortutay Gyula, Barcs Sándor*, valamint *Schöpflin Gyula, Cserés Miklós, Szirmai István*, majd *Benke Valéria* játszott meghatározó szerepet. A filmek körében *Balázs Béla, Hont Ferenc, Háy Gyula* és *Keleti Márton* lettek átmenetileg elsők az egyenlők között. Az intézmények, egyesületek között is voltak „vezérhajók”. A sportban a *Vasas*, színjátszás terén a *Nemzeti*, könyvkiadásban a *Szikra*, mozik között az *Uránia* alakította ezt a szerepet. Fölöttük és mögöttük álltak és ’súgtak’ a Szovjetunió Kommunista Pártja (SZKP) és a magyar párt területileg illetékes vezetői. Tőlük kapták az irányelveket, utasításokat. Ők álltak melléjük, ha bajba kerültek, és ők buktatták ki őket, ha érdekük azt kívánta. Kivételezettek és kiszolgáltatottak voltak egyszerre. A maguk hatáskörében viszont sok mindent megtehettek, és meg is tettek, amit a többi „halandó” nem, vagy csak a várható bukás tudatában. Kölcsönös áskálódásaikról ránk maradt adatok árulkodnak a korabeli elit erkölceiről.

Sztálin: fussatok gyorsabban, ugorjatok magasabba és távolabbra mindenkinél!

A háború utáni nemzetközi sportkapcsolatok újraélesztésének első lépéseit, régi ismeretségeiket felelevenítve a határ menti települések egyesületeinek vezetői tették meg. A szovjetekkel ekkor még a kölcsönös érdeklődés jegyében csak puhatolózó magán- és félhivatalos megbeszélések folytak. A megszálló szovjet csapatok segítettek a sportélet elemi feltételeinek megteremtésében is. Egyes helyőrségek katonái, főleg labdarúgók, szívesen kergették a labdát, bekapcsolódva a helyi csapatok edzései-be, összemérték képességeiket a magyarokkal. A szovjet labdarúgás vezetői élénken

érdeklődtek a jelentős nemzetközi sikerekkel büszkélkedő magyar labdarúgás iránt. Az MLSZ vezetése pedig igyekezett közelebbről megismerni a szovjet labdarúgás nivóját, sajátosságait. Más sportágak irányítói is szorgalmazták a kapcsolatok felvételét, a kölcsönös látogatások megkezdését és rendszeressé tételét, a tapasztalatok cseréjét. A Munkás Sport Központ lapjaként április 24-én a standokra kerülő *Népsport* (a *Nemzeti Sport* utóda) hírt adott a magyar testnevelési és sportmozgalom eseményeiről. Közölte a nemzetközi sportélet híreit, köztük, évek múltán egyre nagyobb számban és terjedelemben a szovjet sport eredményeit is.

Elviszem, visszaadom

A két ország tudományos életének vezetői Moszkvában és Budapesten egyaránt kezdeményezték a publikációk cseréjét, könyvtárak létesítését. Magyar részről hangsúlyozták: a szovjet tudomány eredményeinek mielőbbi megismerése és folyamatos nyomon követése a magyar gazdaság és tudomány elemi érdeke. A magyar Külügyminisztérium többkötetes magyar-szovjet bibliográfia kiadásával járult hozzá a tudományos tájékozódáshoz. Hasonló szándék vezérelte egy Moszkvában felállítandó Collegium Hungaricum kezdeményezőit is. A könyvek cseréje kisebb-nagyobb zökkenőkkel meg is indult. Ezeket a lépéseket a sajtó a náci csapatok könyvpusztító tetteivel állította szembe. A gyorsan lábra kapó könyvkiadás már az első könyvünnepen több szovjet szerző művét kínálta az olvasóknak. Mivel ezeket a kiadványokat jelentős politikai tényezők támogatták, megjelenésük elé a SZEB nem gördített akadályt, s a szükséges mennyiségű, minőségű papír biztosítása sem okozott gondot. A kiadók és könyvkereskedők úgy vélték: korlátlanul növelhetik a példányszámot, ezekből minden elkel.

A közoktatás és köznevelés hazai irányítói a kezdetektől fogva jelentős kommunista befolyás alatt épülő Pedagógus Szakszervezettel együtt az előttük álló hatalmas feladatot, a demokratikus népoktatás kiharcolását döntően a szovjet gyakorlat és elmélet közvetlen tanulmányozása segítségével igyekeztek megkezdni. Már 1945-ben delegáció indult ezzel a feladattal, a SZEB engedélyével. Az Iskola Bizottságok Országos Központja hasonló céllal utazott a Szovjetunióba. A PSZSZ vezetése igyekezett minél gyorsabban felvenni a kapcsolatot a szomszédos országok hasonló szervezeteivel, és habozás nélkül bekapcsolódott a Szakszervezeti Világszövetség Pedagógus Tagozatának munkájába is. A szovjet könyvek között nagy sikert arató Makarenko-kötet, az

Új ember kovácsa mellett a pedagógiai sajtó is népszerűsítette a szovjet nevelési-oktatási eredményeket, a tudományosakat és a gyakorlataikat egyaránt. A színvonalas *Embernevelés* c. lap rendszeresen közölt írásokat a nyugati világban zajló neveléstudományi erőfeszítésekről, a szociológia és pszichológia új törekvéseiről. A pedagógusképzésben és átképzésben kihagyhatatlan téma volt a szovjet közoktatás ismertetése, méltatása. Az 1945 előtt használatos tankönyvek cseréje során pedig egyre nagyobb teret kaptak a nemzetközi forradalmi munkásmozgalom, a magyar kommunista mozgalom, az 1919-es proletárdiktatúra, az antifasiszta ellenállás, a második világháborús szovjet katonai sikerek („a sztálini 10 csapás”), az MKP és Rákosi Mátyás történelmi jelentőségéről szóló részek. Az orosz nyelv és irodalom minél szélesebb körben és minél hatékonyabban történő oktatása érdekében, anyagi hiányában a szovjet vezetéstől kért pénzügyi segítséget a magyar kormány. A lakosság egy részének kedvezőtlen tapasztalatai, megfelelő felkészültségű orosz nyelvtanárok, valamint a korszerű nyelvtanítás eszközeinek hiánya, végül a több éven át, több-kevesebb óraszámú tanult idegen nyelvek (német, olasz, francia, latin) utóhatása együtt hozta azt a szerény eredményt, amely lényegében az évek múlásával sem változott meg a kívánt mértékben. Ezen a MSZT (Magyar-Szovjet Társaság) erőfeszítései sem tudtak érdemben változtatni.

Film: káprázat és valóság

Tudjuk, hogy *Vlagyimir I. Lenin* milyen nagy jelentőséget tulajdonított a filmnek a tömegek kulturális nevelésében, a tömeg-

propagandában. Magyar hívei csak szavakban követték, a filmnél jóval nagyobb jelentőséget szántak a sajtónak, ismételten hangoztatva Lenin tanítását az *Iszkra* szerepéről a bolsevik párt térhódításában. A háborútól megcsömörlött magyar, főleg budapesti lakosság önfeledt szórakozásra vágyott. Ezt a kormány és a politikai pártok vezetése is érezte. A mozik mielőbbi üzembe helyezését, a pártok és tömegszervezetek közötti szétosztását harsány parlamenti vitáktól kísérve a szovjet illetékes szervek közreműködésével sietve végrehajtották. Ennek során a szovjetek, a VOKSZ, a Szovexport és mások előnyös szerződéseket kötöttek magyar partnereikkel. A MAFIRT-tal kötött megállapodás értelmében a filmek 50%-ának oroszoknak kellett lennie. (Ennek módosítását csak 1947 januárjában kezdeményezték a MAFIRT vezetői.) A baloldali pártok, tömegszervezetek és a sajtó mindent megtett a szovjet filmek népszerűsítése érdekében. Ennek ellenére a bemutatott filmek 80-90%-a nyugati, amerikai, angol, francia és svéd film volt, ismert, világhírű színészek közreműködésével. A romantika, a szerelem, coltok ropogása uralta a filmvásznakat. A szaksajtó címlapjain magyar sztárok bővölték az olvasókat. A baloldal fanyalgásának már 1946-ban hangot adtak egyes szakújságírók, felemelve szavukat a nyugati filmek által terjesztett „erkölcsi szennyáradat” ellen. Érdemi lépés csak a fordulat évét követően történt.

Sajtó: igazság és felelősség

Az ideiglenes fegyverszüneti szerződés pontosan megszabta a magyar kormány kötelességeit a hírközléssel kapcsolatban is. Ezek betartását a SZEB ellenőrizte. Ebben

A sajtó és a kultúra korlátlan ura, Révai József

a Minisztertanács, a Belügyminisztérium, a Tájékoztatási, majd a Népművelési Minisztérium is részt vett. Magánszemély nem kaphatott lapindítási engedélyt, csak legálisan működő politikai párt és tömegszervezet. A lapengedélyeket kiadó hatóságok csínján bántak a történelmi egyházak és egyéb vallásfelekezetek lapindítási engedélyeinek kiadásával.

Ennek ellenére a koalíciós időszak több mint 380 sajtóterméke biztosította a rangos, az 1945 előtti irodalmi nivó továbbvitelére törekvő, stílusában mértéktartó újságírás jelenlétét is. A papírkiutalás volt az egyik leghatásosabb, a legkevésbé támadható eszköze a nemkívánatos politikai tendenciák visszaszorításának, az ellenségesnek minősített sajtóorgánumok betiltásának. A pártok sajtója rendszeresen közölt cikkeket a Vörös Hadsereg győzedelmes, nagy emberáldozatokkal járó harcairól 1944-1945 májusa között. Igyekeztek minél részletesebben bemutatni a Szovjetunió múltját, eredményeit, a szovjet nép mindennapi életét, törekvéseit, sikereit. A tabu témákat kerültek, a készülő cikkek többszörös szűrőn mentek át, mielőtt a lapok a nyomdába kerültek volna. A Szovjetunió népszerűsítésében a *Szovjet Ifjúság*-tól a *Szovjet Kultúra*-ig számos napi-, heti és időszakos sajtó működött közre.

Az ellenzéki pártok – főként a Magyar Szabadság Párt – ellenségesnek tartott, a szovjet-magyar kapcsolatokat veszélyeztető sajtó megnyilvánulásait a BM Sajtórendészeti Osztálya a miniszter tudtával és beleegyezésével rövidebb-hosszabb időre betiltotta. Ennek nyomán a Parlamentben heves szócsaták történtek. Az ellenzéki képviselők a sajtószabadság biztosítását, új sajtótörvény megalkotását követelték – hiába. A miniszterelnök és a belügyminiszter között a sajtó fegyelmezésével kapcsolatos hatáskörüket illetően hónapokig tartó véleménycsere folyt, és patthelyzettel zárult. A BM-nek ilyen irányú döntéseiről haladéktalanul értesítenie kellett a miniszterelnököt.

A *Szabad Nép* ebben a folyamatban vezető szerepet játszott. A Magyar Újságíró Szövetség és a Nemzetközi Újságíró Szövetségben dolgozó magyar delegátus jó viszonyt ápolt a szovjet társszervezettel, minden tekintetben támogatta annak politikai irányvonalát, főként a Nemzetközi Szövetségben. A régi, gazdag nyelvismerettel és nemzetközi tapasztalattal rendelkező újságírók továbbképzésében, az ő felváltásukat célzó új, népi káderek szakmai-politikai képzésében központi helyet foglalt el a szovjet sajtó története, legfrissebb gy-

korlata. A kölcsönös látogatások a sajtókapcsolatok ápolása és a két ország alaposabb megismerése jegyében zajlottak. Mindez a szovjetek részéről „lelkes tartózkodás” közepette.

Álarcban és anélkül

A színházi élet demokratikus, korszerű átszervezésére, a műsorpolitika és a közönség szociális összetételének gyökeres megváltoztatására, a szovjet-magyar színházi kapcsolatok felvételére és a tapasztalatok átvételére, valamint a színészképzés-nevelés korszerűsítésére, a színház- és filmművészet kapcsolatának elevenebbé tételére, a mindezt értékállóvá tevő tudományos munka fejlesztésére készültek a szovjet emigrációban és itthon is. A VOKSZ ezeket a törekvéseket is támogatta, és pl. a Hont Ferencék tervezte színdarab-ügynökségnek kizárólagossági jogot ígért. Megbízásokat is adott szovjet művek magyarra fordítására. *Sík Endre* így fogott hozzá 1945 tavaszán a *Dzsomart szönyege* c. kazah mesejáték átültetéséhez. Mire a szovjet emigráció tagjai (köztük Hont Ferenc is) több hullámban hazatérhettek, itthon már megindult ez a munka. Vételkedés kezdődött, és hosszú időn át folyt, ami kihatott a szovjet-magyar kapcsolatok építésére is, zavarva, hátráltatva azt.

A hazai illegális mozgalomban jeleskedők (pl. *Major Tamás*), élvezve a MKP vezetésének támogatását, kemény harcok árán szorították háttérbe ellenfeleiket. Így került a Nemzeti Színház élére Major Tamás, az Operaház főigazgatói székébe pedig *Tóth Aladár*. A háttérből Révai József népművelési miniszter és az MKP kultúrpolitikaért felelős vezetője figyeltette, irányította őket. A többpárti kormányzás időszakában különösen nehéz feladat volt ez. 1945 novemberében, *Csajkovszkij Pikk dáma*-előadásának sajtóvisszhangjával kapcsolatban támadt némi feszültség. Az előadásról kritika jelent meg a Népszavában, a Magyar Nemzetben és a Fényszórában. A szerző írásában Csajkovszkij életének olyan mozzanataira is kitért, amelyek *Grigorjev* tanácsos véleménye szerint nem függenek össze a darabbal. Nyomatékosan

Színészóriás és kommunista szálláscsináló: Major Tamás

felhívta az Operaház igazgatójának figyelmét arra, hogy a szovjet nép „teljes egészében magáénak tekinti” az alkotót. Természetesen nem kívánja senki – hangsúlyozta a szovjet diplomata – a művészi kritika elvi szabadságát vitatni, vagy azt befolyásolni. Tény azonban, hogy olyan időszakban, amikor hazánk a vele határos nagyhatalom jóindulatára és segítségére szorul, nem célszerű olyan részletek pertraktálása, amelyet az oroszok magukra nézve kimondottan sértőnek találhatnak. A figyelmeztetés félreérthetetlen volt.

A Major Tamás vezette Nemzeti Színház tett lépéseket az egész magyar színházi élet előtt tornyosuló feladatok megoldása érdekében. Ezek látványosak, sikeresek voltak, főleg a Sztanyiszlavszkij-módszer megismertetése, elsajátíttatása terén. Kezdetben gazdagította a magyar színészek, rendezők gondolkodását, gyakorlati munkáját, nem hozott azonban látványos áttörést a műsorpolitikában. 1950-ig, tehát öt év alatt a Nemzetiben és a Kamara Színházban összesen 6-7 szovjet darabot adtak elő. Hogy kik a felelősök mindezzért, arról az említett év januárjában, szűk körben, vezető színházi szakemberek késő éjszakába nyúlóan vitatkoztak. Elsősorban *Lukács György* és Major Tamás felelősségét hangoztatták.

- Folytatjuk -

Több hónap fagy és sötétség – avagy hogyan éljük túl és tanuljuk meg élvezni a finn telet

Jégmászás Korouomaban (www.visitfinland.com)

■ Rengeteg csodálatos dolgot lehet mesélni Finnországról, ez a hely sok szempontból vonzó: varázslatos tájak, sarki fény, kiemelkedő színvonalú oktatás és így tovább. A hosszú, hideg és sötét tél viszont általában nincs a felsorolás élén. Én ugyan személy szerint a nyárral szemben mindig is inkább a telet kedveltem, mert a magyar nyarak szinte elviselhetetlenül forrónak tűntek – de őszintén szólva ott a telek nem is igazán állítottak nagy kihívás elé. Az első, Finnországban töltött tél azonban erősen arra készítetett, hogy átgondoljam a preferenciámat az évszakokat illetően. Nem a hideg miatt, ugyanis kimondottan enyhe telünk volt 2013/14-ben, inkább a sötétség az, ami elkedvetleníti az embert. Azt mindenki megszokta Magyarországon is, hogy telente sötétben indul el iskolába vagy éppen dolgozni, de az tényleg lehangoló tud lenni, hogy itt 10 után kezd csak világosodni, főleg mivel délután 2-3 körül már ismét jön a sötétség. Emlékszem, amikor édesanyám még az Erasmus alatt kijött meglátogatni 2011 decemberében. Elég kevés világos óra volt alkalmas városnézésre, így szinte csak sötétben látta Helsinkit. Azon gondolkodom, vajon felismerné-e a várost, ha egyszer nyári fényben látná...

Szóval az első télen tényleg csak a sötétséget volt nehéz megszokni. Leginkább azt, hogy „lassan köszön el a tél” – a megszokott magyar tavaszhoz képest a finn tavasz egész egyszerűen a tél meghosszabbodása.

(Szerintem az igazi tavasz itt nagyjából három napig tart, de erről majd máskor.) Mutatott persze „ijesztő” -28 fokot is a hőmérőnk, de az csak négy napig tartott, annyit meg azért könnyen át lehetett vészelni. Az ember kicsit alaposabban megfontolja, hogy tényleg feltétlen szükséges-e az adott napon boltba menni, és valószínűleg a leg rövidebb utat választja, de különösebb gondot nem okoz a dolog.

Nagyjából így éltem meg a következő telet is. Nem volt elképesztően hideg, de amennyire lehetett, igyekeztem négy fal között lenni, és nem igazán értettem azokat, akiket sportolni láttam a buszok ablakaiból. Miért mennek ki az emberek önszántukból a hideg, szeles időbe futni? Érttem én, hogy a sport fontos, de az én szememben ez már-már fanatizmusnak tűnt. Miért nem választanak az emberek télre beltéri edzéseket?

A harmadik tél hozott változást. Talán beletörődtem, hogy itt hidegebb és tovább tart a tél, mint otthon, vagy egyszerűen csak alkalmazkodtam – nem tudom pontosan, de egyszerre nem is tűnt rossz ötletnek „szabad akarattól” elhagyni a házat, és csinálni valami olyat, amit csak ilyenkor lehet: téli sportot üzni. Környezetemet is sikerült meglepnem az ötlettel, hiszen egészen addig, 2016 januárjáig síléc nem ért a lábamhoz (korcsolya is csak elvétve), viszont hirtelen megmagyarázhatatlan érdeklődés fogott el a sífutás iránt. Hegyek hiá-

nyában Helsinki környékén amúgy is észszerűbb a sífutást, mint az alpesi síelést választani, és abszolút kezdőként ez biztonságosabbnak is tűnt. Lelkesen bejelentkeztem egy 1 órás tanfolyamra, hogy az alapokat tényleg jól tanuljam meg. Annyira megtetszett, hogy hazaérve rögtön rendelttem is saját léceket. Murphy persze közbeszólt, mert rögtön utána megbetegedtem, és mire meggyógyultam és lett szabad hétvégem is, addigra a hó nagyja elolvadt... Anál lelkesebben vártam viszont a következő szezont, a „sötét hónapok” visszatértét, és nem is hiába: a mostani tél ugyanis, úgy tűnik, több havat hoz majd, mint az előző három együttvéve.

Új lelkesedéssel felvértezve persze már nem nézek ferde szemmel a szabadtéri téli sportot űzőkre. Sokan korcsolyáznak, és ami külön érdekes, telente felloccsolják a futballpályákat városszerte, hogy korcsolyapályaként használhassa őket mindenki. A jégkorongnak is nagy hagyománya van Finnországban, kevés olyan fiúval találkozhatunk, aki nem jégkoros karrierrel álmodott gyerekkorában. Ezek mellett a snowboardozás is népszerű, valamint a hómobilozás is közkedvelt időtöltés. Van viszont olyan sport is, amiről itt hallottam először: a jégmászás. Ez konkrétan azt jelenti, hogy a mászók a befagyott vízeséseken másznak fel. Ehhez kiváló helyszín például Korouoma, ami Helsinkitől azért sokkal északabbra található, már majdnem a sarkkörön.

Téli idill: lék a számtalan espoo-i tó egyikén, egy méretes csuka és a sífutólécek nyoma a hóban a közelgő naplementében, délután 3 körül

Hasonlóan extrém kategóriába sorolnám a jég alatti búvárkodást, lékátúszást és meztlábás hóban futást is. Minden bizonnyal ezeknek is megvan a szépsége, csak nem-finnként nehezebb megérteni. Persze az is lehet, hogy mindössze arról van szó, hogy csak a szaunázáshoz igyekeznek még nagyobb kedvet csinálni. Abból itt úgyis van bőven, nagyjából minden második emberre jut egy szauna. A tóban úszás – szaunázás – tóba ugrás – szaunázás – tóba ugrást magam is próbáltam, igaz nem téli időszakban. Kellemesen felfrissített, de már úgy is nagyon nagy volt a különbség a tóvíz és a szauna hőmérséklete között, hogy előbbibe nem kellett léket vágni az úszáshoz...

És ha már a lékeknél tartunk, kötelező megemlítenem a lékhorgászatot, mint az itteni sporthorgászok kedvenc téli elfoglaltságát. Ha egy lelkes horgással él együtt az ember, megszokja, hogy ahogy közeledik a hétvége, a programtervezés első számú pillére a „jéghelyzet” ellenőrzése. Szerencsére ehhez segítségül szolgál a jégfigyelő oldal, ami minden napra külön mutatja a jégvastagságot területenként.

Magától értetődően amennyiben megfelelő vastagságának bizonyul a jég, akkor maga a hétvégi program már nem is lehet kérdéses, csupán azt kell eldönteni, hogy melyik vízre menjen a horgász aznap.

Amint látható, a január 14-15-i hétvégén 20-30 cm közötti a jég vastagsága Finnország déli részén is, így mondanom sem kell, mivel tölti a hétvégét a férjem...

Magyarországon nem fagynak be úgy a vizek, hogy lékeket kelljen vágni a horgászhoz. Pláne nem olyan mértékben, hogy autóval is rá lehessen menni a jégre, ha esetleg pont a tó messzi közepét választottuk ki horgászhelynek. Ezt továbbra is nehéz megszokni, ezért sok helyivel ellentétben mi csak teljesen biztos esetben megyünk rá a jégre. Vannak azonban túlbuzgó korcsolyások és horgászok, akik képtelenek kivárni, amíg az előírt vastagságot eléri a jég, vagy éppen nem veszik figyelembe az olvadás hatását, és rámennek a még / már gyenge jégre. Minden évben bekerül az újságokba néhány olyan eset, hogy korcsolyázók / lékhorgászok alatt beszakadt a jég. Pár hete, decemberben történt, hogy egy enyhébb időjárású hét után kihívták a tűzoltókat az öböl kissé elvékonyodott jégén horgászó férfi miatt. Érdekes szituáció volt, ugyanis a jég egyértelműen elég erős volt még, ha a férfit és a teljes felszerelését elbírta a lékfúróval együtt, ugyanakkor érthető volt a járóelők aggodalma is, hiszen szinte minden évben van ehhez hasonló baleset és haláleset. A helyszínre érkező tűzoltók végül leginkább csak tehet-

lenül álltak az öböl partján, hiszen alapvetően nincs joguk eltávolítani a jégről a hobbijának hódoló embert, amíg az nincs ténylegesen veszélyben. A jégen tartózkodás minden esetben saját felelősségre történik, noha a nyilvánvaló veszélyeit nem mindenki veszi tudomásul.

Találkoztam olyan történettel is, ahol „a szükség” vitte rá az illetőt, hogy a jégre lépjen: 2016 februárjában egyik éjjel a közvetlenül a helsinki partvonalnál fekvő Uunisaari („Sütő sziget”) egyik éttermébe tört be egy középkorú férfi. A helyszínről még el tudott menekülni, mielőtt a rendőrök megérkeztek, azonban a sietős távozást a jégen át kísérelte meg, ami beszakadt alatta. Saját erejéből még ki tudott mászni a jeges tengervízből, és egy rövid ideig folytatta tovább a menekülést, majd átfagyva talált rá a rendőrség a szomszédos szigeten. Végül egy orvosi vizsgálatot követően került a fogdába az elszánt elkövető. (www.hs.fi)

Mostanra talán érezhetővé vált, hogy azért túl lehet élni a telet, és vannak előnyei is, de fontos, hogy vigyázzunk magunkra, és megtegyünk mindent, amivel könnyebbé tehetjük ezt az időszakot. Az alábbiakban arra térek ki, hogy építészeti és ruházati szempontból miért érdekes a zord finn tél. A legkézenfekvőbb védekezés a hideg

A szerző nyakig a hóban

ellen, ha behúzódunk egy zárt helyre. Egy itt élő magyar építésszel beszélgettem arról, milyen különbségeket tapasztalt a magyar és finn építészeti szokásokat illetően. Amit kapásból megemlített, az a monolit beton szinte teljes hiánya, ugyanis az időjárási körülmények ritkán teszik lehetővé, hogy helyben készítsék és öntsék a betont. (Nyáron persze lehetne, de akkor az építőipari munkások is hosszú szabadságra mennek.) Általában gyárban előre elkészítik a betonelemeket, és sokszor már úgy érkezik az építkezés helyszínére, hogy a szigetelés és a burkolat is rajta van. Magáról a szigetelésről a statikus dönt, de természetesen az előírt hőátbocsátási norma eléréséhez vastagabb szigetelés szükséges, mint Magyarországon. Emellett jellemzően szélvédő fóliából is többet használnak itt. További különbség, hogy itt a központi gépi szellőztetés az elterjedt: tervezéskor abból indulnak ki, hogy az ablakokat nem fogják kinyitni a lakók, azok csak fényt engednek be, nem „szellőztetésre valók”.

Az ablakok Magyarországon általában egyszárnyúak és az egy szárnyban van három réteg üveg, míg itt mindig kétszárnyúak, és így az üvegrétegek külön szárnyakban helyezkednek el, ami jobban megtartja a benti meleget.

A házak szerkezetének tervezésekor azt is figyelembe kell venni, hogy itt komolyabb hőterhelés várható a tetőn, így erősebb kell hogy legyen a beton. Gyakran láthatunk

egyébként hómunkásokat a tetőn, akik a felgyülemlett havat túrják le az utcára (persze olyankor az adott szakasz mindig le van kerítve). Olyan is előfordul, hogy fűtőszálat tesznek az ereszcatornába, hogy megakadályozzák annak befagyását. De ami talán a legpraktikusabb, az a fűtött járda a forgalmas helyeken, például metrófeljárók és üzletközpontok körül, aminek köszönhetően nem jegesedik a burkolat, és így kisebb az elcsúszás veszélye.

Beszéltünk a szaunákról is, hiszen itt nehéz elképzelni bármilyen lakóépületet, szállodát vagy éppen nyaralót nélküle. Ez itt nem minősül fényűzésnek, sokkal inkább a hétköznapi élet szükségletei közé tartozik. Bérházakban jellemzően csak a nagyobb lakásokban van saját szauna, a többi lakó a közösségit hivatott használni; de az eladásra épülő lakások többsége szaunával felszerelt. Olyanról meg talán még senki nem hallott itt, hogy az erdei / tóparti nyaralóhoz ne tartozzon egy. Manapság leginkább az elektromos fajta az elterjedt, de a régebben épültek között találunk fával fűtött, úgynevezett „füstös szaunát” is. Ezekben nem érdemes hátradőlni a padon, hacsak nem akarunk fekete koromlenyomatot a hátunkra...

Ami a ruházatot illeti, az elsősorban funkcionális, mint divatcélú, bár minden biztonnal lehet hódítani a legújabb Helly Hansen sídzsékivel is. Hótaposó csizmák, sínadrágok, vízálló kesztyűk és megany-

nyi létfontosságú dolog kapható minden szűben és méretben. Nagy hagyománya van a vastag kötött zokniknak is: a hideg évszak beköszöntével vannak, akik „kötési lázban” égnek, hogy minden családtagot saját kötésű holmival lássanak el. Ami a kiegészítőket illeti, a legfontosabbak természetesen a fényviszszaverők, amiket kabátra és táskára akasztanak, hogy a sötétben se essenek áldozatul az autósoknak. Szinte mindenhol, még az élelmiszerboltok pénztárainál is megtalálhatók minden formában, az egyszerű kör alakúaktól az Angry Birds-ig. Mostanra komoly kollekciók gyűlt össze ezekből, sok helyen adnak ilyen apró ajándékként. Az Egyesült Államok finnországi nagykövetsége is „alkalmazkodott” az itteni viszonyokhoz: a nagykövettől is egy ilyen kaptam aján-

dékba egy rendezvényen, sőt, az már egy továbbfejlesztett változat volt: egy kicsi led lámpa is volt benne.

Megemlíteném még a cipőre erősíthető szegecses talpat, ami igencsak hasznos, ha nem csak fűtött burkolaton kell közlekednünk. Normál padlón jellegzetes kopogó hangja van, így rögtön tudni lehet, ha a boltban mögöttünk jövő vásárló ilyen visel a cipőjén. Van szöges megoldás az autógumikra is persze, kötelező is a havazás beköszöntével feltetetni. Azt viszont nem mondanám, hogy ez különösebben óvatos vezetési stílussal párosulna. Kicsit olyan, mintha a felszerelt szegecses inkább bátorságot adnának a sofőröknek...

Be kell látni, hogy tulajdonképpen két módon közelíthetjük meg a zord finn telet. Elbújhatunk előle a meleg szobába, glöggit szűrösölve (alkoholmentes „forralt bor”, készen kapható ős végétől egész télen át), rettegve, ha csak a buszmegállóig kell is kimenünk; vagy megtanulhatunk „együtt élni” vele, és élni a lehetőségekkel, amiket nyújtani tud. Igyekszem megtalálni az egyensúlyt, és minél többször az utóbbi felé billenteni a mérleget. Elvégre itt mindenki számára természetes, hogy így álljon hozzá a télhez. Egyik kolléga magától értetődően így zárta az emailjét a minap: „Helsinki környékén is jó pályák vannak sífutáshoz, neked mennyit mutat most a túramérőd?”

Mozaikok egy kivételesen gazdag, hosszú életpályából Dr. Rendes Béláné 90. születésnapjára

Fotó: Kelemen Áron

A 90 éves dr. Rendes Béláné

■ *Dr. Rendes Béláné Sztrikinác Katalin, Kata, Kati néni, Rajz Kati néni 90 éves! Tisztelettel és szeretettel köszöntöm őt.*

Köszöntöm a pedagógust, a magával ragadó, kiváló rajztanárt

A koromfekete hajú, karcsú, kedves fiatal tanárnőt, a szakvezetőt az 1950-es évek fordulóján, csaknem hat évtizede ismertem meg, amikor minket, tanítójelölteket a rajz-órák megtartására készítette fel. Akkor már a gyakorló iskolában tanította a rajz tantárgyat. Előző iskolájában több szaktárgyat is rábíztak. Nem volt ott akkor testnevelő tanár? Nosza, Kata a tanítói oklevél és a rajz tanítása mellett játszi könnyedséggel, szinte szórakozásból végezte el a testnevelés szakot is, majd később a pedagógiát, aztán negyedik vagy ötödik diplomaként a gyakorló iskolai szakvezetői képesítést is megszerezte. A rajz tantárgyban érte el igazi szakmai kiteljesedését. A gyakorlós tanulók alig várták a rajzórákat. A tantárgy mindig a kedveltségi lista első helyeinek egyikén szerepelt. A gyerekeknek sikereket adott, átélhették az alkotás, a teremtés örömét.

Katának volt egy önarképes korszaka. Minden tanuló, az egész gyakorló iskola önarképet rajzolt, festett. Így aztán nemcsak az iskola udvarát és a tantermeket, hanem a folyosók falait is benépesítették a „gyerekek”. A művekben az alkotók, de mi, tanárok is mindannyian mosolyogva gyönyörködtünk.

Rendesné tanítványai minden meghirdetett országos és nemzetközi rajzpályázaton részt vettek, és a tanítványok sokasága megszámlálhatatlan díjat nyert. Katára igazán érvényesek Németh László szép szavai: „*Én nevelni nem akartam mással, csak az óra varázsával*”. Ezernyi tanítvány zárta szívébe az elkötelezett, szeretett tanárt. Gyermeki természetességgel ezért neveztek el Rajz Kati nénié.

A tanítójelölteket is magas szintű tudással, határozott, szelíd bölcsességgel irányította. A város szinte valamennyi rajztanára tőle kapta a szakmai alapozást, indíttatást későbbi tanári vagy képzőművészeti pályájához. Nehéz lenne őket itt név szerint felsorolni. Sokan benne, ebben a karizmatikus, hiteles pedagógusban találták meg példaképüket.

Köszöntöm az innovatív, kísérletező tanárt, az országos szaktekintélyt

Rendesné Kata munkájában mindig kereste az újat. Ma azt mondhatnánk, hogy „reformpedagógus” volt, friss elgondolásaival, szakmai terveivel messze megelőzte korát. Pedagógiai sikerei elévülhetetlenek. Alkalmazott, korszerű módszereiről a *Rajztanítás* c. folyóiratban folyamatosan publikált. Az Országos Pedagógiai Intézet felkérésére szakanyagokat lektorált, az iskolatelevízió közvetítette óráit. A minisztériumból, társiskolákból is jöttek bemutató óráit megtekinteni. Tantárgyi tanácsko-

zásokon számtalan előadást tartott. A szakmai köztudatban neve és munkássága ismertté vált, országos szaktekintélyként tartották számon.

Az 1970-es években vezették be a felsőoktatási intézményekben, így főiskolánkon is a zárláncú televízió alkalmazását, főként a szakvezetői bemutató órák és hallgatói tanítások felvételére. Katát természetesen ez is érdekelte. Egyik alkalommal együtt utaztunk továbbképzésre Nyíregyházára, mert ott volt a ZTV országos technikai bázisa. A hosszú vonatút alkalmat ad a nyugodt, elmélyült beszélgetésre. Mi is így tettünk. Kata megosztotta velem titkait, és néhány fontos dologban segített jól gondolkodni. Lehet, ő már nem is emlékszik rá, én máig nem felejtettem el.

Köszöntöm az alkotót, a festőművészt

Dr. Rendes Béláné igazi tevékenysége a festés. Valójában nyugdíjazása után jött el annak az ideje, hogy teljes erejével, idejével erre koncentrálhasson. Mert ő nem kersergő nyugdíjasként éli a múlt éveket, hanem vidáman, jó humorral találja meg a szívének kedves elfoglaltságokat.

Mondják: boldog ember az, akinek hivatása, munkája és kedvtelése egybeesik. Egyszer azt mondta nekünk, hogy a festő a szemével fest. Igen, ő képes olyan dolgokban is meglátni és megörökíteni a szépet, amelyeket mi, egyszerű, gyarló emberek észre sem veszünk. Kata évtizedek óta

fest, szakmai alázattal. Akvarellt, olajfestményt, gouache képeket készít. Közel 200 festményt alkotott, és műveivel számtalan kiállításon (Baján, a környékbeli településeken, Budapesten) ajándékozott kellemes órákat közönségének. A műkritikus és a művészettörténész így jellemzi művészetét: „*robbanó erejű festészet, képeiből friss szemmel láttatott tradíció bontakozik ki. A festő kialakította sajátos, végsőkig leegyszerűsített, absztrakt formavilágát, melyben a részletek ábrázolása helyett mindig a leglényegesebb megragadására törekedett. Alkotásai olyanok, mint ő maga: egyszerűek, őszinték és szuggesztívek.*”

1956 óta a tokaji, 1978-tól nyaranta pedig a hajósi alkotó művésztáborok állandó résztvevője. Mindig örömmel várt események ezek. Nemcsak az alkotás, a szakmai találkozások, hanem a feltöltődés, a kikapcsolódás és pihenés időszakai. A táborokban készült képeit kiállításain is bemutatta.

Köszöntöm a művészetek pártolóját, az elkötelezett művészetrajongót

Kata most is jelen van minden kiállítás megnyitóján. Ha kicsit később jön, féltőn lessük, mikor ér oda. A végén aztán egy pohár vörösbor mellett csendes, kedves, bölcs szavait szívesen hallgatjuk.

Három évvel ezelőtt a Borbás Mihály bemutatóterembe tartottam kiállítás-megnyitóra. Az udvaron vérző lábbal és véres nadrággal Rendes Katát kísérték, útközben megsérült. Nagy nehezen tudtam csak bekényszeríteni egyik kollégánom autójába, irány a baleseti sebészet! Szerencsére a főorvos asszony gyorsan ellátta, a nadrágszárát kimosta, és a beteg még nyalókát is kapott. Hazafelé menet kérdeztük pontos otthoni házszámát. Furcsán nézett ránk: ő nem oda megy! Vigyük csak vissza, mert ismerős művésztársának kiállítását fogja megnézni. Ott aztán az összegyűlt kiállításnézők nagy tisztelettel, óvón vették körül. Ugyan mit Katának egy sérülés, ha kiállításról van szó!

Ő maga is számtalan kiállítást nyitott meg. A városban mindenhová gyalogosan, de főleg biciklivel, nagy ritkán helyi busszal ment. Egyik alkalommal a gyakorló iskolai kiállítást Rendes Kata nyitotta volna meg, de időre hiába vártuk. Később derült ki, hogy a pesti úton biciklivel karambolozott. A kórházban akkor sem az ellátott kisebb sérülése, hanem a megnyitó sorsa érdekelte. Ezek után fiai már nemigen engedték kerékpárra ülni.

A Bajai Festők Baráti Köre most is számot tart közreműködésére, részvételére, szakmai segítségét, értékes tanácsait szíve-

Rajongók és tisztelők körében 10 évvel ezelőtt – sokan nincsenek már köztünk

sen fogadják. Gyakran hívják öt városi és megyei rajzpályázatok zsűrizésére.

Köszöntöm az igaz embert, a hűséges jó barátot

B. Mikli Ferivel a Rudnay-kör óta a kortárs és pályatárs szoros barátsága kapcsolta össze. A festőművész Feri elvesztése fájdalmas nyomot hagyott benne.

A Nyolcak Bandáját a Bánati Tibor által szervezett négy házaspár baráti közössége alkotta. Szoros kapcsolatot tartottak, rendszeresen jártak egymáshoz. A mi hálokszobánk fala határos volt Tiborék zongoraszobájával, és amikor náluk következett az összejövetel, Kata egyetértésével örömmel Rendes Béla minden éjfélkor eljátszotta nekem a székely himnuszt (akkoriban ez nemigen volt dicsérendő cselekedet). Persze előfordult olyan is, hogy a Dózsa György utcai találkozás idején Katának „hirtelen” a tokaji alkotótáborba kellett mennie. Ő kedves természetességgel mondta: majd Béla megfőzi a vacsorát. Így is lett, harag és sértődés nélkül.

Aztán az ÖTYE (= Öreg Tyúkok Egyesülete), a 9 volt gyakorlóiskolai és főiskolai kollégából álló barátnői kör szerdánként tartott nevezetes összejövetelei, amelyek évtizedeken át a jó hangulat, a derű, vidámság alkalmi voltak! És hogy azután egyikük se vigye túlzásba a vendéglátást, a jelszó ez volt: „egy édes, egy sós”! Sajnos már csak ketten vannak közöttünk.

Köszöntöm Baja városának megbecsült polgárát

Dr. Rendes Bélánét a városban mindenki ismeri, hiszen Rajz Kati néni „az egész várost tanította”. Tiszteletünk, köszönetünk

és szeretetünk árad feléje. Varázslatos személyisége, élénk, érdeklődő szelleme elfeledteti életkorát. Mi azonban vigyázó szemünket féltőn és óvón rajta tartjuk.

A város kulturális életének meghatározó személyisége. Mindenütt jelen van, ahol művészetről, tudományról esik szó. Kicsi, filigrán alakját mindig örömmel látjuk, hímes szavait, szelíd kedvességét mindig csodáljuk. A főiskola által adományozott arany, gyémánt, vas és rubin díszdiplomák birtokosa. A város oktató-nevelő, művészetpedagógiai munkájának és művészi tevékenységének elismeréséül a *Baja Városért* kitüntető díjjal tisztelte meg, de megkapta a Bács-Kiskun megye Művészetéért elismerést is. Méltóképpen rajzolja meg alakját *dr. Gál Zoltán* a *Bajai arcélek – Kisvárosi életutak 2.* című kiadványban és a *dr. Dániel József Palatáblától a Kazinczy díjig* című könyvének függelékében olvasható, *Sárosy Józsefné* által készített interjú. (Ez utóbbi írás eredetileg a *Bajai Honpolgár* 2003. márciusi számában jelent meg – a szerk.)

Ma már barátok, kollégák, pályatársak sokan elmentek mellőle. Most a napokban, legutóbbi kiállításának megnyitóján szomorkásan, de nem keserűen, inkább bele nyugvással és humorral keverve mondta: „*Ugye, Klárikám, te a jelenléteddel az összes volt kollégámat képviseled!*”

Dr. Rendes Béláné 90 évesen ezt kéri tőlünk és a város művészeitől: „Folytassátok, amit én elkezdtem!”

Audiencián Zita királynénál (Zizers, Svájc – 1977. július)

Zita királyné idősebb korában

■ A Britannica Hungarica világciklopédia 18. kötetének 735. oldalán olvashatók szerint „Zita (szül. 1892. máj. 9. Pianove, Olaszország – megh. 1989. márc. 14. Zizers, Svájc), Bourbon-pármai hercegnő, osztrák császárné és magyar királyné, IV. Károly felesége (...) 1962-ben a zizersi (Svájc) Szt. János-kolostor lakója lett.” Ugyan felmerülhetett-e valamilyen, a múlt század hetvenes éveiben (a „létező szocializmus” időszakában) Baja környékén élő közönséges halandóban a gondolat, hogy személyesen találkozzon vele? Nyilvánvalóan nem! Vagy ha mégis, a „gondolatrendőrség” nyilván így rendelkezett volna: „Kényszerzubbonyt rá!” Hogy nekem – akkortájt bácsbokodi körzeti orvosként, feleségem és két fiúgyermekünk társaságában – hogyan adatott meg mégis e kivételes, életre szóló élmény, ezúton tárom fel a Bajai Honpolgár olvasói előtt.

Tisztelt Olvasó! Ha kimégy Baján a Rókus utcai temetőbe, a kórház felőli téglafal közvetlen közelében rálelsz a katolikus papok közös sírjára. Az oldalbejárat-hoz legközelebb elhelyezkedő síremléken sorjázó nevek egyike áldott emlékü anyai ági nagybátyámé, *Révész Istváné*. Teológiai tanulmányait a múlt század 30-as éveiben a bécsi Pázmáneumban végezte, papi ténykedését a debreceni Szent Anna-templom apát-plébánosaként fejezte be. Rendkívüli műveltségű, családját is minden tekintetben támogató nagybátyám kiváló kap-

csolatrendszerrel és kiterjedt baráti körrel rendelkezett. Ausztriában, Svájcban és az NSZK-ban papi tevékenységet végző ismerőseinek-barátainak köszönhetően, a tőlük kapott meghívólevél birtokában már a múlt század hatvanas éveitől kezdődően alkalmanként utazhatott a Lajtán túlra is. Már első zizersi útját követő eszmecsereknél során értesülhettünk arról a „titokról”, hogy az ottani *St. Johannes-Stift* egyik szárnyának lakója Zita, az utolsó osztrák császárné és magyar királyné, *IV. Károly* özvegye. Mesélt arról is, hogy az ott-tartózkodása idején az általa tartott esti miséken rendszeresen megjelent két feketébe öltözött, idős hölgy, akik rendre a templomhajó jobb oldali, utolsó padsorában ültek: Zita királyné és hűséges társalkodónője.

Emlékezetem szerint 1976-ban, közös balatoni nyaralásunk alkalmával kérdeztem rá első ízben „Pista batyám”, hogy lenne-e kedvünk egy svájci úthoz. Mivel (feleségemmel kettesben) korábban csak egyszer, 1974-ben tudtunk eljutni a „szabad világba”, magyarázatot nem igényel, hogy nagybátyám kérdése költőinek bizonyult. Az elhatározást követően külön izgalmat jelentett, vajon megkapjuk-e a családosi kiutazási engedélyt. És láss csodát: megkaptuk!

E sorok írásakor is kezem ügyében Pista batyá 1977. június 21-én keltezett, Debrecenben írt levele, amelyben több útíttervet is vázolt számunkra, azt valószínűsítve, hogy Körmendről indulva egy nap alatt nem tudunk Zizersig eljutni. A dinósárga, 120 GLS típusú, farmotoros Škoda nem vallott szégyent: 1977. június 27-én Körmendről egészen a svájci Zizersig röpített minket. Ott abban a *St. Johannes-Stift* nevű barokk kastélyépületben várt minket – nagybátyámnak köszönhetően – egy 10 napra szóló ingyenes szállás és teljes ellátás. A kastély egyik szárnya időskorúak otthonaként fungált (lakói – köztük a világhírű svájci festőművész, *Gottardo Segantini* özvegye – a valóban exkluzív kvártélyért és ellátásért havi 2200 svájci frankot fizettek), a másik szárnyban pedig Zita királyné lakott.

A poggyászkunkban magunkkal vitt, itthon vásárolt ajándékok némelyikét eleve Zita királynénak szántuk. (Persze csak titkon remélhettük, hogy személyesen átnyújthatjuk neki.) A hely szelleme számunkra szinte kötelezővé tette, hogy érkezésünk másnapján magunk is részt vegyünk az esti misén.

Ekkor megbizonyosodhattunk arról, hogy a nagybátyám által említett két idős, feketébe öltözött hölgy ezúttal is ott ült a jobb oldali, hátsó padsorban. A mise végét követően a résztvevő hívekkel (nagyraoszt a kolostor lakóival) egyszerre indultunk kifelé a templomból. Minthogy a két idős hölgy továbbra is imára kulcsolt kézzel ült a helyén, inkább csak testbeszéddel, enyhe meghajlással búcsúztunk tőlük. Kedves intés, kis mosoly kíséretében volt tőlük a válasz. (Ez talán annak volt köszönhető, hogy a misén a gyermekeket kizárólag két fiunk, a fiatal felnőtteket pedig csak feleségem és jómagam képviseltük).

A kolostorlakók némelyikével közös étkezéseink során ismeretséget kötöttünk. Egyikük közbenjárásával újabb két nap múlva, az esti mise után alkalmat találtam arra, hogy a társalkodónővel néhány szót válthassak. Elmondtam, kik vagyunk, honnan és ki(k)nek köszönhetően érkeztünk, és azt is, hogy ajándékkal szeretnénk kedveskedni a királynénak. Megkérdeztem, volna-e módunk erre. Választ másnapra ígért, és arra kért: egy előre megbeszélt időpontban legyek a könyvtárban. Másnap a megbeszélt időben annak hírért hozta, hogy a királyné ugyanebben a teremben, a következő napon 17 órakor személyesen fogad minket. Kérése csupán annyi volt, hogy legalább 10 perccel korábban jöjjünk a könyvtárba.

Mi tagadás, a várakozás bő 24 órája rendkívüli izgalommal töltött el minket. Akkortájt a német nyelvet egykori bácsbokodi tanárnaknak, *Flock Pista* bácsinak köszönhetően sokkal inkább bírtam, mint napjainkban, mégis már péntek este „szótárazni kezdtem”. Ezen túl az etikettel kapcsolatban is igyekeztünk dűlőre jutni feleségemmel. Aztán 1977. július 2-án, szombaton, reggeli után, nem várt bonyodalommal szembesültünk. Megtudtuk ugyanis, hogy nyitva tartó virágüzlet legközelebb csak Zürichben található. Nosza, irány az autópálya Zürich felé!

Amikor 17 óra előtt 10 perccel a könyvtárszobába érkeztünk, előre elrendezett helyszín várt minket: egy sok időt megélt, nagyméretű, bőrborításos, a végén hajlított fa-kéztámlás karosszék, azzal szemközt pedig (úgy 3 méternyi távolságban) 4, kissé karéjba rendezett, támlás könyvtári szék. Pontosan 17 órakor kinyílt egy faburkolatba épített, kulcs nélküli ajtó (a királyné ma-

gánliftjének ajtaja), amelyen keresztül fekete ruhában belépett a terembe Zita, az utolsó magyar királyné. Csendben, meghajolva üdvözlöttük. Fürkészve, mosolyogva végigtekintett rajtunk, majd miután leült a karosszékre, minket is hellyel kínált. Előtte azonban még magyarul megköszöntem, hogy lehetőséget adott a rendkívül megtisztelő találkozásra. Néhány szóban bemutatkoztam, bemutattam családomat, majd a közelébe léptem, fél térdre ereszkedtem, és átnyújtottam neki az 5 szál fehér szegfűből álló, díszes virágcsokrot. „*Ach, wie schön!*” – derült fel az arca. Aztán – ugyancsak németül – elmondta, hogy megérti ugyan a magyar beszédet, de ritkán van módja akár hallani is, ezért számára egyszerűbb a német. Megkérdezte, hogy folytatódhat-e a társalgás németül. Kissé bátortalan igenlő választomat követően nagy közvetlenséggel elmondta, hogy a fehér szegfű nagyon kedves virág számára, mert abból állt a Károlytól kapott eljegyzési csokra is. Kisvártatva átadtam neki egy palack 5 puttonyos tokaji aszút is annak reményében, hogy a piros-fehér-zöld díszcsomagolású „borok királya – királyok bora” leginkább látogatói-tisztelettevői megvendéglésére szolgál majd. Ezt követően feleségem és fiaink járultak a királyné elé, hogy ajándékaikat (művészi tárgyakat, egy hanglemezt, egy díszes fémdobozba csomagolt paprikaőrleményt és egy bonbont) átnyújthassák.

A királyné ezután először orvosi munkám, a munkavégzés körülményei, a magyar nép egészségi állapota felől érdeklődött, majd felmenőimre is kíváncsi volt. Örömmel nyugtázta, hogy feleségem kozmetikus, igazán szép női foglalkozásnak minősítve

Zita utolsó lakhelye, a zizersi kolostor

azt. Érdeklődött az ő szülei felől is. Majd fiaink tanulmányi előmenetele, szorgalma és afelől tudakozódott, hogy sportolnak-e. Miután a könyvtárszoba faliórája szerint bő 10 perc telt el, illendőnek tartottam hálás köszönetet mondani a királynénak fogadásunkért, egyúttal jó egészséget kívánni. „*Szép család, örülök, hogy találkozhatam magukkal, maguknak is minden jót kívánok!*” – mondta, és a karosszéke mellett álló kis asztalkára nyúlva, egy díszes fémdobozzal most Ő ajándékozott meg minket. „*A kedvenc teasüteményem van benne – mondta –, fogadják szeretettel!*” Amikor felállt a karosszékéből, még ennyit mondott: „*Sajnálom, hogy nem egy nappal ez előtt találkoztunk, mert tegnap itt járt nálam Ottó, és akkor velem is találkozhattak*

volna, biztos, hogy ő is örült volna.” Távozásakor kezét előbb feleségemnek nyújtotta, majd fiaink arcát megcirógatta, végül tőlem búcsúzott, kezét kézcsókra nyújtva. Mielőtt beszállt volna liftbe, visszafordult, és kedvesen búcsút intett.

Közel 4 évtized telt el azóta. Mindeddig csupán nagyon kevesekkel (már örökre eltávozott szüleinkkel és Pista batyámmal) osztottuk meg életünk e páratlan és felbecsülhetetlen élményét. Most első ízben mesélek róla szélesebb nyilvánosságnak, a Bajai Honpolgár olvasóinak! Hogy éppen most teszem ezt, annak oka az, hogy nemrégiben emlékezett meg a magyarság utolsó apostoli királyunk, IV. Károly trónra kerülésének 100. évfordulójáról, egyben a fiatalon elhunyt uralkodó feleségéről, Zita királynéről is. A mélyen hívő katolikus aszszony az I. világháború vérvizatarában békés megoldást kereső, ám kismiszett és száműzött férje elvesztése után egészen 96 éves korában (szintén idegenben) bekövetkezett haláláig gyászruhát viselt. A Britannica Hungarica fent megjelölt helyén leírtak szerint „(...) miután megözvegyült, a kiskorú Ottó gyámja lett, és ideje nagy részét 8 gyermeke nevelésének szentelte”, és „élete végéig nem mondott le arról, hogy visszaszerezze gyermekeinek a trónt.”

A szerző a várakozás izgalmában a könyvtárszoba előtt

Péter Árpád dr.

A harmadik VÍZ-JEL Baján

■ A bajai Vizuális Iskola rendkívül színvonalas szakmai program házigazdája immáron 4 éve. 2016. november 25-én, a Bácskai Kulturpalotában igazán különleges tárlat nyílt: a *Víz-Jel – Diákalkotók III. nemzetközi grafikai biennáléjának kiállítása*. Az ENSZ által meghirdetett víz világnapja 1982 óta hívja fel a figyelmet a víz szerepére az emberiség életében, a környezetvédelem, az ésszerű vízgazdálkodás és az árvízvédelem fontosságára. Bajára mindez fokozottan érvényes a Duna közelsége, a bajai emberek vízhez kötődő életmódja miatt; ez indokolja a pályázat témáját 2012 óta, amikor első alkalommal hirdettük meg. Ez alkalommal kivételesen novemberben írtuk ki a pályázatot, melynek a Budapesten, november végén rendezett Víz világtalálkozó adott aktualitást.

A bajai Vizuális Iskolában képzőművészet tanító tanárok, művésztanárok már régóta szerettek volna egy rangos pályázat házigazdája lenni, és mivel a grafika oktatása évek óta kiemelkedően magas színvonalon zajlik – ezt jelzi, hogy 2010-ben az Oktatási Hivatal a bajai „Vízut” kérte fel a *IV. országos grafikai ver-*

seny megrendezésére – a pályázat megálmodásakor a választás a grafikára esett. A pályázatnak fontos küldetése lett, hogy a hagyományos sokszorosító grafikai technikákkal foglalkozó műhelyeket összefogja, pályázati és szakmai konzultációs lehetőséget biztosítson számukra. A nemzetközi kiterjesztésnek köszönhetően a hazai műhelyek mellett Lengyelországból, Szlovéniából és Szerbiából is érkeztek hozzánk a szebbnél szebb grafikák.

Nagy élményt jelent megismerkedni azzal a sokféle szemlélettel, amellyel a hazai és külföldi diákalkotók megközelítették a témát, és amellyel kiválasztották, alkalmazták a különböző grafikai technikákat. Az is megnyugtató, hogy Magyarországon ilyen sok műhelyben ápolják a grafika hagyományait, ami a számítógépes grafika elterjedése miatt nem könnyű feladat. Az első grafikai biennálén 2012-ben még csak három korcsoportban szerepeltek a diákok: alsó, felső tagozatos, középiskolás kategóriában; 2014 óta az egyetemista korosztályt is megszólítottuk a pályázati felhívásban.

Lenyűgöző a technikák sokfélesége, a kiállításon papírmetszetek, linómetszetek, rézkarc-

ok, hidegtű-nyomatok, kollográfikák, litográfikák számtalan variációja mellett a legkisebektől egyedi grafikák, ceruza- és tollrajzok is láthatók.

A közel 350 beérkezett grafikát Munkácsy-díjas művészekből álló zsűri értékelt: *Bodóczy István* és *Gerber Pál* választotta ki a kiállításon szereplő alkotásokat, valamint a 38 díjazott művet. A legügyesebb diákok díjait szponzorok felajánlásaiból gyűjtöttük össze: számos vízzel vagy művészettel kapcsolatos, képzőművészetet támogató cég és szervezet állt a Víz-Jel – Diákalkotók III. nemzetközi grafikai diákbiennáléja mellé.

A megnyitón köszöntőt mondott *Kovács Karolina* önkormányzati képviselő, a biennálét *Bodóczy István*, a zsűri elnöke nyitotta meg. A témára való ráhangolódást víz témájú népdalok előadásával Majorcsics Emese és Szemző Péter produkciója segítette.

A kiállítás díjazottjainak alkotásait katalógusban jelentették meg. A biennálé anyagát 2017-ben vándorkiállításaként Budapesten is bemutatják a Deák 17 Galériában.

Majorcsicsné Ujjady Krisztina

Impressziók a VÍZ-JEL kapcsán

*Volt egyszer egy ponty,
Úszott, mint a pinyt!*

*Volt egyszer egy pinyt,
Repült, mint a ponty!*

*Együtt mentek...
Úsztak, szálltak, mendegéltek,
tán még most is mendegélnek,
ha a kelő napsugárban
útjuk végére nem értek.*

(Tamkó Sirató Károly)

■ Azt gondolnánk, hogy ha egy pályázaton a téma évről évre ismétlődik, unalmassá válhat a beküldött anyag. Mi viszont épp az ellenkezőjét tapasztaltuk a zsűrizés során. A víz kimeríthetetlen témának látszik. Itt a városban konkrét és szimbolikus értelemben is állandóan jelen van, és komoly inspiráló hatással bír. A beküldött anyagban egyre érdekesebb megközelítések fordulnak elő, egyre több az olyan grafika, amelyen érzékelhető, hogy az alkotó egyéni tapasztalatait, saját élményeit vette alapul. A konkrét megfigyelésektől a fantáziászüleményekig sokféle kép érkezett. Úgy tűnik, ez a téma alkalmas arra, hogy a róla való gondolkodás so-

rán a valóság és a képzet játékos egyvelege szülessen.

A Bajai Liszt Ferenc Alapfokú Művészeti Iskola és a Bajai Vizuális Iskola Alapítvány Víz-Jel című pályázata sokrétű célt valósított meg. Egyrészt a grafika hagyományainak ápolását, a tanulók és tanárok motiválását, amennyiben olyan témát (a vizet) jelöltek meg, amely mindannyiunk életében oly fontos szerepet játszik, a pályázók körének kiszélesítésével pedig a tanári tapasztalatcserére értékes lehetőségét is megteremtették. Az ilyen típusú pályázatok során a tanári munka is jobban láthatóvá, értékelhetővé válik: a különböző helyekről beküldött képeken, miközben azok teljes mértékben hiteles gyerekek illetve ifjúsági alkotások, érzékelhető az értékes tanári jelenlét. Itt a tanárnak azért nehéz a dolga, mert az alkalmazott technikák követelményeit (amelyeknek nincsen külön gyerekek-változata) és a gyermek személyiségét, elképzeléseit kell szintézisben tartania.

Különösen értékes aspektusa a pályázatnak az is, hogy fókuszba állítja a sokszorosító grafikai eljárásokat. Kínában az i. e. 3. században már használtak fa nyomódúcokat textilminták nyomtatásához. Érdekes, hogy ez a technika milyen későn, csak a középkorban

jelent meg Európában. Kezdetben játékkártyák, majd szentképek sokszorosítására használták, és csak akkor vált igazán elterjedté, amikor igény mutatkozott a tudás szélesebb körű terjesztésére, amikor is megjelent könyvnyomtatás. A könyvek és a művészeti mintakönyvek tették lehetővé, hogy kezdett kialakulni egy egységesebb európai vizuális kultúra. Mindezzel persze a gyerekek nem sokat törődnek, ahogy azzal sem, hogy pedagógiai szempontból mennyire hasznosak, milyen sok készséget és képességet fejlesztenek a sokszorosító grafikai tevékenységek: előrelátást, tervezést, koncentrált, precíz munkát igényelnek. De ezt elég, ha a tanár tudja. A gyerekek számára legfontosabb az öröm, amihez a sokszorosítás révén jutnak: nagy mágusnak érezhetik magukat, amikor egy-egy képből rövid idő alatt több példányt tudnak varázsolni.

A nézőre bízunk, hogy mit is keres a képeken: a különböző országokból is érkező anyagban a hasonlóságokat vagy a különbségeket; a felnőtt képi világ tükröződését, vagy a gyermeki szemlélet őszinteségét. A téma feldolgozásának változatosságát értékeli-e jobban vagy a képek okozta esztétikai élményt.

Bodóczy István

Munkácsy-díjas képzőművész, címzetes egyetemi tanár; a zsűri tagja

A III. nemzetközi Víz-Jel biennálé alkotásaiból

Laskai Martin Zsolt (Nyíregyháza): Éltess

Kovács Kamilla (Budapest): A nagy háló

Trasszer Vivien (Kozármisleny): Dinnyeevő

Aleksander Kristof (Rybnik, Lengyelország):
Traditional Polish Water Celebration

Maja Kolucka (Rybnik, Lengyelország): Water Is Life

Csombok Panna (Nyíregyháza): Körforgás

Aleks Roposa (Szarvaslak, Szlovénia): Gulls over Coast

Emma Kuzmič (Szarvaslak, Szlovénia): Stone in the Water

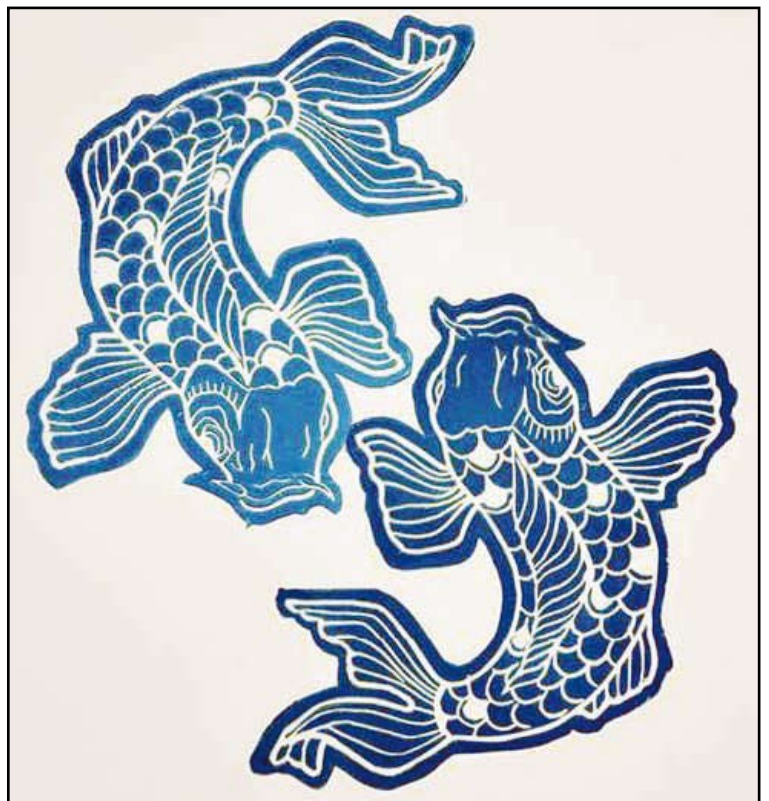
Kovács Fanni (Budapest): Szitakötő

Lana Rogan (Szarvaslak, Szlovénia): Stone Poem

Noah Kuzmič (Szarvaslak, Szlovénia): Waves of the Stone

Sovány Daniella (Baja): Harcsák

A Duna Fotóklub képeiből

Fehér Vilmos: Összefonódás

Fischbäckné Horváth Ildikó:
Komoly-zene

Horosnyi Sándor: Csendes sziget

Bolvári Csilla: Formák

Ligeti László: Egy másik világ

Kiszner Piroska: Sára

Göldner Tiborné (cím nélkül)

Ádám Péter: Portré

Fehér Vilmos: Parton

Fischbäckné Horváth Ildikó: Éjszakai járat

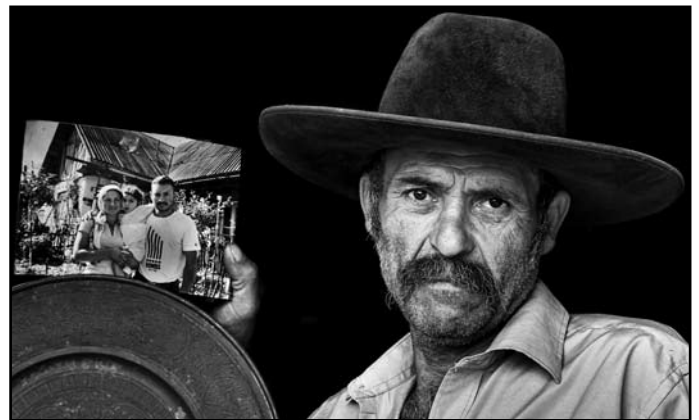
Bolvári Csilla: Esős alkony

Szemplits Imre: Barátok

Göldner Tiborné (cím nélkül)

Horosnyi Sándor: Emlékek őre

Kiszner Piroska: Angyalfény

Ligeti László: A fafaragó gyermekei

Nem tanulószakkör, hanem egymás inspirálása!

Látogatóban a Duna Fotóklubnál

■ **Jubileumi kiállításra készül idén ősszel a Duna Fotóklub Egyesület: a 2007-ben újjáalakult kollektíva olyan fotósokat tömörít, akik legalább annyira kedvelik egymás társaságát, mint a fényképezést. A heti találkozók alkalmával egymás inspirálása, az egymástól való tanulás a fő cél, valamint természetesen az, hogy a megszülető alkotások és az ezeket felvonultató, bemutató kiállítások által fejlesszék a befogadó közönség vizuális érzékenységét.**

Az idei első klubtalálkozó január 10-én, kedden még az újév-köszöntésről, a viszontlátás örömről szólt. A 22 klubtag közül nem tudott mindenki jelen lenni, és időközben is többen elmentek, ám akik tovább maradtak, azok szívesen meséltek arról, mit jelent számukra a fotózás és a klubélet. Nemcsak a klub, hanem a bajai fotós társadalom egyik doyenjének is számít *Ligeti László*, aki 1970-ben lett tagja az egyesület jogelődjeként működő Duna Fotóklubnak, majd ott volt a 2007-es egyesületté alakulásnál is, mint az egyik alapító tag, és egy ideig elnökként is irányította ennek tevékenységét. Jelenleg azon munkálkodik, hogy kötetbe foglalva megjelenhessen a régi Duna Fotóklub története a kezdetektől napjainkig. A munka egy részét – a bajai fotósélet történetét 1958-ig – már elvégezte egykori klubtársa és mai napig barátja, *Görbe Ferenc* fotóművész. Ő hatalmas kutatómunkát végzett, feltárta Baja fotótörténetét a kezdetektől egészen 1958-ig, az első Duna Fotóklub megalakulásáig, a többi azonban *Ligeti Lászlóra* vár. – Az egykori Duna Fotóklub archívumában rengeteg anyag gyűlt össze. *Görbe Ferenc* tagtársunk precíz műszaki emberként mindent pontosan vezetett, rendszerezett, ám amikor megszűnt az egykori *József Attila Művelődési Ház*, ez az anyag is eltűnt. Akkoriban nem is kereste senki. 2005 táján épp válságos időszakot élt a klub. Néhány taggal csak vegetált, igazából nem is működött az egykor az ország legjobb fotóklubjai között számon tartott, többszörösen elismert, kiemelkedő díjakban bővelkedő csapat. Megkopott a régi fény. Lépní kellett az életben maradáshoz. Maradjunk azonban kicsit még az előd fotóklub történeti feldolgozásánál. Néhány évvel ezelőtt felhívtak a Bajai Gazda Kht.-tól, és szóltak, hogy a volt Vaskúti úti laktanya legénységi épületének egyik szintjére szállították át valamikor az anyagokat, de sajnos az ott tanyázó illetéktelen hajléktalanok már elég jelentős károkat tettek benne. Kaptam egy kulcsot, odamentem, és dermesztő hidegben napokon át válogattam. Rengeteg értékes régi

fotós és irat került elő a lomok alól, ezeket elszállítottuk, egy részét archiváltuk, majd átadtam mindent a Türr István Múzeumnak, ahol szívesen befogadták – idézte fel az anyaggyűjtés izgalmait *Ligeti László*. A fellelt anyagból lassan kibontakozott a fotóklub munkássága. Egyelőre kb. 1962-ig jutott el a múzeumban őrzött anyag feldolgozásában, mivel az intézményt épp felújítják. Talán 2017 nyaratól nyílik ismét lehetőség az anyag kutatására, így a kiadvány egyelőre késik. Természetesen a könyv megjelentetéséhez nem kevés pénzre is szükség lenne. Erre a klubnak nincs lehetősége, de szívesen vennének minden ötletet, támogatást, hogy ez a jelentős összefoglaló kiadvány napvilágot lásson. Az ország több városában már sikerrel megjelentettek hasonló jellegű reprezentatív kiadványt. Reméljük, Baja sem marad el a város ilyen irányú kultúrtörténeti értékeinek reprezentálása terén, hiszen lassan közeleg a Duna Fotóklub 60 éves fennállásának jubileuma is. A megvalósítás pedig jobb kezekben nem is lehetne, hiszen *Ligeti László* valóban az egyik legrégebbi tagnak számít, ráadásul ő büszkélkedhet a legtöbb országos és nemzetközi elismeréssel is. Mint mondja: fiatalon nagyon sokat fotózott, de hosszú időre abbahagyta, a klub újjáalakulása óta azonban ismét aktív. A fotópályázatok figyelése, a pályázók összefogása és saját tapasztalatainak átadása is nagy segítség a mostani klubban. Elmesélte, Baján hogyan jelentkezett az igény egykor fotóklub működésére. Az 1930-as években, a kis filmes fényképezőgépek elterjedésével egyre többen kezdtek amatőr szinten fényképezni, és keresni egymás társaságát. Az 50-es évek elején Baján is felvetődött az igény, hogy a közös érdeklődési körű emberek megnézhessék, véleményezhessék egymás képeit, tanuljanak egymástól, továbbképzéseket, előadásokat, közös kiállításokat szervezzenek. Ez a törekvés hívta életre a mai Duna Fotóklub Egyesület jogelődjét, a célkitűzés pedig az újjáalakulás után sem változott.

A 2007. évi egyesületté válás új korszak kezdete is egyben. Tíz alapító taggal meg-

alakult a Duna Fotóklub Egyesület, amely elődje szellemiségét kívánja tovább vinni, de részben friss és lelkes tagokkal kibővülve egy dinamikusabb, új csapatot hozva létre.

Három olyan fontos tagot számlálnak, akik a régi Duna Fotóklubnak is oszlopos tagjai voltak: *Cseh László*, *Tamás József* és *Ligeti László*. Mindhárman elnöki tisztet is betöltöttek az új Duna Fotóklub Egyesületben, a többiek példaképként is tekintenek rájuk, és igyekeznek a nyomdokaikban haladni. Egyfajta alkotóműhelyként működik a klub, aki csatlakozni szeretne, annak már valamilyen tudással, képanyaggal kell rendelkeznie a fotózás terén.

Bár a tagok segítik, tanítják és inspirálják egymást, senki sem itt tanulja meg az alapokat. Aki tag szeretne lenni, azt felkérlik, hogy néhány alkalommal látogasson el a klub összejöveteleire, így kölcsönösen megismerhetik egymást. Közben 20-30 képből álló anyag bemutatását kéri a jelentkezőtől, és bár az elnökség dönt a felvételről, előtte a tagság véleményét is kikérlik. Aki pedig bekerül és részt vesz hetente keddenként a *Borbás Mihály* bemutatóteremben tartott klubtalálkozókon, fotóstúrákon, az biztos lehet abban, hogy támogató közegbe kerül.

Fischbäckné Horváth Ildikó, aki szintén az egyesület egyik alapító tagja, tavaly májusban lett a klub elnöke, előtte titkárként tevékenykedett. Az indulásról így beszél: – A régi klub tagjai még nagyrészt az analóg technikán alapuló, filmes gépekkel dolgoztak, vegyszeres eljárással, sötétkammerában hozták létre a fotókat. Nemcsak a képalkotási technika volt teljesen más, hanem a képkorrekciós eszközök is. Aztán mindent váltotta a digitális technika, ami korszakváltás is volt egyben. Mivel feltételezi a számítógépes tudást is, az idősebb fotósoknak nagy kihívást jelentett az átállás, de mára már mindenki digitális fényképezőgéppel fotózik a klubban. Vezető beosztásba kerülve, először titkárként, majd elnökként igyekeztem minél többet foglalkozni programszervezéssel, ösztönözni fotóstársaimat a fejlődésre, különböző pályázatokon való megmérettetésekre, szem előtt tartva, hogy ez ne menjen a közösségi összetartás, a jó hangulat rovására, tehát ne érezze ezt senki kényszernek. Nagyon jó a csapatunk. Szerencsére van egy törzsgárda, akikre szinte mindig lehet számítani, de ha szükséges, a többiek is részt vesznek a

Fotók: Ádám Péter

Kiállítás-megnyitón

szervezési munkákban. A tagság időnként változik, de az a tapasztalat, hogy az újak mindig jól be tudnak illeszkedni – mondja az elnök. Azt is büszkén meséli, hogy legalább 5-6-an vannak, akik rendszeresen részt vesznek országos és nemzetközi pályázatokon, a többiek pedig a meghirdetett belső, házi pályázatokba kapcsolódnak be, ahol szintén sokat lehet tanulni és fejlődni. A szép eredmények pedig mindenkit örömmel és lelkesedéssel töltenek el. A klubtagok közül mindenki más szintet képvisel. Többen komoly eredményeket tudnak felmutatni, mások még keresik a saját stílusukat. Mindannyian úton vagyunk, ha nem is ugyanott tartunk – szögezi le az elnök.

A Duna Fotóklub a Magyar Fotóművészeti Alkotó Csoportok Országos Szövetségének (MAFOSZ) tagszervezete. Az évenként meghirdetett fotós szalonon, amely a fotóklubok megmérettetése is egyben, már több éve az első negyedben szerepelnek az eredménylistákon, voltak már 6. helyen is 58 induló közül.

Az országos szervezet fotóművészeti diplomákat, minősítéseket is ad ki tagjainak. Szigorú szabályoknak megfelelő portfóliót

kell benyújtani. Lige-ti László azonban nemcsak ennek, hanem a nemzetközi fotósszövetség (FIAP) követelményeinek is megfelelt. Jó példáján felbuzdulva pedig immár Fischbäckné Horváth Ildikó és *Bolvári Csilla* is benyújtotta portfólióját a MAFOSZ-hoz, az eredmény függvényében pedig megfontolják a továbblépést a nemzetközi diploma megszerzéséért is. Közben pedig biztatják a többieket is, hogy pályázzanak. A klubélethez a fotóstúrák is hozzátartoznak, amelyeket a közelbe vagy az ország távolabbi pontjaira, illetve Erdély különböző részeibe szerveztek már. Ezen kívül a Duna-fotósok szívesen hívnak meg Bajára országos hírű fotósokat előadást tartani, ezek a rendezvények nyilvánosak a város fotózás iránt érdeklődő közönsége előtt. Járt már itt *Daróczy Csaba*, aki többször volt az év természetfotósa, és legutóbb *Papp Elekkel* találkozhatott a közönség, akit idén a világ legjobb fotósaként aposztrofáltak. Évente rendeznek a Bácskai Kultúrpalotában közös klubkiállítást, amelyen bemutatják évközben díjazott fotóikat, illetve olyan alkotásokat, amelyeket még nem látott a közönség. Sokan ismerik kirakat-galériájukat is: az önkormányzattól kapták meg használatra a két kirakatot a polgármesteri hivatal oldalában, itt a Baja városával összefüggő fotóikat állítják ki, három-négyhavonta cserélve a képanyagot.

Az egyesület elnöke elmondta, a tagok közül sokan szeretik a természetfotózást, a tájfotózást, de van, aki szívesebben örökíti meg embereket, készít szociofotót, portrét, életképeket. – Én disszonáns dolgokat is szeretek fotózni. Úgy érzem, nem elég csak a szép dolgokat megmutatni, másfajta érzést, gondolatot is kell közvetíteni, egyedi nézőpontból. Néha ki kell billenteni a közönséget a „komfortzónájából”. Fontos a közönség tetszése és véleménye is, de elősorban önmagunk akarok megfele-

ni, az önkifejezés a lényeg, nem a megfelelni akarás. Így érzem magam hitelesnek. Ha valaki komolyan foglalkozik fotózással, rengeteg időt is kell rászánnia. Maga a tényleges fotózás szintén időigényes, a képfeldolgozás pedig időnként még hosszabb folyamat. A fejlődéshez állandó tanulásra, önfejlesztésre is szükség van. Ma már sokféle ismeretanyag elérhető a neten is oktatóvideók formájában, valamint fotós könyvek, folyóiratok. Internetes fotóközösségekben is sokat lehet tanulni. Mi is így kezdtük a legtöbben, hiszen ez komoly hobbi, mi nagyrészt amatőr fotósok vagyunk, nem iskolázott szakemberek. Aki nem tesz erőfeszítéseket a tudás érdekében, az nem is veszi komolyan a fotózást. De aki szereti, komolyan veszi, annak ez nem is tűnik erőfeszítésnek. A tehetség, a jó fotós szem nagyon fontos, de nem elég. Figyelni kell az újdonságokra, hiszen a technikai háttér nagyon gyorsan fejlődik. Ami nem változik számottevően, az a fotózás expozíciós szabályai, a meglátás, a kompozíciós és színelméleti alapelvek, melyekkel szintén tisztában kell lennünk, még ha időnként fel is rúgjuk a szabályokat, de azt is tudatosan, indokoltan kell tenni – mondja Fischbäckné Horváth Ildikó, aki mindezt szívesen, lelkesedéssel és alázattal műveli, így nem is csoda, hogy tavaly (még titkárként) ő nyerte el az első ízben kiadott Banga Szabolcs-émlékdíjat. – Hihetetlen örömet jelentett a díj – emlékszik vissza. – Sokakkal együtt nagyon szeretem a szülővárosomat, Baját. Igyekeztem is minél többet tenni érte, de néha úgy éreztem, ez hálátlan dolog, nem értékeli igazán, talán észre sem veszik. A díj ennek volt a cáfolata – mondja az elnök. Ezzel át is adja a szót klubtársainak, hogy ők is beszéljenek önmagukról, fotós tevékenységükről, irányultságukról.

Az idősebb korosztályhoz tartozik *Kiszner Piroska*, aki annak a példája, hogy sosem késő új hobbinak hódolni. Ő maga ugyanis két és fél éve kezdett el fotózni. Tavaly jelentkezett a klubba, és mindenki tetszését elnyerte gyermekportrékból álló portfóliójával. – Egyre komolyabb gépeket tudtam beszerezni, több pályázaton is díjakat nyertem. Az első perctől elfogadták fotós körökben a képeimet, mert túlmutatott a családi emlékkép kategórián a gyermekek ábrázolása, hiszen a gyerek egyénisége, kisugárzása és kis lelki világa is érződött a fotókon, ez pedig motivált – meséli. Hozzáteszi: bár sokféle téma érdekl, mégis a gyermekportré áll legközelebb a szívéhez, és mivel férjével együtt nyaranta vídám-parkot működtetve járja az országot,

Kiállítás-megnyitón

nagyon sok gyermekkel találkozok, összebarátkozok – ami nagyon fontos –, s így sokkal könnyebb megtalálni a különleges gyerekeket. Képei sosem beállítottak, elkapott pillanatok örökít meg, csak természetes fényekkel dolgozik, szabad ég alatt. – A gyerekfotózás nem könnyű munka, hiszen a gyermek nem profi fotómodell, nem lehet utasíthatni, azt teszi, ami neki tetszik. Több száz kép készül ilyenkor, az utómunka is hosszas, de szeretek ezzel bíbelődni – mondja. Családja is támogatja kedvenc időtöltésében. Két nevelt lánya közül az egyik maga is fotós (és újságíró), másíruk pedig tanítónőként gyakran kéri, hogy az iskolában fotózza a gyermekeket. A nyári vidámparkos szezon során minden évben újra találkozik az ország különböző részein kis modelljeivel, ők és szüleik is nagy szeretettel visszavárják.

Szívmengető történet a klub jelenlegi titkáráé, *Horosnyi Sándoré* is. Civil szakmája szerint műszerész, fotózáson kívül verseket is ír, kötete is jelent már meg. Nagyváradiként, egy internetes fotós csoportban talált rá Bolvári Csillára, a közös érdeklődési körből pedig szerelem lett, Bajára költözött, és hamarosan a Duna Fotóklubnak is tagja lett. Nagyrészt nekik köszönhető, hogy a klubtagok gyakran látogatnak Erdélybe, fotóstúrákra, hiszen mindketten jól ismerik az ottani csodás vidékeket. A kirándulások szervezése mellett fontos feladata a fotóklub honlapjának fejlesztése, frissítése is. Azt mondja, néhány éve, lassan, lépésről lépésre kezdett egyre komolyabb, mélyebb érzésű fotókkal próbálkozni. Szerinte egy fotó akkor jó, ha visszavonzza a tekintetet, vagy

elmesél egy történetet. Ő is erre törekszik. Ugyanakkor folyamatosan buzdítja és bátorítja klubtársait arra, hogy méressék meg magukat pályázatokon. – Az utóbbi két évben komoly sikereket értünk el ezen a téren, ezek pedig fontosak ahhoz, hogy mindenkiben növeljük a fotózásba vetett önbizalmát. Most már szinte havonta jön egy-egy kisebb-nagyobb siker egyik vagy másik társunknak, és ez nagy dolog. Nemcsak önmagunk számára fontos visszajelzés, hanem ezáltal a klubunk szintje, elismertsége is emelkedik – vallja a titkár. Ő maga szívesen fotóz tájakat, portrékat, de a szurrealista megközelítés is közel áll hozzá. Azt mondja, a hatás érdekében szabad kicsit manipulálni, feszegetni a határokat, felrúgni bizonyos szabályokat. Főként saját kedvére fotózik, és ha valamit jónak tart, azt elküldi pályázatra akkor is, ha az adott kép nem pontosan illeszkedik a kompozíciós szabályokhoz. Élete párját, a civilben ékszerészként dolgozó, marosvásárhelyi születésű Bolvári Csillát is folyamatosan arra biztatja: csak önmagának igyekezzen megfelelni, és bátran vegyen részt minél több pályázaton. Megismerkedésükre Csilla úgy emlékszik vissza, hogy Sándor gyönyörű verseket írt az interneten megosztott fotói alá. – Felnőttkoromban kezdtem fotózni, kis kompakt géppel. A szépség iránti igény hozhatta ezt ki belőlem, hiszen a szakmám is a szépségről szól. Mindig szerettem volna valami különlegeset megmutatni. Szerettem más szemszögből megközelíteni a témákat, legszívesebben absztrakt vagy minimál fotót, esetleg tájképet, gyermekportrét készítek – meséli Csilla. Számára a fotóklub olyan, mint egy nagy család. Mindket-

ten szívesen járnak oda, teljes kikapcsolódást jelent számukra, a hétvégéket is gyakran töltik együtt fotóstársakkal, kirándulva. Csilla közben folyamatosan szép eredményeket ér el pályázatokon, és ez tovább motiválja. – A lényeg, hogy az ember azt merje vállalni, ami neki magának tetszik, akkor biztosan sikert ér el – mondja.

A Duna Fotóklub egyik fontos motívuma a házi pályázat, amikor adott témában mindenki készít egy-egy fotót, majd ezeket névtelenül elbírálják, értéklik egymás alkotását. A legjobbnak tartott fotó készítője pedig kitűzheti a következő témát. Amikor *Göldner Tiborné Marika* mestercukrász megnyerte a házi pályázatot, stílusosan azt kérte társaitól: készítsenek ételfotókat. – Feladtam a leckét: mindenki az utolsó percig vonakodott, de utána belelendültek, és nagyon izgalmas pályázati anyag gyűlt össze – idézi fel Marika, aki díszmunkáit is maga fotózza, de másik hobbija, az akvarisztika miatt kezdett fényképezni. – Több éve indulok akvarisztikai versenyeken, és ott számít a képi világ. Meg kellett tanulni fotózni, és egyre inkább elkezdett érdekelni. Három éve léptem be a klubba, azóta komolyan fotózom, nagy örömet lelem benne. Számomra a fotózás inkább kikapcsolódás. Ma már elképzelhetetlen, hogy valaki digitálisan ne szerkeszteszen a képein: engem ez a fajta utómunka is megnyugtat, oldja a stresszt – meséli. Hozzáteszi: bár családja is támogatja hobbiában, nem nagyon tartanak vele, ha fotózni indul, mert nincs türelmük kivárni, amíg elbíbélődik egy-egy témával vagy beállítással, ezért inkább a klubtársakkal vagy a kutyájával megy fotóstúrákra. Szívesen készít természetfotókat, de absztrakt dolgokkal, minimál fotókkal is kísérletezik. Legutóbb kétszer is beválogatták egy-egy képet kiállításra, és mivel mostanában több a szabadideje, úgy gondolja, egyre többször fog nevezni.

Szemlits Imre ifjúkori szenvedélyét újította meg a fotózással. Vajdaságból költözött Bajára 1992-ben. – Egyetemista koromban fotóztam, utána sokáig nem volt lehetőségem, de két évvel ezelőtt újrakezdttem, miután vettem magamnak egy digitális tükörreflexes fényképezőgépet. Tavaly jelentkeztem a képeimmel a fotóklubba, egy éve vagyok tag. Régen fekete-fehér fotókat készítettem, magam végeztem az összes munkafolyamatot. Most főleg az emberábrázolások (felnöttek), a szocio- és természetfotók érdekelnek – meséli Imre. Szerinte meg kellett szokni, hogy az egykori labormunkát a photoshop helyettesíti, de a számítógépes feldolgozás egyre újabb lehetősége-

ket kínál, a klubban pedig egymást segítik ezek elsajátításában. – Nagyon jó a közösség. Olyan emberek vannak itt, akik a tudásukat nem tartják meg maguknak, hanem átadják másoknak – összegzi a tapasztalatait.

Fehér Vilmos egyike azon fotósoknak, akiket gyakran láthatunk különböző rendezvényeken is fotózni. Három éve tagja a Duna Fotóklubnak. Ifjú kora óta vonzotta a fotózás. Ő is analóg technikával kezdett, nagyobb kihagyás után pedig sikerült meghonosodnia a digitális világban is. – A fotózáson kívül az utómunkálatok is nagyon érdekelnek. Amikor az ember elkészít egy képet, nagyjából összeáll a fejében az, hogy milyen is lesz majd kész állapotában. A kép ugyanis nem azzal készül el, hogy el-kattintom a gombot, hanem az utómunkálatok során. Ez pedig legalább annyira izgalmas, mint maga a fotózás: mit lehet még kihozni belőle, mit tudok átadni másoknak. Az amatőr fotózás érzelmi kapcsolat a képhez. A kép készítőjének sok minden számít, mások viszont nem ismerik ezt az érzelmi kötődést, és talán nem is nagyon érdeklődnek iránta – mondja. És bár ő maga is számos eredménnyel büszkélkedhet, elsősorban nem a pályázatok kedvéért fotózik. – Nem az hajt, hány képet fogadnak el. Elsősorban nekem kell tetszenie, de persze, néha másként ítélem meg a képeimet. Mindenkinek megvan a maga stílusa, a házi pályázatokon már szinte név nélkül is felismerjük egymás képét. Mindenkinek meg kell találnia a saját útját és aszerint a stílusát, de a zsűri hozzáállását nem tudhatjuk. Vannak tapasztaltabb fotósok, akik már a zsűri összetétele alapján tudni vélik az elvárásokat. Nekünk ez nem célunk – mondja. Legszívesebben természetfotókat készít, és bár rendezvényeken is megfordul, ott is inkább portrékat, hangulatokat igyekszik elkapni: mint mondja, nem szereti fotózni, hogyan merítik a levest!

Adám Péter, aki 2012 óta tagja a klubnak, szintén számos rendezvényt megörökített már, és portréi is egyre népszerűbbek. A fotózás iránti vágyat gyermekkorából hozta magával. – Mindig nagyon érdekelt a természetfotózás. Már egészen fiatalon elhatároztam, hogy adandó alkalommal vásárolok magamnak egy fényképezőgépet. Az első gépem, egy analóg Minolta nagyon szép képeket készített. Főleg családi és versenyfotókat készítettem vele. Később tettem szert digitális gépekre – idézi fel. A klubba ő is az összetartó csapat miatt szeret járni. – Klubunk csapatmunkára épülő, nagyszerű kollektíva. Számomra nagyon fontos a tagság, hiszen a heti találkozások alkalmával lehe-

tőség van képszerkesztési ismeretek elsajátítására, archaikus technikák megismerésére, házi pályázatokon, közös kiállításokon, fotós túrákon való részvételre. A klub vezetői változatos programokat szerveznek. Mai világunkban egyre több a kihívás, és fontosnak tartom, hogy klubon belül egyszerűbben és gyorsabban tudunk ezekre reagálni. Sokat jelent továbbá számomra az is, hogy időközönként nagyszerű, ismert fotósokat tudunk meghallgatni egy-egy előadás keretében – mondja a fotós, akinek az elmúlt éve a technikai fejlesztés jegyében telt el, míg ideai tervei között egy stúdió létrehozása szerepel. – Szinte napi rendszerességgel fotózom. Fontosnak tartom, hogy mindig nálam legyen valamelyik gépem. Azt vallom: egy fotós igyekezzen minden pillanatát megőrizni mulandóságunknak. És ha már teszem mindezt, akkor tegyem legjobb tudásom szerint – mondja.

Bár a többiekkel nem sikerült személyesen találkozni, a klub elnöke fontosnak tartotta őket is bemutatni, így az alábbi jellemzéseket tőle idézzük.

Tóth Ferenc, a klub alelnöke jelenleg Budapestén él, így sajnós a rendezvényeken, klubnapokon csak elvéve tud személyesen részt venni. Képzett fotós, a Budapesti Kommunikációs Főiskolán végzett fotográfia szakon. Fő érdeklődési köréhez tartozik a digitális fotózás mellett a régi, archaikus fotós technikák alkalmazása, elsősorban az üveglemezre készülő ambrotípa képek létrehozása, amelyről több alkalommal tartott már bemutatót.

Bakó Csaba negyedik éve tagja a csapatnak, igényesen kidolgozott tájfotókat, természetfotókat láthattak már tőle. Nagyon szívesen foglalkozik éjszakai csillagfotózással, ezekkel a képeivel is ért már el ko-

moly sikereket, egyik francia nemzetközi fotópályázaton a legeredményesebb fotós elismerést kapta meg.

Jász Anikó (aki a Bajai Honpolgár szerkesztőbizottságának is a tagja) két éve csatlakozott a klubhoz. Egyedi meglátásai, művészeti képzettségéből fakadó érzékenysége révén olyan fotókat is láthattunk tőle, amelyeket országos pályázaton is kiállítottak már.

Félix Áron tehetséges fotóstársunk, akinek kisgyermekes apuka révén kevés a szabadideje a fotózásra, de amikor megmutatja egy-egy fotóját, mindig kellemesen megtud lepni bennünket.

Dr. Sramó András egyfajta krónikásnak tartja magát, aki az útjai során talált témákat sorra megörökíti. Nem vonzza a fotópályázatok világa, pedig sok éve fotózik már.

Komár Pál már nem sokkal az újjáalakulás után csatlakozott hozzánk, És bár Baján tanít, vidéki lévén többször nem tud ő sem részt venni a klub összejövetelein, de a házi pályázatokon, éves kiállításokon többnyire szerepel fotóival.

S vannak olyan tagjaink, akik különböző okból fakadóan még ritkábban tudnak bekapcsolódni a klubéletbe, ennek ellenére nem adják fel: *Rubus Anikó, Faragó Ferenc, Horváth Gábor, Kiss Roland, Jäger Zoltán*.

Összegezve elmondhatjuk, hogy a Duna Fotóklub Egyesület 10 éves fennállása alatt kisebb megingásokkal ugyan, de töretlenül fejlődött, a fotósok körében országosan is ismertté vált, és a város életében is sikeres civil szervezetnek számít. Az év vége felé esedékes jubileumi kiállításunkat remélhetőleg minél többen megnézik majd.

Sándor Boglárka

Kamillák januárban

■ A férfi hirtelen kelt fel az ülésből, az utolsó pillanatban lépett ki a körüti villamos éppen becsukódó ajtaján. Látszott, hogy vagy nem itt akart leszállni eredetileg, vagy nagyon a gondolataiba merült, és nem vette észre, hogy már ideért. Ha lett volna mellette valaki, aki jól ismeri, az tudta volna: szokásos napi útja során soha nem szokott erre járni.

Fáradt volt, nem tudott kiengedni a napi munka után, ezért jött most villamossal, ezért választott hosszabb útvonalat; legyen valami, ami kizökkenti a napi rutinból. Tudta, hogy otthon várja a felesége és a nyolcéves Zsófi, de azt is tudta: mindenki jobban jár, ha úgy ér haza, hogy maga mögött hagyja a munkahelyi gondokat.

Igazán akart otthon lenni, teljesen, a gondolataival együtt, nem csak fizikailag. Jó ötletnek tűnt itt leszállni, sétálni egyet, a kirakatokat és az embereket bámulni.

Egyszer csak meglátta a kis antikvárium bejáratát. Az üveg mögött egy porosodó bagolyszobor állt, vélhetően ugyanaz, amiről a cégér figuráját is mintázta a címfestő. Többször látta már ezt az üzletet a villamos ablakából, de soha nem járt még bent.

Gyors elhatározással belépett, maga sem tudta pontosan, miért. Első pillanatban meglátta a mesekönyvek polcán azt, ami miatt *be kellett* jönnie. Piros kötet, a címe: *A sün, akit meg lehetett simogatni*. Írta: Mihail Pljackovszkij.

Leemelte a polcról, és késlekedés nélkül a kasszához lépett vele. Most már sietett volna haza, alig tudta kivárni, míg az előtte álló nő – az eladó ismerőse lehetett – befejezi a beszélgetést a boltossal.

Kilépett az ajtón, a könyvet a táskájába csúsztatta, és amíg a villamosra várt, hitetlenkedve csóválta a fejét, és halkán mormolta maga elé:

– Ki hinné el nekem, hogy ennek a mesekönyvnek az egyik lapján van egy kép, ami teljesen megváltoztatta az életemet!

Behunyta a szemét, pontosan fel tudta idézni azt a bizonyos képet: odakinn tél van és hideg, a szobában pedig egy kiskutya áll a ceruzákkal teli íróasztalon, papírlapot tart a mancsaival és a szájával; egy vidám kis rajzot, amin kékek a felhők, ragyog a nap, zöld mezőn rengeteg kamilla sárgállik. A papír hatalmas, egészen a padlóig leér. A földön egy kiskacsa áll, és a képet nézi boldog mosollyal.

Kamillák januárban – ez volt a mese címe.

Ezzel kezdődött minden. Szinte napra pontosan két évvel ezelőtt... A kamillás képpel.

Akkor is január volt, hideg, szürke, borongós január. Már a trolin ült – a Keleti pályaudvarról a hetvenhatos trolival járt haza a Victor Hugo utcai lakásába –, amikor egy villanásnyi ideig egy képet vélt felfedezni az egyik ház második emeleti erkélyéről kilógatva. Olyasféle molinót, amire a hirdetések szokták nyomtatni, de ezen nem hirdetés volt, hanem egy furcsa rajz, kiskutyával, kiskacsával és sok-sok kamillával. Egy pillanatig látta csak, és annyira valószínűtlennek tűnt, hogy kezdte azt hinni: csak a szeme káprázott.

Másnap, újra a trolin ülve már jó előre kereste a tekintetével, és valóban ott volt: vidám gyerekrasz a szürke januárban, mint valami szürreális álom. És ismerős volt a kép, nagyon ismerős. Nem tudta, honnan kellene emlékeznie a rajzra, de volt egy hátrahagyott érzése, hogy látta már valahol. Valamikor, valahol találkoznia kellett vele.

Következő nap reggel munkába indulva úgy keresett ülőhelyet, hogy kilásson arra az oldalra, ahol a molinó lóg. Miközben nézte a vidám kis rajzot, mellette egy óvodás-forma kislány szólt az anyjához:

– Anyu, milyen virágok azok ott a képen?
– Azok? Kamillák, kicsim. Januári kamillák!
– nevetett az anya.

A férfi hirtelen összeráncolta a szemöldökét, majd maga elé meredt, annyira koncentrált.

– *Kamillák. Januári kamillák. Kamillák januárban!*

Hát persze! Ez egy mese címe, és ezt a mesét – a kedvenc meséjét! – rengetegszer olvasta neki az apja. Ezeknek a boldog mesélős éveknél aztán hamar vége szakadt, mert hétévesen árva lett, anyja pedig száműzte a régi mesekönyveket; nem bírta elviselni a gondolatát, hogy most ő olvasson fel azokból a könyvekből, amiket a férje anyyi éven át együtt bújt a gyerekekkel. Így tűnt el az életéből apjával együtt a kamillás rajz is, ő azt a mesekönyvet azóta sem látta. Most pedig itt lóg ez a kép egy Izabella úti lakás erkélyén!

A hatalmas, színes ceruzarajz az erkélyen teljesen rabul ejtette. Minden alkalommal, amikor arra járt, hosszasan nézte. Pontosán tudta már, hogy néz ki hajnalban, mikor árnyékban van; milyen délután, amikor a nap rásüt; milyen havasan és milyen akkor, amikor apró jégcsapok lógnak az alsó széléről. A kép mindig ott volt, a nap ragyogott rajta,

a kamillák illatoztak, a kutya és a kacsa pedig nagyon elégedettnek tűnt.

Előfordult, hogy leszállt a troliról, és gyalogolt egy-két megállónyit, csak azért, hogy közelebről lássa. Csupa rejtély volt ez a színesen lobogó, vidám rajz. Vajon kik akasztották oda ki? És főleg: miért?

Tavasza már szinte a rögeszméjévé vált a titokzatos molinó. Muszáj volt minden nap kétszer is megnéznie, ha épp hétvége volt, vagy valamiért nem kellett munkába mennie, hát elment gyalog vagy trolival kamillás képet nézni. Bárhol is volt dolga a városban, biztos, hogy a képet útba ejtette, és a visszautat is úgy alakította, hogy a kép előtt kelljen eljőnnie. Tehette, hiszen egyedül élt: nem kellett senkinek elszámolnia az idejével.

Végül nem bírta tovább. Eldöntötte, hogy végére jár ennek a titokzatos ügynek. Odamegy, és megtudja, mit keres a rajz az erkélyen!

A kamillás ház kapualjából óvatosan kémlelt felfelé, próbálta kitalálni, melyik lehet a kérdéses lakás. Mert be fog menni, ehhez nem férhet kétség. Tudnia kell a molinó rejtélyét! Bejut, de hogyan? Nem igazán volt ötlete, hogy mitévő legyen: mégsem csöngethet be minden lakásba a következő kérdéssel: „Elnézést, önök lógatták ki a kamillás képet az erkélyről?”

A véletlenül múlt, hogy mégsem kellett megfutamodnia: egy ott lakó öregasszony csoszogott felé, és kérés nélkül is felvilágosította:

– A képet nézi? Anikó rakta ki, Zsófi édesanyja. Mit meg nem tesz azért a szegény kislányért!

A férfi ott állt sután, nem igazán értette, miért szegény a Zsófi, és azt végképp nem tudta elképzelni, hogy mi köze lehet ehhez a képnek. Az öregasszony azonban nem tért ki a részletekre, ahogy jött, ugyanúgy tipegett is tovább.

A névtáblák között egyetlen Anikó keresztnév volt, méghozzá a második emeleten. Habozás nélkül megnyomta a csengető gombját.

– Tessék! Kihez jött?

– Khm – a névtáblát betűzte lázasan, mert az ismeretlen nő vezetéknevét hirtelen nem tudta – Kiss Anikót keresem.

– Nyitom, jöjjön fel!

A második emeleten az ajtó már nyitva volt, a küszöbön egy harmincas nő állt. Bizalmatlanul nézett a közeledő férfira.

– Jó napot! Milyen ügyben?

– Üdvözlöm! A polgármesteri hivataltól jövök, a városképi osztálytól.

Fogalma sem volt, hogy van-e ilyen részleg a hivatalban, de remélte, hogy ezt a nő sem fogja tudni. Valamit mondania kellett, jobb nem jutott eszébe.

– A molinó ügyében jöttem – folytatta gyorsan. – Nem tudom, van-e engedélye?

– Kérem... Én csak a kislányom kedvéért... Ő akarta, hogy mindenki örüljön az utcán, aki látja, mert szerinte ez olyan szép rajz... Tudja, ő beteg, kerekesszékekben ül egész nap. Egy kis barátnője küldött neki egy képet, valahonnan másolta. Ő pedig azt kérte karácsonyra, hogy nagyíttassam ki, és akasszuk az erkélyre. Mert szerinte mindenkinek látnia kell, hogy kamillák... hogy kamillák januárban is vannak. A nő már majdnem sírt, látszott, hogy nem sokáig bírja a könnyeit visszatartani. A férfi elszégyellte magát.

– Bocsásson meg... Nem a hivatalból vagyok, azt csak kitaláltam. Régóta látom itt ezt a képet, és tudja, apám olvasta mindig ezt a mesét, amikor pici gyerek voltam. Aztán ő meghalt, és a könyvet sem láttam többet. Őszinte leszek: tudni akartam, hogy miért van itt ez a molinó az erkélyen.

Egy szuszra, megállás nélkül mondta végig mindezt, mint aki vallomást tesz.

– Bocsásson meg! – tette még egyszer

hozzá zavartan. A nő hitetlenkedve csóválta a fejét, aztán halványan elmosolyodott.

– Tudja mit? Jöjjön be egy teára. Ha csalo lenne, vagy betörő, gondolom, jobb mesével próbálkozna!

Most már mindketten mosolyogtak, kicsit szégyenlősen, kicsit bátortalanul, de őszintén.

Mivel Zsófi már aludt, és Anikó szerint a férfinak feltétlen találkoznia kell vele is, hát újabb teázás lett a furcsa látogatás folytatása. Aztán – pusztán praktikus okokból, hiszen mindössze három megállóra laktak egymástól – időnként segített Zsófít erre-arra elvinni, kisebb-nagyobb ügyeket elintézni. Nem zavarta, hogy az emberek utánuk fordulnak az utcán, esetleg szánakozó megjegyzéseket tesznek a kerekesszékes kislányra. Húsvétkor hármában sétáltak a városligetben, nyáron elutaztak vidékre igazi kamillát szedni, és még nem volt karácsony, amikor Anikóval összeházasodtak.

Bár a férfi ezt sosem kérte, Zsófi hamarosan apának szólította, ő pedig esténként rengeteget mesélt neki... de a kamillás mesekönyvet sehogy sem tudta megszerezni, csak az egyre kopottabb molinót nézeget-

ték lenről, amikor lementek sétálni, vagy ahogy Zsófi viccesen mondani szokta: kigurultak a levegőre. A troli fékezett, a férfi leszállás után rögtön a kifakult rajzot kereste tekintetével az erkélyen. Aztán elindult felfelé a lépcsőn, táskájában a sorsfordító mesekönyvvel, és azt mormogta maga elé:

– Egy mesekönyv... Tényleg ennyin múlik egy ember, egy család sorsa? Ha ezt a könyvet nem írják meg... Ha nem fordítják le magyarra... Ha nem jut el Zsófihoz a kép... Ha nem akasztják ki az erkélyre...

Mire felért, teljesen összezavarodott. Tényleg ennyi véletlennek kellett történnie, hogy ő, hogy ők hárman boldogok lehessenek? Történekek egész láncolata, apró kis események alakítják sorsukat, néha úgy tűnik, nekünk magunknak alig van beleszólásunk.

Végtére is – nyomta le a kilincset – mit számít mindez? Zsófinak apja lett, Anikónak férje, nekem feleségem és kislányom. Boldogok vagyunk, és ha történetesen nincs ez a mesekönyv, hát bizonyára találkoztunk volna másként.

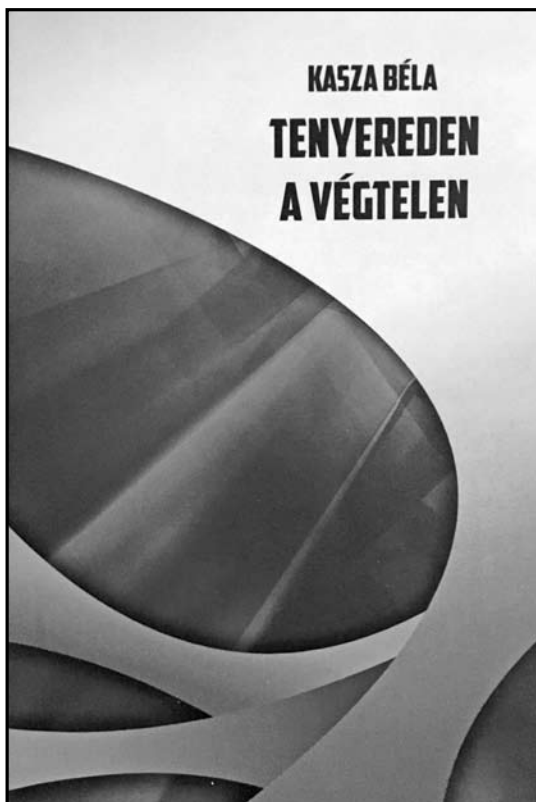
Vagy nem, de ez már egy másik történet.

Kárpáti Jonatán

Sipo Loránd grafikája

Tenyereden a végtelen

■ Kasza Béla nemrég megjelent verseskötetét lapozgatom. A beköszönő, a 2010-ben összeállt *Kempite* után a *Tenyereden a végtelen* a bajai születésű szerző második önálló könyve. A kötet három ciklusba rendezett csaknem háromszáz verse írójuk megfogalmazása szerint „egy szélesebb ívű kóstoló”. Olvasgatásom célja tehát „belekóstolni” abba a világba, amelyet ez a kis kötet kínál.

A hátoldalon mintegy mottóként a *Vers és én* című ars poetica szerepel. Azt érdekelem először Kasza Béla világából, hogy számára a költészet kapcsolat. Alkotó és alkotás egymásra hatása. Az alkotó, aki bár kötet végi önéletrajzában szerényen „a tízezer kortárs költő egyikének” vallja magát, itt mégis látni enged egy ösztönös vívódást: vajon részese lehet a költészet világának, „Hol szavakból formálnak / szépséges kincseket”, vagy tevékenysége „ostoba könnyezés”, „oktalanság” csupán? A kétely örök, ám ahogy írja, az eredendő bizonytalanságból mindannyiszor kiemeli az írás könnyedségének érzete („mozduló ceruzám alatt / szalad a papír”), valamint az alkotó és alkotás kapcsolatában meg tapasztalt harmónia („jól érzi magát a vers, / ahogy húrjain megpendülök”).

A kötet címadó darabja a harmadik ciklusban kapott helyet. A *Tenyereden a végtelen* a szerelmi vágy és a vágyott szerelem-

ben átélt tökéletes harmónia megjelenítője. A *Tétova óda* mély, új és új dimenziókat megnyitó szerelmét idézi a mű záró strófája: „Tenyereden a végtelen / lázad szüntelen, ha nem / mérem örökös lázad. / Körkörös gyönyörök idején / oly örök szíved és vágyad.” A kötet címeént azonban a „tenyereden a végtelen” kifejezés túlmutat a szerelmen és annak kimeríthetlenségén. Magában foglalja azt a költő létértelmező verseiben visszatérő gondolatot is, hogy az ember önmagában hordozza a mindenséget. A mindennapok földhözragadtságán való felülemelkedés, a dolgok mélyére látás vágya tör itt fel: a „csillag-álmú” lírai én, aki önmaga „egy világ”, a Hortobágy poétájának keserűségével lázad az „ócska nagyok” ellen (*Tudatlanok*), és kézen fogja „a végtelent” (*Kóbor széllel*).

A kötet versei nem nagylélegzetűek, többségében rövidke gondolatok, mind egy-egy benyomás, pillanatnyi érzés megjelenítése. A költő az érzelmek széles skáláján mozog; „örömbé bújik”, máskor „fájdalomtól üvölt” (*A vers és én*), s ez az érzelmi összetettség, illetve az érzelmek ilyen intenzíven való megélése stílusbeli sokszínűséget is eredményez. Szépek, megragadók az olykor melankolikus, rezignált, máskor átszellemült, lelkes impressziók. A felfokozott érzelmek átélése viszont jó néhány versnek kölcsönöz expresszionista vonásokat.

Az első ciklus, a *Pipacsból és vérből* darabjai ön- és létértelmezők. A címadó versben a „koloncos tegnap” terheivel kísérve a költő holnapot tervez, alapérzése a reménykedés. Ám a folytonos vívódás az énnel, az én értékeivel kapcsolatban („minden vagyok tehát, ugyanakkor semmi”) „Fejben dübögő”, „szívet hasító” ellentétet szül, s a reményt is „hittelenné” teszi. A vers mégis bizakodó üzenettel zár: az alkotás belső parancsa mindenféle bizonytalanság fölé emel, s a művészet éltető erővel bír („... és ha a halálad előtör a mélyből / fess hajnalt az égre, pipacsból és vérből!”). A végsőig való kitartás szándéka hasonló ahhoz a költői magatartáshoz, amellyel Arany-versekben találkozunk.

A második ciklus a *Tücsöknyitó alkotnyon*. Ennek a költő tájilírját bemutató résznek a címadó verse egy kétstrófás imp-

resszió, egy késő délutáni pillanat megragadása. A nappal és az éjjel mezsgyéjén varázslatos módon olvadnak itt egybe hangok, színek és érzetek („álmódzó illatok mosolya hallgat”, „kéken langyos szelők bánatokat lenget”). A verset bánatos melankólia lengi körül, a rezignált nyugalomban mégis felébred a vágy egy „sosem volt szerelem” után. A környezet szépségei intenzíven hatnak a költőre, ezzel egyidejűleg a természet mintegy ráhangolódik érzéseire, a tücsök az ő belső világát muzsikálja. Hasonló atmoszférával találkozunk Juhász Gyulánál.

A kötet harmadik ciklusa az *Angyaloktól eszem veszem*. Központi témája a szerelem, a lángoló, tomboló szerelmi vágy. A ciklus versei erotikus izzással, kendőzetlenséggel jelentik meg a testi szerelem gyönyörűségét vagy épp a beteljesületlen vágy kínzó voltát. A címadó vers érzékletesen mutatja be, ahogy a szenvedély átveszi az uralmat az értelem felett: „Nem látom tisztán a fától az erdőt”, „eszem veszem, ha érintnek angyalok”, „Álmodó lelkem vágy tüzeben ragyog”.

A kötet első harmadában tehát az ön- és létértelmezés áll a középpontban. A nyitó ciklus egyik alapkérdése, hogy mennyit ér az ember. Több versben megjelenik a társadalmi kirekesztettség keserűen szomorú érzése. A költőnek egyszerűen számolnia kell azzal, hogy olyan látással, a világra való érzékenységgel azzal a fokával bír, amely őt óhatatlanul perifériára helyezi („Néha belém rúgnak, / mert ilyenek is vannak, de a sárból is látom / amit poéta láthat”, „ezen keresztül látok” – *Csak ceruzám fut könnyen*, „Szép verseim könnyen jönnek, / de mint költőt, le se köpnek.” – *Hegyek kebelén*). Idegenkedik a modern világban való érvényesülés velejáróitól: a robottól, a kiszolgáltatottságtól („Szebb az éhség szabadsággal”, „Inkább vagyok körön kívül” – *Fekete pipacs*), valamint a determináltságtól (*Irányítatva*). „Megöl a kapitalizmus barbár valósága” – kiált fel keservesen (*Rozsda és valóság*). Ugyanakkor vágyik az elfogadottságra, a megértésre, s panaszosan írja, hogy „Simogatás helyett manapság megvernek” (*Ennyit tudok tenni*), s hogy „sosem leszek észrevéve” (*Örökös szürkeségben*). Olykor azért még felcsillan benne a remény: „nem végleges helyem / a társadalom széle” (*A világ beleszédült*).

A kötet, különösen az első ciklus jellegzetessége a gyermeki szemlélet. Önéletrajzában a költő úgy emlékszik vissza a kez-

deti évekre, mint szeretetteljes, „igazi gyermekkorra”. Kiskorából ered a kosztolányis világra való rácsodálkozás, a környezetre való érzékenység, a felfedezés, megismerés vágya, ami számára „gyönyörű kincs” (*A szépre kihelyezve*) – még ha egyben teher, néha netán szégyen is (*Zöld arcú álom*).

Egy másik jellemzője a kötet verseinek a természetközelség. A kifejezés talán nem egészen találó, hiszen sokkal több jelenik itt meg közelségnél: az én és a természet egymásra hatása, egymásban való feloldódása. A létversek visszatérő gondolata a természettel való egyesülés vágya; a benne való feloldódás érzékeltetői például a költő én-metaforái: a lírai én megjelenik mint „nyárilat”, „villanó sirály” (*Amikor fáj a pillanat*), mint napfény (*Ámbár részeg*) vagy fény (*Csillagok között*), máskor mint vízen úszó hajó (*Szőke lélekkel*) vagy pipacs (*Fekete pipacs*). Vissza-visszatér az elvágódás érzése, ahol a megérkezést mindig a természettel való valamiféle eggyé válás jelenti (*Felhő leszek, Hazautazás, Hajnalodás, Örvény leszek, Vadludak húzása*). Mindehhez sokszor a szerelmi beteljesülés gondolata társul (*Egyszerű a csoda, Csillagok között, Ennyit tudok tenni, Ősz leszek, Szitakötő*). A *Tücsöknyitó hajnalon* verseinek ihletője a „gyermekkor emlékek ősi otthona” (*Sugó-parti gondolat*) és a „szívuraló szent hatalom” (*Ezer tűz*), azaz a bajai és a balatoni táj. A ciklus első fele a négy évszakban megtapasztalt szülőföld köré épül. Ezután eltávolodunk az otthoni tájról, itt az ihlető élmény már „A Balaton, és az öt környező hegyek! (...) a legnagyobb, legszebb szerelem” (*A legszebb szerelem*). Valósággal rajongóak ezek a versek. A költő negyven éve, egy fenyvesi táborozáskor pillantotta meg először, és szeretett bele azonnal a „tündérvölgy” tóba, ami számára a „Világnak közepe, / istenélmény helye, / túlélés, remény / szelid szent fegyvere” (*Szerelmem, Balaton*), a „boldogság színtere, a szabadság csókja” (*Ha szólít a Balaton*).

A tájban való feloldódás az istenkerező versekben még mélyebb töltetet kap, ugyanis Isten jelenléte által mindez az Övele és a teremtettséggel való egyesülést jelenti (*Csillag-szírom, Várázslatos reggel*). A költőnek olykor az az érzése támad, mintha egyenesen miatta történt volna a sok szépség megteremtése (*Patakparti ünnepek*). Az istenközelség átéléséért talán küzdeni kell, de a Vele való találkozás tapasztalat, s nem csak a vágyakozás szintjén marad („érzem áldott, meleg szívét” – *Jaj-tudatlanul*, „kézen fogott az Úristen” – *Csillagúton*, „vigyáznak rám a csillagos egek”

– *Bennem is*, „Fogja kezem a Teremtő” – *Fogják a kezem*) – a költő Adyval ellentétben feljut a hegyre (*Karácsonyoló, Kitárt szívvel*). Az Isten jelenlétének megtapasztalása a megtisztulás vágyát kelti benne (*Mint gyermek és kenyér; Csöppnyi titok*).

Míg az első két ciklus verseiben sokszor magányos, a szerelmet a természetben való feloldódásban meglelő énnel találkozzunk, a harmadik részben megjelenik a szerelem hús-vér tárgya, a nő. A ciklus versei túlfűtöttek, erotikusak. A költő olykor az odaadó vágyakozás hangján szólal meg, s megfogalmazza, mit tudna, szeretne adni a vágyott kapcsolatban: „kitenném a lelkem érted” (*Ha vér lennél*), „Tavaszdod leszek, te napsugár nekem” (*Tavaszdod leszek*), „odaadó tűz vagy és az vagyok én is” (*Akarsz-e énvelem*). Máskor keserűvé, mármár elviselhetetlenné válik számára a magány (*Lázás, kék felhő, A magány szájában*). Legerőteljesebb hangú a „szerelemtelenséget” gyógyíthatatlan, kiúttalan fájdalomként megjelenítő *Armageddon*, valamint a szeretetlenség ellen kétségbeesetten, keserűen lázadó, *Tiszta szívvel* idéző, kihívó hangot megütő *Szívtépő*. A testi szerelem nem válik alantassá vagy lélektelenné. Felemeli a gondolat, hogy „Az ölelés szintűgy líra” (*Maradjon a május*), valamint az a visszatérő motívum, hogy mindez „istenadta gyönyör” (*Mint a madár*). A költő vágyik is arra, hogy ha szerelemre lel, „a legszebb álmok édes valóságát” megmutassa „az Úristennek” (*Valahol a végtelenben*).

Ilyen tehát az a „kóstoló”, amelyet Kasza Béla második könyvébe válogatott nekünk össze eddigi műveiből. Talán ki-ki kedvet kapott hozzá, hogy a kötetet kezébe véve saját maga ízelje meg városunk szülöttének verses világát. (*Kasza Béla: Tenyereden a végtelen. Ady Endre Városi Könyvtár, Baja, 2016.*)

Balázs Bernadett

Amit az ember nem felejt

Katángok és hajnalkák
Reggelt kékítő szabadsággal
Szeretői az ébredő szőke szélnek,
Rigózással teli a fű, a fa,
A kertben kedvesek a fények.
Kakukk kiált, nem létezik átok,
Körülnézek, vajon mit látok
A láthatatlanból,
Ami valóvá teszi mindezt,
Ártatlan öröm, táncot lejt,
Érzi bennem minden sejt
Ez a nap valami szépet még rejt.

Lehet, részeggé tesz a virágok
illat-bora, mint az istenközelség
édes mámora, amit az ember nem felejt.

A legszebb szerelem

Az ősz lombok színes örömet kínálja,
Barangolást, túrát fölséges tájakon.
Tág lelkem a világot madárként,
Amíg fent a hegytetőn ébren álmodom.
Szárnyal az édes szabadság, mi bennem él,
Fényes tótiútkortól felhő-fodros égig.
Mámorít a szépség utáni szenvedély,
Bámul tágra nyílt szemem a tájon végig.
A Szent György-hegyre immár sokadszor megyek,
Gyönyörű zarándok hely, nagyon szeretem.
A Balaton, és az öt környező hegyek!
Számomra a legnagyobb, legszebb szerelem.

Ajkaid bársonyán

Ajkaid bársonyán vágyaim fürdetem,
Izzó szerelmem csókokba ültetem,
Amikor az álmod eléri a szívedet,
Eggyé válok Veled, S mindenem a Tied.

Versike a jókedvről

Egy rigó szépítkezik.
Miért? Én már sejtem.
El akar csábítani.
Beleborzong lelkem.

Bajai anziksz

Beszélgetés Goretich Antal képeslapgyűjtővel

■ **Bajaszentistván egyik régi utcájában lévő házba érkezem beszélgetésre GORETICH ANTALhoz, hogy megismerjem sok száz bajai képeslapból álló gyűjteményét. A kellemes dolgozószobában ülünk le beszélgetni, ahol az asztalon jegyzetek, csipesz és nagytító hever, a körülvevő szekrények pedig dobozokba, albumokba rendezett bélyegeket és képeslapokat, szakkönyveket rejtnek. Régóta ismerjük egymást, egy ideig egy munkahelyen dolgoztunk, vendéglátóm azonban olyan szerény ember, hogy csak úgy szereztem tudomást gyűjtőszenvédélyéről, hogy egyik kolléganőnk megemlítette: minden levélről levágja a bélyegeket, mert Anti gyűjti; ha tudok, segítek én is. A beszélgetés során tudtam meg azt is, hogy bajai képeslapokat is gyűjt.**

– **Szinte mindenki gyűjt valamit gyermekkorában; ez csaknem természetes, általában elmúlik, de vannak, akiknek szenvedélyévé válik, amely végigkíséri egész életüket. Nálad is ilyen egyszerűen kezdődött?**

– Mondhatom, hogy beleszülettem. Édesapám bélyeggyűjtő volt. Gyermekkoromban gyufacímkeket, később bakelitlemezeket és – mivel szerettem olvasni – az Olcsó Könyvtár sorozatot gyűjtöttem. Általános iskolás koromban kezdtek el érdekelni a bélyegek. Korán elveszítettem édesapámat, az egyik legkedvesebb tárgyi emlékem tőle egy képeslap. 1946-ban Salzburgban járt a híres zenei fesztiválon. A külön nekem címzett levelezőlapon ezt írta: *Bélyeget sokat gyűjts!*

A katonaidő letöltése után kezdtem édesapám gyűjteményét tudatosan tovább gyarapítani, azóta tekintem magam komoly gyűjtőnek. A bélyegek világa nagyon sokszínű, a híres személyektől, a tudomány, a történelem, a természet világán át ezernyi témát ábrázolnak. Úgymond szakosodni kell, néhány témát ki kell választani, ak-

kor lehet szép és tartalmilag is érdekes gyűjteményt kialakítani. Időközben fiunk állatvilág iránti érdeklődése terelt a kutyákat, macskákat és macskaféle ragadozókat ábrázoló bélyegek gyűjtése felé. Mindketten nagyon sokat tanultunk közben, mert célul tűztem ki, hogy a Föld minden országából megszerzem az ezeket az állatokat ábrázoló bélyegeket. Fiammal így játékosan ismertethettem meg a világ országait, a kontinensek élővilágát. Ez máig gyűjteményem büszkesége, ebből csak kutyákat ábrázoló 2500-3000 db, ebből 320 blokk.

– **Mi inspirált, hogy a bélyegek mellett képeslapot is gyűjts?**

– Minden vasárnap délelőtt a Magyar Bélyeggyűjtők Országos Egyesülete bajai csoportjának összejöveteleire jártam. A bajai bélyeggyűjtők közül többen (*Becherer Károly, Kovács András, Nagy Ferenc, Széplaki Ferenc*) képeslapokat is gyűjtöttek, sokáig csak távolról figyeltem őket. A gyűjtők általában barátságos és segítőkész emberek, így egy alkalommal egyikük megkért, hogy Budapesten járván hozzak el neki egy gyűjtőtársától négy darab bajai képeslapot. A hazafelé utazás közben nézegettem a régi bajai utcákat ábrázoló képeket, s megszületett bennem az elhatározás, hogy ezentúl én is gyűjtök képeslapokat. Ez 25 évvel ezelőtt történt.

Kezdetben Baját, Veszprémet és a Hortobágy madárvilágát ábrázoló lapokat gyűjtöttem, ma már csak a bajai anzikszkártyák érdekelnek. Nagyobb gyűjteményem alakult ki Veszprém városáról, de ezt már nem fejleszttem. A hortobágyi lapoktól megváltam, hogy azok értékéből bajaiakat vásárolhassak.

– **Egy jó gyűjtemény kialakításához alapos témaismeretre van szükség. Melyek voltak az első lépések?**

– A gyűjtés kezdetén meg kellett ismerkednem a képeslapkiadás történetével, közelebbről a bajai kiadók történetével is. Nagyon sok ismeretet, információt lehet és kell szerezni a gyűjtőmunka során. Például

Goretich Antal

a posta történetét, nyomdai, grafikai és fototechnikák felismerését, és ami a legfontosabb: Baja város történetét. Baján születtem, minden régi képeslap újabb felismerése annak, hogyan változott időről időre a város képe, az épületek. Például sok ház ma már nincs meg, amely egy, az 1900-as évek elején készült képen még látható. Sokszor fejtörést okoz egy-egy helyszín azonosítása. Ehhez a hobbihoz folyamatos tanulás szükséges.

– **Tehát ez hasznos szenvedély?**

– Igen, ez egyáltalán nem káros szenvedély! Nemcsak a gyűjtők számára, hanem kutatók, történészek, helytörténészek, kertépítésszek, építésszek, várostervezők számára is hasznos, de a kultúrtörténet, fotótörténet is meríthet értékes információkat a régi levelezőlapokról.

– **Hogyan lehet hozzájutni, milyen módon lehet gyarapítani a gyűjteményt?**

– Az országban igen sok a gyűjtő. Évente több városban rendeznek találkozókat, börzékét, árveréseket bélyeg- és éremgyűjtőkkel együtt. Ilyenkor akár száz hasonló érdeklődésű ember is összegyűlik; adnak-vesznek, cserélnek, tapasztalatot cserélnek. Az ilyen alkalmakon a több évtized alatt jó ismeretségeim, baráti kapcsolataim szövődtek, ismerjük, ki mit gyűjt, segítjük egymást. Rokonok és sok ismerősöm is tud a hobbitmról, tőlük is kapok ajándékba, van, aki hagyatékot ajánl fel megvételre. Olykor elfogadok olyan képeslapot is, amit nem gyűjtök, de más gyűjti, ezeket el tudom adni vagy cserélni bajaira. Manapság már internetes árveréseken is hozzá lehet jutni bélyeghez és levelezőlaphoz, nagyon gazdag a választék.

– **Hány darabból áll a bajai képeslapgyűjteményed? Mennyit ér?**

Mozaik képeslap 1910 körül

– A régebbi, II. világháború előttiékből kb. 1000 darabom van, az 1950-es évek utáni, úgynevezett modern lapokból kb. 5-600 db. Magyarországon nagyon népszerű hobbi a képeslapgyűjtés. Egy-egy darab pénzben kifejezve nem képvisel nagy értéket, így maga a gyűjtemény sem. A gyűjtő számára elsősorban eszmei értéke van. De vannak különleges, régi, ritka képeslapok, amelyek árveréseken akár 2000-7000 forintért kelnek el.

– **Melyikre vagy a legbüszkébb?**

– A bajai zsinagógáról alig jelent meg képeslap, örülök, hogy a legkritikább az

én gyűjteményemben is megtalálható. Szentistvánról és Vodicáról is kevés üdvözlőlapot adtak ki, ezekből is vannak szép darabjaim. Büszke vagyok, hogy meg tudtam szerezni a legkorábban kiadott bajai képeslapok közül is néhányat 1899-ből.

– **Az éremnek, de a képeslapnak is két oldala van. Milyen érdekességet, titkot rejtenek a te gyűjteményedben lévő lapok írott oldalai?**

– 1869-ben adtak ki először képeslapot, és eleinte nagy volt a bizalmatlanság a mindenki által olvasható üzenet miatt. Később az elfogadást segítette, hogy a fontos

közlendőket továbbra is levélben írták meg egymásnak az emberek. A gyűjteményem számára valóban a képes oldal a döntő, de mindig elolvasom, kinek, hová, milyen szöveggel küldték. Élvezetes a tiszteletteljes, címetek és rangokat felsoroló címzés, és sokszor érdekesek és fantáziát megmozgatók az üdvözlő sorok.

Egy alkalommal szívem melengető meglepetés ért. Egy budapesti cserenap után hazaérve feleségem nézegette új szerzeményeimet. Kiderült, hogy az egyik képeslapnak a nagynénje volt a címzettje. Micsoda utat járhatott be ez az üdvözlőlap, mire a véletlen folytán visszakerült családkhoz!

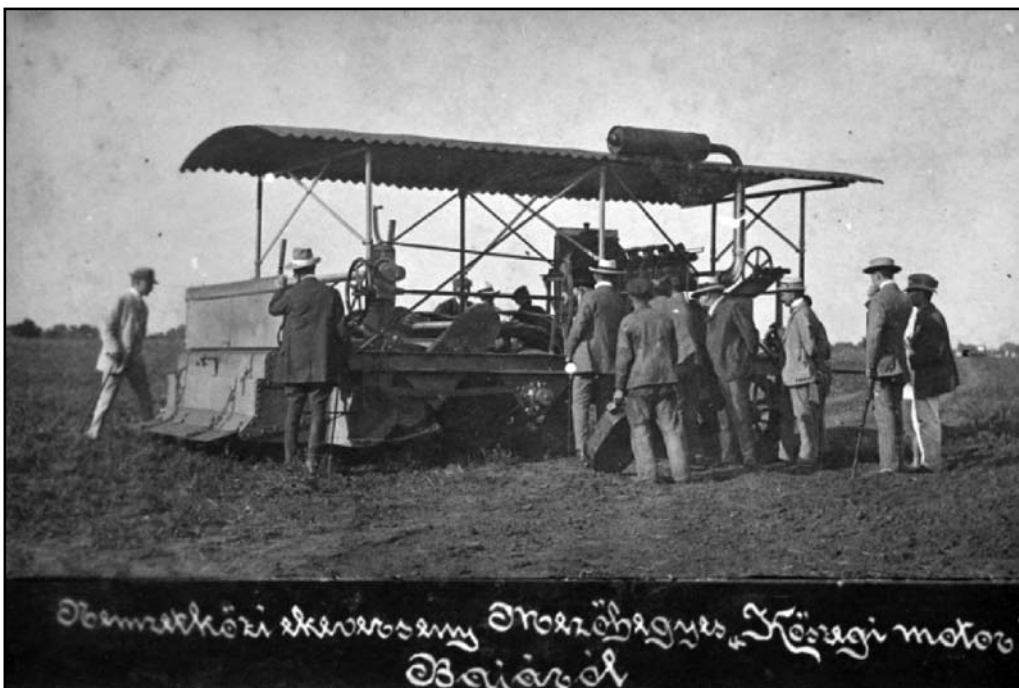
– **Hiányzik még valami a gyűjteményedből?**

– Hiánytalan talán sohasem lesz, de törekszem rá, hogy minél teljesebb legyen. Mivel képeslap-katalógus nem létezik, a II. világháború előtt csak egy-egy kiadó készített lajstromot kiadványairól, így nehéz megválaszolni a kérdést, mi hiányzik még.

Létezik még néhány darab, amelyet láttam más gyűjteményében, de nem akar megválni tőle. Igyekszem beszerezni minden kiadótól minden változatban a legjellegzetesebb és leggyakrabban ábrázolt városképeket (pl.: főtérr, városháza, Tóth Kálmán tér stb.), amelyeket más színezéssel vagy felirattal adtak ki.

– **Jó dolog, hogy ilyen szép gyűjteményed van. Gondolsz arra, hogy a nyilvánosság előtt is bemutasd?**

– Már volt rá példa. Korábban a volt Tisztiklubban, ahol a hetenkénti egyesületi összejöveteleink vannak, a többi gyűjtővel közösen rendeztünk néhány alkalommal kiállításokat, nagy érdeklődés mellett. Kihhasználva a modern technika lehetőségeit, néhány éve *Pálmai József* sok képeslapomat digitalizálta, és feltöltötte egy közösségi oldalra. A jelek szerint sokaknak tetszett, többen helytörténeti kommentárt is írtak a képekhez. Akinek van kedve, a <http://www.mim.hu/> címen megtekintheti 6 albumba rendezve a 860 db bajai levelezőlapot.

Nemzetközi ekeverseny Mezőhegyes „Kőszegi motor” Bajáról.
(Kiadó: Mezőhegyesi Első Magyar Asztaltársaság, 1903.)

Hadifoglyok élelmezése Baján az első világháború idején

Orosz hadifoglyok Magyarországon az első világháború alatt

Forrás: nagyhaborublog

■ 1914-ben a világháború kirobbanása Ausztria-Magyarország – valójában minden európai ország – gazdaságát felkészületlenül érte. A villámháborús haditervekkel készülő vezetők sem feltételezték egy ilyen mértékű, erőforrásokat kimerítő elhúzódozó háborút. A hadviselő felek gazdaságát csak 1915-ben kezdték meg fokozatosan átállítani haditermelésre. A legégetőbb szükségletet a bevonult férfiak kieső munkaerejének pótlása jelentette. Kézenfekvő megoldásnak tűnt elsősorban a mezőgazdasági munkaerő pótlása a nagy tömegben rendelkezésre álló hadifoglyokból. 1914-15-ben a keleti hadszíntéren oroszok, a déli hadszíntéren szerbek estek fogságba, 1915-től már olasz hadifoglyok is megjelentek Magyarországon, sőt 1916-tól románok is.

A sebesültekkel és hadifoglyokkal való bánásmódról a genfi egyezmények rendelkeznek, de ezek csak 1949-ben, a második világháború után terjedtek el széles körben. Az első világháború alatt az 1864-es (1.) genfi – elsősorban sebesültekkel foglalkozó –, az 1899-es és 1907-es hágai egyezmények, valamint a Nemzetközi Vöröskereszt ajánlásai voltak az iránymutatóak, de ezeket nem minden ország ratifikálta. Az egyezményeknek megfelelően a Monarchiában a hadifoglyokat a hadkiegészítő körzeteként helyezték el táborokban, innen

lehetett utána a törvényhatóságoknak igényelni 1-3-6 hónapos időszakokra válogatott hadifoglyokat munkásnak. A munkára kiadott hadifoglyokat minden esetben az „anyaországoktól” lehető legtávolabb helyezték el, hogy a ezzel is megnehezítsék szökésüket. Ennek megfelelően Bajára elsősorban orosz nemzetiségű foglyok érkeztek mezőgazdasági munkák elvégzésére. Az oroszok mellett feltűntek időnként olaszok és románok is. A munkavégzésre kiadott hadifoglyok élelmezése az Országos Közélelmezési Hivatal vezetésével a törvényhatóság feladata volt. A fogadó gazda/gazdaság számára általában hetente kiutalták a központi keretből az ellátmányt, amelyet utána a munkavezető osztott ki a foglyok között. A hadifoglyokat megillető ellátmány mértékének és kiosztásának kérdése 1916 év elejétől folyamatosan napirenden volt, valójában a gyakorlat alakította ki a szabályozást, amelyet utána általánossá tettek. A hadifoglyok több helyen – különösen a mezőgazdaságban – elérték, hogy a kiszabott ellátmányon felül további ajándékokat és kedvezményeket kapjanak. Ezért 1916 végén az Országos Közélelmezési Hivatal ismét meghatározta az alapellátmányokat, és szigorította az ellenőrzést is. Az ellátmány kiosztása a városi tanács gazdasági bizottságának volt a feladata, a hadifoglyok és a kiosztott ellátmány-

ok ellenőrzését a területileg illetékes csendőr- vagy rendőr-kapitányság és a gazdasági bizottság együtt látta el. A szabályok 1917 elején léptek életbe.

„Az Országos Közélelmezési Hivatal elnökének 8968/1916 számú rendelete az orosz foglyok lisztadagjának megállapítása ügyében.

Határozat.

Ezen rendelet hivatalos másolatát átteszem a gazdasági munkabizottság ügyeletes tisztjéhez oly megkereséssel, hogy a hadifoglyokat tartó bajai lakosok névsorát velem ellenőrzés foganatosítása végett 8 nap alatt közölni szíveskedjék; egyben ugyanazt másolatban tudomásul vétel és alkalmazkodás végett kiadom a rendőrkapitányságnak és Oltványi István rendőrkapitánynak.

Miről a gazdasági munkabizottság ügyeletes tisztjét a rendőrkapitányságot, s Oltványi István rendőrkapitányt ezen határozattal értesítem.

Baja, 1917. január 2.”

A központi utasítás már 1916. decemberében megszületett, de Baján a polgármestéri hivatalban csak 1917. január 2-án iktatták be, majd azonnal küldték tovább a rendőr-kapitányságra.

„8968/1916.

*Országos Közélelmezési Hivatal elnöke.
tárgy: Hadifoglyok lisztellátása.*

Hadifoglyok a munka szünetében

Valamennyi törvényhatóság első tisztviselőjének!

A hadifoglyok ellátására nézve az a megállapodás jött létre, hogy a hadifoglyok legfeljebb olyan liszt, illetőleg kenyérellátásban részesíthetők és részesítendőek, amint a velük ugyanazon munkát teljesítő belöldi polgári munkás kap. E szerint a hadifoglyok mezőgazdasági munkában legfeljebb napi 400, más nehéz testi munkában legfeljebb napi 300, minden egyéb munkában pedig legfeljebb napi 240 gramm lisztet, illetőleg ennek megfelelő kenyeret fogyaszthatnak.

Ezzel ellentétben lábra kapott és még folyton fokozódik a gyakorlat, hogy a hadifogly munkások lanya munkateljesítéssel, vagy éppen munka abbahagyással rákényszeríteni igyekeznek a munkaadókat arra, hogy liszt, vagy kenyérellátásukat a szabályok megszegésével is fokozzák, s ez által aztán egyes vidékeknek a központ által való ellátásában olyan hiányok, zavarok és előre kiszámíthatatlan fennakadások merülnek fel, amelyeket kiküszöbölni már általános fegyelmi szempontból is feltétlenül szükséges, a folyó év nehéz gazdasági viszonyai között pedig megengedni annál kevésbé sem lehet, mert az ilyen hiányok pótlására készletek ez idő szerint egyáltalán nem állnak rendelkezésre.

A reám háruló súlyos felelősség következtében tehát egyidejűleg arra kértem a Hadügyminiszter Urat, hogy miután igen sok esetben a hadifoglyok vázolt magatartását jelentékenyen megkönnyítette az, hogy a felügyeletükre kirendelt katonai közegek a hadifoglyok kívánalmait sokszor határozott követelés formájában is magukévé tették, utasítsa az illetékes parancsnokokat, hogy hasonló eljárástól a jövőben nemcsak tartózkodjanak, de a munkaadót és a polgári hatóságot a hadifoglyok hasonló féktelenségével szemben a rendelkezésükre álló katonai fegyelmi eszközök egész súlyával támogassák.

Minthogy pedig másrésről e baj elhárításában annak is része volt, hogy a hadifoglyok őrzésére kirendelt katonai osztagok számbelileg nem voltak eléggé erősek, s előrelátható, hogy a megszokott bővebb ellátásnak fentiekből következő megszorítása ellenszegüléssel találkozhatik, intézkedjék a hadifoglyok őrzésére kirendelt osztagok megerősítése iránt is.

Felhívom viszont alispán/polgármester urat is utasítsa a saját részéről az alárendelt hatóságokat, legyenek szoros ügyelettel arra nézve, hogy a munkaadók a liszt-fogyasztás tekintetében fennálló szabályokat a hadifoglyokkal szemben pontosan betartsák, az elől említett fejadagokat túl ne lépjék, s figyelmeztesse őket elsősor-

ban arra, hogy amennyiben magatartásuk folytán készleteik elégtelennek fognak bizonyulni, a hatóságtól a hiány pótlását semmiképp nem remélhetik, sőt minden esetben ellenük a kihágási eljárás meg fog indíttatni. Önként érhetőleg alispán/polgármester úrnak kötelességében áll gondoskodni arról, hogy hasonló esetekben a kihágási eljárás tényleg megindíttassék és a szabályokkal ellentétben álló magatartás megtoroltassék; hogy továbbá a katonai parancsnokok részéről netán mutatkozó ellentétes eljárás alispán/polgármester úr útján hozzáam mindenkor bejelentessék.

Budapest, 1916. évi december hó 14-én.

Dr. Kürthy

A rendelet gyenge pontját az ellenőrzés jelentette. A hadifoglyokat tartó gazdák nem viszonyultak ellenségesen az oroszokhoz, megbecsülték munkájukat. Nem ritka, hogy kisebb-nagyobb ajándékokat – elsősorban ruhát – is kaphattak a náluk megbízhatóan dolgozók. A hadifoglyok is „szerettek” a civileknél dolgozni, mivel sokkal jobb ellátást kaptak, mint a táborokban maradt társaik.

Az egy törvényhatóság területén munkára kiközvetített hadifoglyok számának pontos nyilvántartása a Monarchia széteső közigazgatása számára egyre nehezebb feladatot jelentett, a foglyokat őrző megfelelő létszámú katonai kontingensek kiállítása pedig már kezdetben sem sikerült. A rendszer működésének gyenge pontjaira rávilágított, hogy 1917-ben szinte minden hónapban volt levélváltás a városvezetés és a rendőrkapitányság között a Baján dolgozó orosz hadifoglyokról, amelyek ellátási zavarokról, kisebb szabálysértésekről, kihágásokról, ritkán szökésekről szóltak.

A Baján dolgozó oroszok helyzetét tovább bonyolította az 1917 márciusában lezajlott orosz polgári forradalom, majd „nagy októberi szocialista forradalom”, amely teljesen új nemzetközi jogi helyzetet teremtett, egyben megkérdőjelezte a hadifogly-létet is.

Sarlós István

Berlini töredékek

■ **SZETTELE KATINKA** nevével versei kapcsán lapunk olvasói is találkozhattak már. Azt talán kevesebben tudják róla, hogy a közelmúltban egy ösztöndíjnak köszönhetően hosszabb időt töltött a német fővárosban, hogy az ott élő magyarok életét tanulmányozza. Élményeiről egy internetes blogon részletesen is beszámolt, ám a Bajai Honpolgár olvasóinak ezúttal tömören összefoglalva is mesél Berlinben szerzett tapasztalatairól.

Berlini magyarok között

„Mert én elmúlok/ és te is elmúlsz, /de a föld és az ember megmarad.” (Dsida Jenő: A föld és az ember megmarad)

A decemberi támadás óta Berlin már nem az a szabadelvű, független, öntörvényű város, mint amilyenek előtte megismertem. Legalábbis most másképp gondolok rá, noha a fenyegetettség érzése valószínűleg nem költözött be az ott élők szívébe.

Berlinben szívesen élnek a magyarok – ezt tapasztaltam az ott töltött kilenc hónap alatt, amikor is 2015 szeptemberében a *Kőrösi Csoma Sándor-ösztöndíj* révén kiküldetést kaptam az ottani magyar szervezetekhez. Feladatomban a kint élő magyarok támogatása identitásuk megőrzésében, hagyományörző programok szervezése, segítése, részvétel a magyar közösségek életében.

Így kerültem kapcsolatba a 86. sz. *Apáczai Csere János* cserkészcsapattal is. A kétheti rendszerességgel találkozókon kívül elkísértem őket Lützensömmernbe is, ahol tavaly 38. alkalommal rendezte meg a Külföldi Magyar Cserkészszövetség a Tinódi Lantos Sebestyén Regőstábort. Mivel korábban Baján is részt vettem a cserkészéletben, ezért könnyen be tudtam illeszked-

ni a táboréletbe. Ismerős volt a zászló fel- és levonás napi rutinja, az esti tábortüzek, az őrsi keret, a játékok, az énekek. Ami viszont ámulatba ejtett, hogy a tábor kétnyelvű lakói, ezek a többségében tizenéves, akcentussal beszélő magyar fiatalok jóval több dalt és népszokást ismertek, mint hazai társaik. A tavaszi ünnepkör témáját feldolgozó tábor során mezőkölpenyi táncokat tanultunk egy ösztöndíjas társamnak, valamint a táborban résztvevő zenészeknek köszönhetően. A húsvéti szertartáson az egész tábor népviseletbe öltözött, este pedig szintén a zenekar húzta a talpalávalót. Ez a gazdagság, amellyel találkoztam, abból ered, hogy amíg nálunk betiltották a cserkészetet, addig a külföldön tovább működő Magyar Cserkészszövetség továbbvitte és élte a hagyományt, később pedig támogatta a cserkészet hazai újjászerveződését. A néptánc különben nem csak a magyarok körében volt népszerű. Külföldiek is előszeretettel látogatják a táncházakat, erről a Berlini Fonó körében magam is meggyőződtem. Az pedig az idén negyedszer újtárra indított Kőrösi-program ösztöndíjasainak is betudható, hogy 2016-ban először rendeztek *Nyugat-európai magyar néptáncfesztivált* Stuttgartban.

Na, de vissza Berlinhez! „Berlin ezer gyökérről táplálkozik, megannyi szuverén világ” – mondja a német fővárosról *Greco Krisztián* könyvének egyik szereplője. Ezekből a világokból viszonylag többet is megismertem, ami annak köszönhető, hogy a kint töltött idő alatt háromszor kellett költözni. Berlinben ugyanis könnyebb rövid távra lakást találni, akár két-három hétre is van kiadó szoba. Nagy a mobilitás, cserélődnek az emberek. Ami egyből feltűnik, az a sokszínűség, amely egy multikulturális városhoz alapvetően hozzátartozik. Berlin olyan nagyváros – több mint 3 millió lakossal – ahol mindenki megtalálhatja a maga számítását, illetve a számára élhető lakókörnyezetet. Ahol utoljára laktam, az például egy pezsgő városrész melletti csendes negyed, ahol a járdát többnyire gyerekrajok díszítették. De a közeli csatornapart már egy hippitanyának ad otthont, amely az egykori fal vonalát követi. E „senki földjén” telepedtek meg ugyanis az egyko-

ri területfoglalók, akik azóta sajátos ökoszisztémát alakítottak ki, gondozzák a kertjüket, és rendszeresen meghívják a helyieket kulturális-zenei programokra. Ez a nyitottság és kötetlenség tehát a német főváros nagy pozitívuma, és az emberek mentalitásának is ugyanúgy részét képezi.

Azt, hogy Berlinben hány magyar él, nem tudom pontosan, de a *Berlini magyarok* facebook-csoportja – amelyhez költözésemet követően én is csatlakoztam – jelen pillanatban 5883 tagot számlál. A magyarok többsége viszont nem csatlakozik egyetlen magyar szervezethez sem, inkább informálisan találkoznak: összejönnek sörözni, meccset nézni, együtt lenni. Pedig a kulturális életet a *Collegium Hungaricum Berlin (CHB)* intézménye is biztosítja, bár igaz, programjaival elsősorban a külföldi közönséget célozza meg. Filozófiája ugyanis az, hogy elsősorban a német-magyar kapcsolatban játsszon közvetítő szerepet, segítse a kortárs magyar művészet becsatornázását a nyugat-európai véráramba. Emiatt kizárólag magyar nyelvű programoknak csak mérsékelt ad otthont. Ottlétem alatt összesen négy ilyen alkalmon vettem részt, illetve a *Dsida Jenő*

Budapest Berlinben

költészetét bemutató irodalmi estnek magam voltam házigazdája. További program volt az óvodás és iskolás korosztálynak szóló farsangi bál a Brunszvik Társaság szervezésében, amelynek az *Eszterlánc mesezenekar* volt a meghívott vendége. Itt tartottuk továbbá az *Aranyalma szavalóversenyt*, az első olyan versmondó versenyt, amely valamennyi berlini magyar gyerek és felnőtt számára nyitott volt. Ezt szintén az Apáczai cserkészcsapattal szerveztük, sokat készültünk rá a versválogatástól kezdve a jutalomkönyvek beszerzéséig. Különlegessége az volt, hogy a felkért zsűritagok minden produkcióhoz külön hozzászóltak, és az elhangzott előadások után rögtön értékelték.

A Berlinbe kiköltözött családok többnyire akkor keresik fel valamelyik szervezetet, amikor felmerül annak a kérdése, hogyan fog a gyermek megtanulni magyarul írni-olvasni, illetve hogy nem fogja elfelejteni a nyelvet a kortárs német közegben. Mert hát csak van otthon egy nagyszülő, akivel jó lenne kommunikálni, és azt sem igazán akarják, hogy a gyermekük előbb-utóbb „elnémetesedjen”. A magyar identitás témája tehát elő-előjön, fontosak lesznek a gyökerek, és nem akarják veszni hagyni a magyarságban rejlő, a magyar kultúra által közvetített értékeket.

Ezért jött létre az egynapos magyar óvoda is, ahová hetente egyszer a német ovi helyett viszik a szülők a kicsiket. Itt a körjátékok, mondókák révén bővül a gyermekek szóincse, és elindulnak a kétnyelvűség felé vezető úton. A cél ugyanis, hogy mindkét nyelvet egyazon szinten sajátítsák el, és

legyen olyan közösség, ahol azt használják is. Anélkül ugyanis csak beszűkült módon tudnak majd kommunikálni, nem beszélve arról az archaikus tudásról és gazdag érzelmevilágról, amelyet például a népdalok és népi játékok közvetítenek. Az óvodai foglalkozást kiegészíti a berlini *Ringató* és a hagyományörző *Csingerálás* foglalkozás, valamint a kéthetente működő hétfői magyar iskola is.

Berlin többgenerációs város. Talán még a helyiek sem tudják, hogy a magyar szervezetek egyik „őse” az egykori kelet-berlini Magyar Egyesület – akik hazautazásom előtt megtisztelő módon tiszteletbeli taggá

fogadtak –, illetve az emigránsokból alakult Kolónia a valamikori Nyugat-Berlin területén. Ők is rendszeresen szerveznek programokat, városi sétákat, összejöveteleket, törzsasztalokat, és szeretnék fiatalítani a tagságot.

A kiküldetésem tavaly május végén ért véget, ez idő alatt sok kint élő magyarral találkoztam, interjút készítettem, táncot tanítottam, programot szerveztem. Kint ismertem meg az Okularé projektet, ahol kortárs drámaelőadások kerültek terítékre. Ennek célja a pályakezdő írók műveinek megismertetésén túl, hogy „olyan közösséget teremtsen, amely az irodalom segítségével a földrajzi határokat legyőzve, politikai és faji előítéletektől mentesen képes együtt gondolkodni adott, jelenkorban aktuális témákról.” Továbbá részt vettem a *II. kortárs magyar táncfesztiválon*, ami szintén különleges élményt jelentett, hiszen az előadásokat közönségbeszélgetés követte. (Minderről egy külön blogon számoltam be, ami *berlinsubjektív* címen érhető el az interneten.)

Kint élni, és szinte kizárólag csak magyarokkal kapcsolatban lenni olyan, mintha egy magyar szigeten élnék – elszakadva a kontinensről. Kicsit irigyeltem is őket, akik távol voltak az itthoni problémáktól, lét-harcoktól, mégis egy nyitottabb világ vette körül őket, fesztelenebb közegben mozogtak. Most kérdésessé vált a jövő, és kritikusabban fogadják a Magyarországról érkezőket is. Pedig otthonra lenni és beilleszkedni nem könnyű, elfogadni és elfogadásra találni egyaránt nehéz.

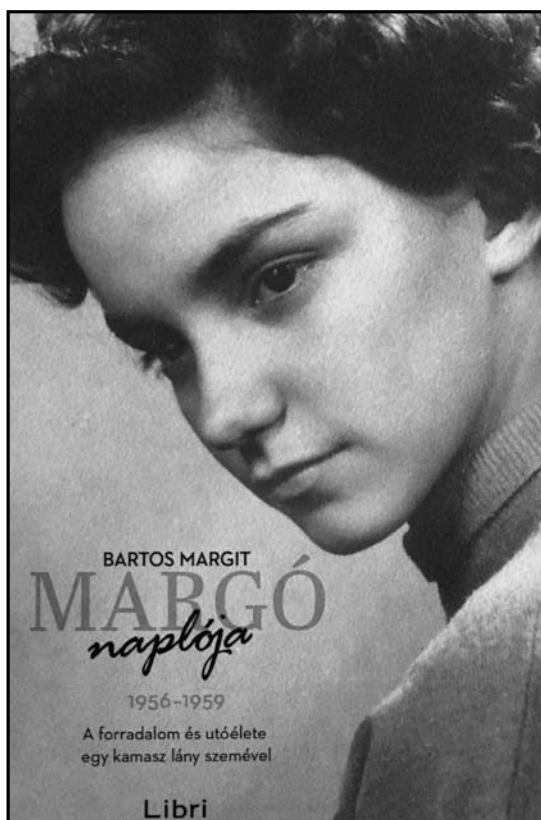
Szettele Katinka

Magyar rendezvény, magyar lobogóval

„...jól be kell vésni a szívekbe... Leírom hát, hogy történt...”

■ Az 1956-os forradalom 60. évfordulójára jelent meg a Libri Kiadó gondozásában a bajai *Bartos Margit* 1956 és 1959 között keletkezett írása, *Margó naplója* címmel. A könyv alcíme *A forradalom és utóélete egy kamasz lány szemével*, hiszen írója a napló elkezdésekor mindössze tizenkét esztendő volt.

A napló mint irodalmi műfaj, rendszeresen, folyamatosan írt, személyes élményeket, feljegyzéseket időrendben tartalmazó mű, a személyes elbeszélés sajátos változata, mindig áthatja a szubjektivitás. Tartalmazhatja az egyéni élet kisebb-nagyobb eseményeit, de helyet kaphatnak benne a közélet időszerű jelenségei is. Formája monologikus, stílusa közvetlen, kötetlen, s ebből fakadóan szerkezete, mondatfűzése laza.

A naplók tartalmát befolyásolja, hogy milyen céllal jönnek létre. A közhasználatú napló nem a publikáció szándékával keletkezik, ezért irodalmon kívülálló jelenség, kivéve akkor, ha az írásnak történelmi dokumentumértéke van.

A 17. századtól kezdve igen sok jelentős író naplója vált közkinccsé, bár az általuk alkotott irodalmi naplók sok esetben már eleve a publikáció szándékával, s ennek megfelelő kompozícióval születtek. A ma-

gyar irodalom nevezetes naplóírói *Kazinczy Ferenc, Kölcsey Ferenc, Széchenyi István, Márai Sándor*. A magyar irodalmi szóhasználatban a naplójegyzetek nem valóságos naplók, hanem időrendben felsorakoztatott és időszerű témákról szóló esszék, feljegyzések.

Margó naplója történelmi dokumentumértékkel is rendelkező, úgynevezett közhasználatú napló, amelynek elkezdését nem egyéb motiválja, mint az 1956-os forradalom kitörése. Gondolhatnánk, hogy tizenéves, kamaszodó lányokat nemigen foglalkoztat közélet, politika, mert az valahogy inkább a felnőttek dolga. Margó azonban többször is tömör, félreérthetetlen véleményt fogalmaz meg a rendszerről, amelyben él, a forradalom vérbefojtását irányítókról, s szavaiból egyértelműen kiviláglik, hogy mélyen megérintik a fővárosban történő október-novembéri események, holott vidéken csu-

pán a rádió tudósít róluk. Feltehetjük a kérdést, hogy vajon azért történt-e így, mert más volt az általános közhangulat, vagy a naplóíró volt fogékonyabb az ilyesfajta politikai eseményekre, vagy ami a legvalószínűbb, hogy 1956 ifjú forradalmárai olyasvalamit tettek, ami bizonyosan megdobogtatta mindenki szívét, reményt adott gyermeknek, felnőttek egyaránt?

Margót lelkesítik a nagy történelmi események, foglalkoztatja a szabadság kérdése, a rebellis szellemiség, többször megemlékezik a márciusi ifjakról is az írás során. Ami 1956 október 23-án és azt követően történt, *azt jól be kell vésni a szívekbe*, írja a kis Margó, aki hiszi, s környezete megnyilatkozásaiból nyilvánvalóan tudja is, hogy valami nagy dolog van készülben az országban ezekben a napokban. Érti, hogy... *a legázolt, bilincsbe vert Magyarország többet tett a szabadságért, mint bármelyik nép a világon az elmúlt húsz esztendőben.* (*Albert Camus 1957.*)

Az októberi események hatására naplóírásba kezdő Margó lelkesedése november 4-ét követően érthető módon alábbhagy, s azután két esztendeig csukva marad a kis-könyv. Írója majd a forradalom második évfordulójának alkalmából ragad újra tollat, a felejthetetlen napra emlékezve. S az

emlékezés, bár a naplóírást ezután már egészen más események, magánéleti fordulatok motiválják, időről-időre felbukkan a lejegyzett sorok között.

Az időközben lassan lányból nővé érő Margó mindennapjaiba nyerhetünk betekintést, a barátságok, kamasz szerelmek, biciklis kalandok, unalmas május elsejei felvonulások, iskolai egyenruhák, házbálok, potyaórák világába. Igazi kamasz naplót is tartunk tehát a kezünkben, amely így lesz igazán izgalmas, hogy láthatóvá válik ez a két külön világ, ami mégiscsak egy lélekhez tartozik. Egy fiatal lány, aki egyik nap hosszan idéz a Szózatból 56 emlékére (a Margó által jól leírt idézetben egy ponton hibát ejtett a szerkesztő, majd a jegyzetek között pontos tördeléssel újra, javítva is szerepel az idézet), vitézkötéses kabátot kér karácsonyra, s másnap már a meghódított kalocsai srácokról, vágyott túsarkúró, divatos alakított ruhákról, unalmas iskoláról s a mindennél jobban várt nyári szünidőről ír. Így azután bátran ajánlható a könyv a mai tizenéveseknek.

Külön izgalom a bajai olvasó számára, hogy sorra bukkannak fel az ismert bajai helyszínek a *Dió*, a *Cuki*, a *Béke Szálló*, a *Déri-kert*, *Szentjános*, a *Türr*, a *Sugovica* és *Duna*, a *Móricz*... A naplóíró korosztálya számára pedig még érdekesebb, hogy a könyvben felbukkanó személyek között is ismerősökre lelhetnek.

A naplóírás lehetőséget ad az önkifejezésre, hiszen mások elől elrejtteni kívánt, legtitkosabb gondolatoknak, érzéseknek is hangot adhat benne az alkotó. Ez különösen fontos lehet egy olyan történelmi időszakban, amikor az egyéni és közösségi szabadságot korlátok közé szorították. S szintén fontos egy ifjú lány számára, aki a gyermek és felnőttkor mezsgyéjén jár, s aki ebből is fakadóan nehezen birkózik meg saját lelkének tapasztalásaival. Tipikus kamaszként hol kitörő örömet fogalmazza meg a naplóban, hol pedig annak ad hangot, hogy élni sincs kedve.

Az olvasó szép, igényes, az évfordulóhoz méltó kiadványt tarthat kezében, amikor a *Margó naplóját* forgatja, hiszen a kiadó, a szerkesztők jól megkomponált kötetet hoztak létre, a központi szöveget fotókkal, forrásokkal, elő- és utószóval, az eredeti naplóból is közölt oldalakkal dúsították. A könyv utószavában a bajai olvasók számára különösen érdekes részletekre tér

ki *Majtényi György* és *Szabó Csaba*, a kötet szerkesztői, ugyanis leírják azt, hogy miért számított különleges helyzetűnek Baja az ötvenes években, hogy Margó és családja, például édesanyja vagy nagynénje miért és hogyan került az államvédelem látókörébe. Igaz, néhány tárgyi tévedést is elkövettek; a könyvben többször emlegetett *Puskás Lili* nem volt orosz szakos tanár és festőművész sem (Klára nevű nővére volt festő). A központi lányiskolának a könyv állításával szemben nem volt egyenruhája, csak a fekete köpenyt írták elő, és nem le-

hetett választani a német és az orosz nyelv között sem. (*A hibák jelzéséért külön köszönet a könyvet rendkívül figyelmesen olvasó dr. Fátrai Klárának – a szerk.*)

Margó naplójának szubjektív hangvétele, s bajjaiak lévén, viszonylagos személyes érintettségünk közelebb hozhatja, élővé teheti a forradalom napjainak vidéken is jól érezhető lelkesítő, reményteli hangulatát. Ebben segíthetik az olvasót a kötetben közölt részben családi, részben közgyűjteményből származó korabeli fényképek, levéltári dokumentumok, melyek a keletke-

zés idejének hangulatát idézik meg egy-egy pillanattfelvétel erejéig.

Jó szívvel ajánlható a kötet mindenki számára, talán főképp oktatási intézmények könyvtárainak, kiegészítheti a tankönyvi anyagot, közelebb hozhatja a néha oly távolinak tűnő történéseket a fiatalabb korosztályhoz. (*Bartos Margit: Margó naplója 1956-1959. A forradalom és utóélete egy kamasz lány szemével. Libri Kiadó, Budapest, 2016. Ára: 2999 Ft*)

Lex Orsolya

FELHÍVÁS!

Baja város polgáraihoz

ERDEI LÁSZLÓ Honvéd Alezredes Alapítványt hozott létre 1998 évben Baja Város Hírnevéért cím és díj odaítélése érdekében.

Az alapítói okiratban rögzített cél: „Minden évben, kitüntetésben és jutalomban részesíteni azt az egy személyt, aki a munkahelyén, lakóhelyén, kisközösségekben Baja Városért – a közösség által elismerten a legtöbbet munkálkodott.”

A kuratórium nevében kérjük Baja város polgárait, civil szervezeteit, tegyenek javaslatot, hogy a kuratórium széleskörű társadalmi véleményből mérítve hozhassa meg döntését

Felhívásunkra a javaslatokat 2017. február 28-ig szíveskedjenek elküldeni az alapítvány címére:

ERDEI LÁSZLÓ HONVÉD ALEZREDES ALAPÍTVÁNYA BAJA VÁROS HÍRNEVÉÉRT 6500 BAJA, Táncsics M. u. 22.

KÉRJÜK FELTÜNTETNI:

Javasolt személy neve, lakcíme

Javaslattevő neve, címe, székhelye, telefonszáma,

belátása szerinti indoklás, hogy a javasolt személyt miért tartja érdemesnek a cím elnyerésére.

A beérkező javaslatot legalább 8-10 bajjai természetes személy írja alá!

(párt, állami, önkormányzati intézmény javaslata nem elfogadható!)

Baja, 2016. december 01.

néhai Erdei László alapító

A Bajai Honpolgár tartalommutatója 27. évfolyam (2016)

2. szám (február)

MASA György: „Senki nem kapta ajándékba a kutatási eredményeket...” A megyei Prímadíjas Kalocsa Bélával természetbúvár szakkörökről, kutatásról és a róla elnevezett rovarfajról (interjú). 1-4. o.

PENCZ Rudolf: Német páncelvadászok Baján, 1944 szeptember–október. 5-7. o.

KITÜNTETÉSEK. Baja város képviselő-testületének 2015. december 12-én tartott ünnepi ülésén az alábbi kitüntéseket adták át ... 7. o.

KOVÁCS Mária: Lukin László öröksége. 90 éve született az országos hírű bajfai zenepedagógus. 8. o.

TAMÁS Ágnes: „Akasztófára valók” és „kosorrúak”. Cigányok és zsidók a 19. század második felének élclapjaiban. 9-11. o.

LAKI Ferenc: A botanika nagyjaiból. 12-14.o.

A Bajai Honpolgár friss számai az alábbi helyeken vásárolhatók meg. 14. o.

FEKETE J. József: Költőből épül a verses kötet. A 2015-ös Sinkó Ervin Irodalmi Díjjal kitüntetett szenttamási Celler Kiss Tamás első kötetéről. 15. o.

[CELLER Kiss Tamás versei]. 18. o.

CSILICS Gábor: Emlékképek Kiss Lászlóról (1959-2015). 16. o.

JAEGER (Jósvai) Bálint: Regélő bajjaiak: 2. rész. 17. o.

SARLÓS István: Bács-Kiskun megyei értékek 1. 18. o.

Örökre elkötelezve [három levél]. (Várfi István, Lelóczky Gyula Donát, Barlay Bence) 19. o.

JÁSZ Anikó (összeáll.): Bajai évfordulók

2016-ban. 20. o.

Helyreigazítások, pontosítások. 20. o.

JÁSZ Anikó (összeáll.): A Bajai Honpolgár tartalommutatója 26. évfolyam (2015). 21-23. o.

NEBOJSZKI László: Védendő védtelenek: a csuszka. 2/23. o.

3. szám (március)

SZENTIVÁNYI Gábor (összeáll.): Bajai kerékpárutak. Útvonalak és látnivalók. 1-3. o.

PÉTER Árpád: Tóbiás Klára szobrász- és tűzzománcművész. 4. o.

MAYER János: „Jó, ha egy tanár templomba jár, de jó pedagógus is legyen mellette!” Számvetés Tarján Leventével pályájáról, keresztény iskoláról, közéleti szerepek-

ről (interjú). 5-8. o.

MAYER János: Színek, illatok és metamorfózisok: (Egy asszony illata. A Bajai Fiatalok Színházának bemutatója. 2016. január 25.). Színkritika. 9-10. o.

EMESZ Margit: Őserő (novella). 10. o.

GERGELY Ferenc: „Kémek és diverzánok” – alulnézetből 1944-1988. Tantörténetek a kommunista diktatúra idejéből. 1. rész. 11-14. o.

PAP Iván: A költő és szabadságharcos, Gérecz Attila (1929-1956). 14-16. o.

JÁSZ Anikó: Ha ezt Anna Karenina tudta volna... Gelányiné Marosvásárhelyi Adrienn biblioterapeutával a könyvek világában (interjú). 17-18. o.

Felhívás. (Az Arcok, helyek, történetek – mesélő fényképek című sorozathoz.) 18. o.

KÖRMÖCZI Áron: Avventura! 19-21. o.

SARLÓS István: 1848-49-es honvédek hadigondozása. 22. o.

MAYER János: A szenvedéseken túl. (könyvismertetés) 23. o.

NEBOJSZKI László: Védendő védtelenek: a vízityúk. 24. o.

4. szám (április)

N. L. [Nebojszki László]: Jeges árvíz Baján. 60 éve történt. 1. o.

SARLÓS István (közread.): Mészáros Lázár, Baja város képviselője. 2. o.

DÓSAI Anna: Mészáros Lázár, a kisdíák. 2. o.

SZENTIVÁNYI Gábor: Mészáros Lázár emlékezete Titley-ben. 3. o.

EGYED Tibor: Feketén-fehéren. Harmath Ica rajzkiállítás. 4. o.

Felhívás. (Az Arcok, helyek, történetek – mesélő fényképek című sorozathoz.) 4.o.

GERGELY Ferenc: „Kémek és diverzánok” – alulnézetből 1944-1988. Tantörténetek a kommunista diktatúra idejéből. 2. rész. 5-7. o.

A bajai jegesár, 1956. (fotók) 8. o.

SÁNDOR Boglárka: „Ha valaki verssel találkozik, a lelke már nincs elveszve” Kolti Helgával a színjátszás örömeiről és csalódásairól, a versek jellemformáló erejéről (interjú). 9-12. o.

KELEVÉZ Ágnes: In memoriam Láng József (1937-2016). 13-14. o.

TÜRR ISTVÁN MÚZEUM: Konferencia dr. Solymos Ede emlékére. 14.o.

BERNSCHÜTZ Sándor: Indián ösvényeken. 15-17. o.

MAYER János: „Agyfertőzés” vagy az irodalom teremtő ereje?. A teremtés diszkrét bája. A Rábl Színpad és Zenei Közösség bemutatója. 2016. február 18. (kritika) 18. o.
PÉTER Árpád: Egy bajai kettős futballmérkőzés krónikája. 19-20. o.

MASA György: Kincs a bajai földben: a földikutya. 21-22. o.

EMESZ Margit: Sorsok és emberek (novella). 23. o.

NEBOJSZKI László: Védendő védtelenek: a koronás keresztespók. 24. o.

5. szám (május)

M. J. [Mayer János]: Seid gegrüsst, ihr deutschen Schüler... 60 éves Baján a német gimnázium. 1. o.

SZAUTER Terézia: Értékkörzés – értékrementés. Évfordulók a bajai MNÁMK-ban. 2-4. o.

KÖSZEGI Henrik: „Volt egyszer rég...”. 5. o.

STRIEGL István: Egy öreg diák emlékei. 5-6. o.

STRIEGL István: „Frankelokok” a nagyvilágban. 6-7. o.

PONGÓ Csilla – MAYER János: Józan paraszti ész és egy darab szív. Születésnap számvetés Bernschütz Sándorral az életpálya sarokköveiről, a pedagóguspálya fényéről és árnyairól (interjú). 8-11. o.

BARANYI Anna: Telcs Ede szecessziós éremművészete. 12-14. o.

JAEGER (Jósvai) Bálint: Regélő bajaiak: 3. rész. 14. o.

GERGELY Ferenc: „Kémek és diverzánok” – alulnézetből 1944-1988. Tantörténetek a kommunista diktatúra idejéből. 3. rész. 15-17. o.

Ebben az évben ... Baja Város Hírnevéért díj kitüntetettje Szentiványi Gábor nagykövet. 17. o.

A Bajai Honpolgár friss számai az alábbi helyeken vásárolhatók meg. 17.o.

KÖRMÖCZI Áron: Miért éppen Szíria? 18-21. o.

Felhívás. (Az Arcok, helyek, történetek – mesélő fényképek című sorozathoz.) 21. o.

MAYER János: A nagy sváb csalódás. (könyvismertetés) 21-22. o.

SARLÓS István: Az első hivatalos jelentés a bajai csillagvizsgáló tevékenységéről. 23. o.

NEBOJSZKI László: Védendő védtelenek: a vörösbecg. 24. o.

6. szám (június)

KOVÁCS Zita: Solymos Ede szobor Agárdon. 1. o.

SARLÓS István: A Csermák Mihály tér „születése”. 2. o.

Köszönetnyilvánítás. (Solymos Ede családja, Solymos E. 90. születésnapja alkalmából rendezett konferenciáért.) 2.o.

HERMANN Róbert: Az első magyar „hadügyér” – Mészáros Lázár. 3-4. o.

A Bajai Honpolgár friss számai az alábbi

helyeken vásárolhatók meg. 4. o.

SÁNDOR Boglárka: Szeretettel gyógyítani. Dr. Buda Lászlóval önismeretről, hagyományos és új típusú orvoslásról, testünk üzeneteiről. 5-8. o.

TÓTH-KISS Hajni: A drámapedagógia mint az oktatás jolly jokere. 1. rész. 9-10. o.

GERGELY Ferenc: „Kémek és diverzánok” – alulnézetből 1944-1988. Tantörténetek a kommunista diktatúra idejéből. 4. rész. 11-14. o.

PAULAI Zoltán: „Disszidálásom” története, 1956. 14. o.

SÁNDOR Boglárka: Éneklő örökifjúság. Évfordulós ünnepség a Liszt Ferenc énekarnál. 15-17. o.

FÁTRAI Klára: Moretti Gemma életei. (könyvismertetés) 17-18. o.

BARANYI Anna: Telcs Ede hollandiai vonatkozású éremművészeti alkotásai. 19-20. o.

Előfizetési felhívás. 20. o.

MAYER János: Hősök emlékezete. Háromszoros évforduló, 2016. 21. o.

KILMISTER, Lemmy: 1916 (dalszöveg) 22. o.

FEKETE J. József: Tisza-part, az adomák földje. (könyvismertetés) 22-23. o.

[VICEI Károly]: Felettébb művelt tamburások. 23. o.

NEBOJSZKI László: Védendő védtelenek: a cserszömörce. 24. o.

7-8. szám (július-augusztus)

MAYER János: Nyári vendégünk: Mélykút. 1. o.

RAUZS József: Mélykút 300 éve. 2-3. o.

SÖVÉNY Mihály: Mélykút újratelepülése a 18. században. 3-6. o.

BÖRCSÖKNÉ KISS Erzsébet (összeáll.): Mélykút híres szülöttei. 7-8. o.

RAUZS József (közread.): Mélykút, a világ közepe. Fenyő Miksa vallomása szülőfalujáról. 9-12. o.

BÖRCSÖKNÉ KISS Erzsébet: Mélykút büszkesége: a Szederinda Népzenei Egyesület. 12. o.

RAUZS József: Prokop Péter Mélykúton. 13-14. o.

RAUZS József: A mélykúti Szent Erzsébet-ereklye. 15-16. o.

SARLÓS István: A baja-mélykúti út fejlesztéséről. 16-17. o.

R. J. [Rauzs József]: A szőlő és a bor Mélykúton. 18-19. o.

NOVOK-ROSTÁS László: In memoriam Beregi Vendel (1930-2016). 19-21. o.

BARANYI Anna: Telcs Ede neoklasszicista és újtárgyas éremművészeti alkotásai. 21-22. o.

GERGELY Ferenc: „Kémek és diverzán-

sok” – alulnézetből (1944-1988). Tantörténetek a kommunista diktatúra idejéből. 5. (bef.) rész. 23-25. o.

PÉTER Árpád: Meizl Ferenc: A zene büvöletében. 26. o.

Előfizetési felhívás. 26. o.

A Bajai Honpolgár friss számai az alábbi helyeken vásárolhatók meg. 26. o.

SÁNDOR Boglárka: Az „öleg jó” halászlé nyomában. Kollmann Péter és a Sobri-örökség ápolása. 27-29. o.

TÓTH-KISS Hajni: A drámapedagógia mint az oktatás jolly jokere. 2. rész. 30-33. o.

SZENTJÓBI SZABÓ Tibor: Egy tudós pap útja a választott püspökségig. Troll ferenc pályája. 33-34. o.

ZALAVÁRI László: „Egy úr a hátsó sorból...” Göldner Tibor mestercukrásszal szakmai pályájáról, cukrászversenyekről, a gasztronómia varázsáról (interjú). 35-37. o.

LAKI Ferenc: Rendhagyó emlékezés egykori „képzős” tanárookra. Miskolczi Ferenc Grafikus portréi kollégáiról. 38-40. o.

PAP Iván: Hittérítők, ciszterciak északon. 41-44. o.

FÁTRAI Klára: Ha van színház, kell egy könyv is! (könyvismertető) 44-45. o.

HORVÁTH Máté: „Ennyi volt, szép volt!” Elment a bajai kosárlabda-legenda. Kovács József (1937-2016). 46-47. o.

ZALAVÁRI László (Dr.): A „Tanár”. 47. o.

NEBOJSZKI László: Védendő védtelenek: a szárcsa. 48. o.

9. szám (szeptember)

ZALAVÁRI László: Olimpiai bajnokunk van! 1-2. o.

SÁNDOR Boglárka: Két keréken Lisszabonig – biciklis kalandtúra Rióért. 3-5. o.

TARJÁN Levente: Gyermekkori pajtáságtól a felnőttkor örök barátságáért. Bálint Attila köszöntése. 6. o.

Tisztelt Olvasóink! (A Katolikus rádióban Kabdebó Tamás tart előadássorozatot októberben.) 6. o.

Helyreigazítás. (A 7-8. szám 39-40. oldalához.) 6. o.

GEBAUER Hanga: Zombor fekete-fehérben. Utószó egy nyár közepi ünnepi fotókiállításához. 7-8. o.

SZABOLCS Viktória Laura: Hadikórházak Baján a nagy háborúban. 9-10. o.

A Bajai Honpolgár friss számai az alábbi helyeken vásárolhatók meg. 10. o.

MAYER János: „A zene bennünk születik meg”. Nagy Imrével kedvencekről, zenészlétről, a helyi kultúra esélyeiről (interjú). 11-14. o.

HERMANN Róbert: Hogyan került Mészáros

Lázár a Batthyány-kormányba? 15-16. o.

SARLÓS István: Baja mint fürdőváros 1936-os városi hirdetés Budapesten. 17-18. o.

J. A. [Jász Anikó]: Emlékez(z)ünk! A bajai Türr István Közgazdasági Technikum 1954-ben végzett tanítványainak emlékei (könyvismertetés). 18. o.

GERGELY Ferenc: A szabadság kis körei. 19-20. o.

MAYER János: Alapmű született (recenzió). 21. o.

MAYER János: Történelmi puzzle bajai darabokkal (recenzió). 22-23. o.

NEBOJSZKI László: Új helytörténeti kiadványok Mélykúton (könyvismertető). 23. o.

NEBOJSZKI László: Védendő védtelenek: a kis apollólepké. 24. o.

10. szám (október)

M. J. [Mayer János]: Emlékezés a szabadság évére. 1. o.

HARMATNÉ KINCSES Zsuzsanna – Mayer János: Adalékok 1956 bajai történetéhez Kincses János gimnáziumi tanár pályája. 2-4. o.

Tisztelt Olvasók! (A Rockoktóber 23. – Határtalan szabadság c. program ajánlója.) 3. o.

Kedves Olvasóink! (Az Oratóriumi esték c. program ajánlója.) 4. o.

KÖVESDI Lilla: A bajaiak mindennapi kenyeré a Rákosi-korszakban. 5-6. p.

GERGELY Ferenc (közread.): Sz. Sándor kalocsai pedagógus „Önállóvá” 1956 őszi tevékenységéről. 7-9. o.

GERGELY Ferenc (közread.): Iktics József szeremlei pedagógus internálási ügye. 10. o.

A Bajai Honpolgár friss számai az alábbi helyeken vásárolhatók meg. 10. o.

A Bajai Fiatalok Színházának évadterve, 2016/17. 10. o.

SARLÓS István: A forradalom előtt. Részletek Baja város tanácsának 1956. október 22-i üléséből. 11-12. o.

PÉTER Árpád: Találkozásaim és barátságom egy bajai „ötvenhatossal”. 13-14. o.

MAYER János: Minden történelem, a ma és a holnap is. Merk Zsuzsával kutatásról, múzeumból és a hosszú évek tapasztalatairól interjú. 15-18. o.

EMESZ Margit: Búcsú Csoóri Sándortól. 18. o.

BERNSCHÜTZ Sándor: Emlékezés Révfy Tivadarné Tóth Krisztina tanárnőre. 19-20. o.

SIMOR Katalin: Erdőjárás: egy bajai lány Finnországban. 4. [rész]. 21-22. o.

FÁTRAI Klára: Akik megérdemelték a díszdiplomát. 22. o.

SÁNDOR Boglárka: Paradicsomban az igazság (kritika). 23. o.

NEBOJSZKI László: Védendő védtelenek: a zöldes gyöngyházlepké. 24. o.

11. szám (november)

MAYER János: „A sportban mindig lehet új célokat kitűzni...” Faldum Gáborral olimpiáról, sportról a triatlon varázsáról (interjú). 1-5. o.

PAP Iván: Emlékezzünk a GULAG áldozataira is! Az 1956-os forradalom 60 éves évfordulójára. 5-6. o.

GSCHEIDT Szilvia: Tisztelt Olvasó! (Meghívó a Múzeumbarátok Köre rendezvényére). 6. o.

A Bajai Honpolgár friss számai az alábbi helyeken vásárolhatók meg. 6. o.

FÁTRAI Klára: Politikai-világnézeti diszkrimináció vagy valami más? „Úgy táncoltok, ahogy mi futyulunk” 7-9. o.

SZÁDECZKY Attila (id.) – KOVÁCS SÁNDOR: Forradalmi események gyerekszemmel. 9-10. o.

Kitüntetések. (Október 23-a alkalmából.) 10. o.

Közlemény. (Kovács Zita és Kothencz Kelemen szerkesztői lemondása.) 10. o.

Tisztelt Olvasóink! (Meghívó Benkő Levente könyvbemutatójára.) 10. o.

SARLÓS István: Meghalt a király! Baja város közgyűlésének megemlékezése I. Ferenc Józsefről. 11-12. o.

KÖRMÖCZI Áron: Határ-esetek. 13-15. o.

KÁRPÁTI Jonatán: A halott temető. 16. o.

SZENTJÓBI SZABÓ Tibor: „Európában vagyok otthon, de a hazám Magyarország” Bemutatjuk Kovács Károlyt, az Európai Vízügyi Szövetség (EWA) elnökét (interjú). 17-18. o.

NEBOJSZKI László: Mária-enciklopédia. Kalocsa, 1950 Forráskiadvány és adattár. 18-19. o.

MAYER János: Az emlékezés mesekönyve. (könyvismertető) 19. o.

MAYER János: Szókimondó szövegek – minőségi malackodás. Korhatáros meseváros. A TabulArt Szobaszínház bemutatója (színkritika). 20. o.

PÉTER Árpád: Szilágysági magyarok között. Beszámoló a XXIV. Báthory-napok rendezvénysorozatáról (Szilágysomlyó, 2016. szeptember 23-25.) 21-22. o.

MÁNDICS Mihály: Milassin Miklós püspök, Csávoly büszkesége. 23. o.

NEBOJSZKI László: Védendő védtelenek: a kanalasgém. 24. o.

12. szám (december)

M. J. [Mayer János]: A téli ünnepek elé-

be. 1. o.

LEX Orsolya: „Karácsony estéjén szépen vigadjanak...” Karácsonyi énekes népszokások. 2-4. o.

A Bajai Honpolgár friss számai az alábbi helyeken vásárolhatók meg. 4.o.

Felhívás. (A lap következő megjelenéséről.) 4. o.

SÁNDOR Boglárka: „Reformátusnak lenni azt jelenti: ragaszkodunk Isten írott ígéjéhez” Bán Bélával kálvinizmusról, városi közösségről, társadalmi szerepvállalásról (interjú). 5-8. o.

KOVÁCS Mária-CSERI Zsófi-GULYÁS Dénes-MÓCZÁR Gábor-TÓTH Péter-PETHÖNÉ KÖVÁRI Andrea-SIPOS János-NAGY Farkas: Sokak kedve szerint – 25 éves az Ad Libitum kórus. 9-12.o.

VIRÁG Zsófia: Szívünk hangja Hozzád. (vers) 11. o.

SARLÓS István: A Hadsegélyező Hivatal jótékonyági felhívásai 1916 karácsonyán. 13-14. o.

KOSZTOLÁNYI Károly: 75 éve kezdődött a Bajai Ellenállási Mozgalom. 14.o.

PAP Iván: Svéd mozzanatok avagy a mindennapi élet itt, északon. 15-16.o.

FEKETE J. József: „...egy kis változást hoztam létre a dolgokban” 16-17.o.

Ajándékozzon Bajai Honpolgár-előfizetést! 17. o.

SÁNDOR Boglárka: Márton Áron bémálta. 18. o.

MAYER János: Hazugságok és képmutatás vég nélkül. A Bajai Fiatalok Színházának bemutatója. 19-20. o.

MAYER János: '56 helyi emlékezete (recenzió). 20-21. o.

A Bajai Honpolgár Alapítvány támogatói 2016-ban. 21.o.

SÁNDOR Boglárka: Paskó atya jól kifőzte (könyvismertetés). 22.o.

EMESZ Margit: December tájékán (novella). 23. o.

KASZA Béla: Karácsonyra várva. (vers) 23. o.

MORETTI Gemma: Havas gondolatok. (vers) 23. o.

EMESZ Margit: Karácsonyi üdvözlét. (vers) 23. o.

NEBOJSZKI László: Védendő védtelenek: az uhu. 24. o.

Szerzői névmutató

BARANYI Anna 5/12; 6/19; 7-8/21;
BARLAY Bence 2/19;
BERNSCHÜTZ Sándor 4/15; 10/19;
BÖRCŐKNÉ KISS Erzsébet 7-8/7;
7-8/12;

CELLER Kiss Tamás 2/16;
CSERI Zsófi 12/9;
CSILICS Gábor 2/16;
DÓSAI Anna 4/2;
EGYED Tibor 4/4;
EMESZ Margit 3/10; 4/23; 10/18; 12/23;
12/23;
FÁTRAI Klára 6/17; 7-8/44; 10/22; 11/7;
FEKETE J. József 2/15; 6/22; 12/16;
GEBAUER Hanga 9/7;
GERGELY Ferenc 3/11; 4/5; 5/15; 6/11;
7-8/23; 9/19; 10/7; 10/10;
GSCHEIDT Szilvia 11/6;
GULYÁS Dénes 12/9;
HARMATNÉ KINCSES Zsuzsanna 10/2;
HERMANN Róbert 6/3; 9/15;
HORVÁTH Máté 7-8/46;
JAEGER (Jósvai) Bálint 2/17; 5/14;
JÁSZ Anikó 2/20; 2/21; 3/17; 9/18;
KÁRPÁTI Jonatán 11/16;
KASZA Béla 12/23;
KELEVÉZ Ágnes 4/13;
KILMISTER, Lemmy 6/22;
KOSZTOLÁNYI Károly 12/14;
KOVÁCS Mária 2/8; 12/9;
KOVÁCS Zita 6/1;
KÖRMÖCZI Áron 3/19; 5/18; 11/13;
KÖSZEGI Henrik 5/5;
KÖVESDI Lilla 10/5;
LAKI Ferenc 2/12; 7-8/38;
LELÓCZKY Gyula Donát 2/19;
LEX Orsolya 12/2;
MÁNDICS Mihály 11/23;
MASA György 2/1; 4/21;
MAYER János 3/5; 3/9; 3/23; 4/18; 5/1;
5/8; 5/21; 6/21; 7-8/1; 9/11; 9/21; 9/22;
10/1; 10/2; 10/15; 11/1; 11/19; 11/20; 12/1;
12/19; 12/20;
MÓCZÁR Gábor 12/9;
MORETTI Gemma 12/23;
NAGY Farkas 12/9;
NEBOJSZKI László 2/23; 3/23; 4/1; 4/24;
5/24; 6/24; 7-8/48; 9/23; 9/24; 10/24; 11/18;
11/24; 12/24;
NOVOK-ROSTÁS László 7-8/19;
PAP Iván 3/15; 7-8/41; 11/5; 12/15;
PAULAI Zoltán 6/14;
PENCZ Rudolf 2/5;
PÉTER Árpád 3/4; 4/19; 7-8/26; 10/13;
11/21;
PETHÖNÉ KÖVÁRI Andrea 12/9;
PONGÓ Csilla 5/8;
RAUZS József 7-8/2; 7-8/9; 7-8/13; 7-8/15;
7-8/18;
SÁNDOR Boglárka 4/9; 6/5; 6/15; 7-8/27;
9/3; 10/23; 12/5; 12/18; 12/22;
SARLÓS István 2/18; 3/22; 4/2; 5/23; 6/2;
7-8/16; 9/17; 10/11; 11/11; 12/13;
SIMOR Katalin 10/21;
SIPOS János 12/9;
SÖVÉNY Mihály 7-8/3;

STRIEGL István 5/5; 5/6;
SZABOLCS Viktória Laura 9/9;
SZÁDECZKY Attila 11/9;
SZAUTER Terézia 5/2;
SZENTIVÁNYI Gábor 3/1; 4/3;
SZENTJÓBI SZABÓ Tibor 7-8/33; 11/17;
TAMÁS Ágnes 2/9;
TARJÁN Levente 9/6;
TÓTH Péter 12/9;
TÓTH-KISS Hajni 6/9; 7-8/30;
TÜRR ISTVÁN MÚZEUM 4/14;
VÁRFI István 2/19;
VICEI Károly 6/23;
VIRÁG Zsófia 12/11;
ZALAVÁRI László 7-8/35; 9/1;
ZALAVÁRI László (Dr.) 7-8/47;

Cikksorozatok mutatója

A drámapedagógia mint az oktatás jolly jokere (Tóth-Kiss H.)

1. rész 6/9;
2. rész 7-8/30;

Erdőjárás: egy bajai lány Finnországból (Simor K.)

4. rész 10/21;

„Kémekek és diverzánok” – alulnézetből (1944-1988) (Gergely F.)

1. rész 3/11;
2. rész 4/5;
3. rész 5/15;
4. rész 6/11;
5. rész 7-8/23;

Regélő bajaiak (Jaeger (Jósvai) B.)

2. rész 2/17;
3. rész 5/14;

Telcs Ede ...éremművészete (Baranyi A.)

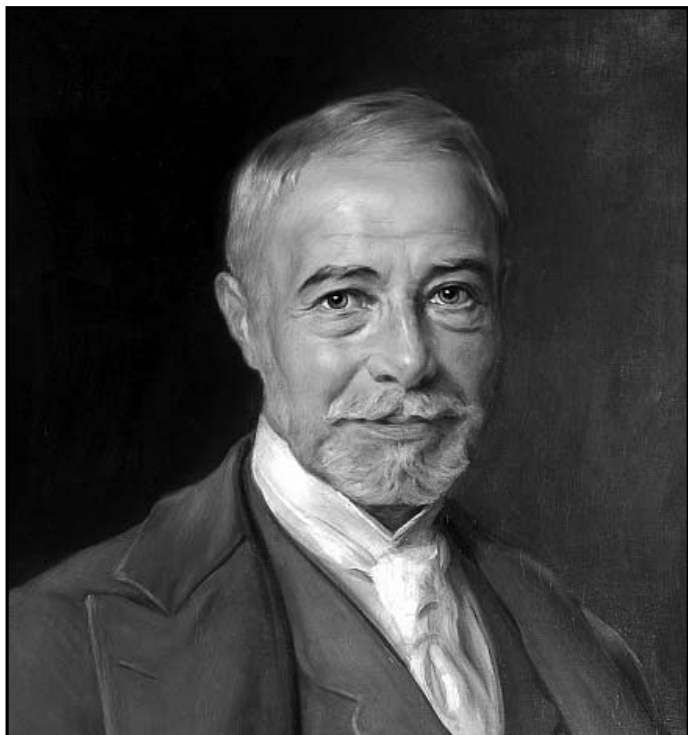
... szecessziós éremművészete 5/12;
... hollandiai vonatkozású...alkotásai 6/19;
... neoklasszicista és újtárgyias...alkotásai 7-8/21;

Védendő védtelenek (Nebojszki L.)

Csuszka 2/23;
Vízityúk 3/24;
Koronás keresztspók 4/24;
Vörösbegy 5/24;
Cserszömörce 6/24;
Szárca 7-8/48;
Kis apollólepke 9/24;
Zöldes gyöngyházlepke 10/24;
Kanalasgém 11/24;
Uhu 12/24;

Összeállította: Jász Anikó

Jelentősebb bajai évfordulók 2017-ben

Déri Frigyes 1852-1924

190 éve, 1827-ben

– május 31-én született Lovászpatonán **Czirfusz Ferenc** tanár, ügyvéd. 18 évig volt a III. Béla Gimnázium tanára, majd a bajai tanítóképző alapításának megszervezője és első igazgatója (1870-1875). († Zombor, 1901. április 29.)

Telcs Ede 1872-1948

170 éve, 1847-ben

– március 12-én született Baján **Schulhof Lipót** csillagász, elsősorban kisbolygók kutatásával foglalkozott. († Párizs, 1921. október 10.)

165 éve, 1852-ben

– december 10-én született Bácsón **Déri Frigyes** selyemgyáros, műgyűjtő. 1916-ban a ferencesek kertjéből megvásárolta a múzeumnak szánt területet, amelyet – a mai Déri-kertet – 1924-ben a városnak ajándékozott park létesítése céljából „madárdalnak és gyermekkacagásnak”. († Bécs, 1924. október 27.)

150 éve, 1867-ben

– október 26-án született Baján **Schnetzer Ferenc** katonatiszt, honvédelmi miniszter (1919), az önálló magyar katonai táborigyelmeztetés megalapítója. († Budapest, 1944. április 3.)

145 éve, 1872-ben

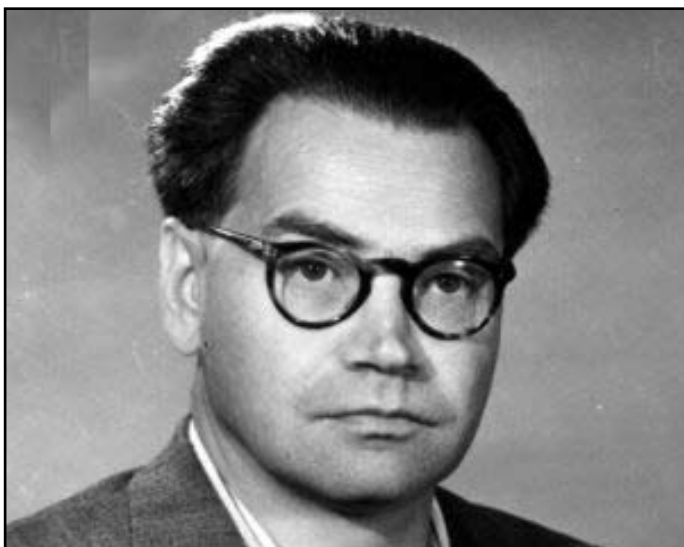
– május 12-én született Baján **Telcs Ede** szobrász- és éremművész. († Budapest, 1948. július 18.)

110 éve, 1907-ben

– január 21-én született Vaskúton **Flach Pál** (Paul Flach) ügyvéd, helytörténeti kutató. A II. világháború után Németországban telepedett le, ahol könyvtárosként dolgozott, és Bácska helytörténetét kutatta, eredményeit több könyvben adta közre. († Gröbenzellen, 1991. június 7.)

Nagy István 1873-1937

Losonczy Géza 1917-1957

– november 18-án született Baján **Rábl Béla** amatőr színjász. (†Baja, 1986. augusztus 3.)

100 éve, 1917-ben

– május 5-én, Érseksanádon született **Losonczy Géza** újságíró, kommunista politikus, államminiszter (1956), a Nagy Imre-per mártírja. († Budapest, 1957. december 21.)

90 éve, 1927-ben

– született Diószegen **Weinträger Adolf** festőművész, tanár. 1947-től Vaskúton, 1971-től haláláig Baján élt és tanított. – **30 éve hunyt el Baján**, 1987. december 16-án.

80 éve, 1937-ben

– február 13-án hunyt el Baján **Nagy István** festőművész. 1933-tól haláláig élt Baján. (Csíkmindszent, 1873. március 28.)

70 éve, 1947-ben

– december 14-én hunyt el Baján **idősebb Éber Sándor** festőművész-tanár. Mint a tanítóképző tanára 1902-ben telepedett le Baján. (Ráckeresztúr, 1878. június 6.)

65 éve, 1952-ben

– november 4-én hunyt el Budapesten **Pósta Sándor** magyar olimpiai bajnok vívó, fogorvos. Gimnáziumi tanulmányait Baján végezte. Baja város anyagi támogatásával vehetett részt a párizsi olimpián 1924-ben. (Pánd, 1888, szeptember 25.)

– december 18-án hunyt el Baján **Róna Dezső** orvos, a Bajai Kórház igazgató-

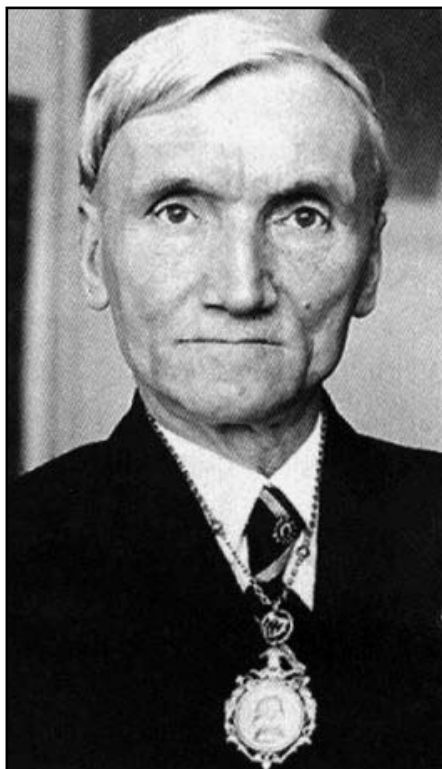
Paul Flach 1907-1991

főorvosa (1907-1940). Az 1912-ben alapított magánszanatóriumát 1939-ben a városnak adományozta. (†Baja, 1952. december 18.)

60 éve, 1957-ben

– január 4-én hunyt el Budapesten **Rudnay Gyula** festőművész, B. Mikli Ferenc mestere, a Bajai Képzőművészeti Akadémia alapítója (1946). (Pelsőc, 1878. január. 9.)

Összeállította: Jász Anikó

Rudnay Gyula 1878-1957

Pósta Sándor 1888-1952

Védendő védtelenek: a tengelic

■ A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME) 1979-ben megindított *Az év madara* program célja az adott évben kiválasztott faj bemutatásával a figyelem felkeltése és a védelmi lehetőségek ismertetése. A 2016 nyarán közel egy hónapig tartó, immár hagyományossá vált internetes szavazással a „2017 év madara” a tengelic (*Carduelis carduelis*) lett: az MME illetékes munkacsoportja által még ajánlott erdei fülesbagoly és házi veréb előtt a faj meggyőző fölényrel nyerte a választást.

Tengelicek az itatón

A pintyfélék (*Fringillidae*) családjába tartozó tengelic (Felső-Bácskában is használt népi elnevezései tengelice, stigline, stiglic, tigline) kellemes énekének és színes megjelenésének köszönhetően mindig kedvelt madárnak számított, ezért szívesen tartották otthon kalitkában (nem túlságosan régen a bajai piacon még árulták példányait), illetve gyakran használták csalmadárnak a különböző módszerekkel végzett madárbefogásoknál. Természetesen előzőek ma már nem engedélyezettek, és a védett faj természetvédelmi eszmei értéke a vidékfejlesztési miniszter 100/2012. (IX. 28.) számú rendelete szerint 25 000 Ft.

Az egyik legtarkább madarunkat tollszínezete alapján könnyű felismerni: feje elől a szem hátsó részéig vörös, hegyes csőre körül, feje tetején és nyakán körbe fekete, feje a vörös és a fekete rész között fehér. Jellegzetesek továbbá sárga szalaggal tarkított koromfekete szárnyai, fehér farcsíkja és fekete farkának fehér foltjai. A 22-26 centiméter szárnyfesztávolságú madár háta világosbarna, begye és hasa fehéres-barnás. A nemek hasonló külleműek, így gyakorlat kell megkülönböztetésükhöz. A fiataloknál a fej említett színezete még hiányzik, egyébként megjelenésükben a zöldikékre emlékeztetnek.

Kalocsa Béla közlése szerint a tengelic állandó, egész évben Baján és környékén megtalálható madarunk (Gemenc és környékének

madarai. = Ártér. 1995. 1-2. 139-158. oldal), amely országosan is általánosan elterjedt. A tendenciájában mérsékelten gyarapodó hazai fészkelő állományt 2000-2012 között a szakemberek 622 000 – 763 000 párra becsülték (<http://www.mme.hu/magyarorszagmadarai/madaradatbazis-carcar>). Ugyanezen adatbázis szerint a legidősebb gyűrűs megkerült madarat Olaszországban lőtték le a jelöléstől számított 9 év

és 21 nap múltán, míg a gyűrűzési és megkerülési hely közötti legnagyobb távolság 1519 kilométer (Magyarország-Oroszország). A faj elterjedési területe Európa nyugati részétől Ázsia középső részéig húzódik, megtalálható továbbá Afrika északi részén is (előzőeken túl betelepítésekkel eljutott más kontinensekre is).

Az élőhelyeül fásorokat, kerteket, ligeteket és parkokat választó madár hímjei februárban

kezdenek énekelni, a párba állás áprilisban történik. A tojó kinyúló ág villájába építi a fészket, amelybe 4-5 tojást tojik. A fiókák 12-13 nap kotlás után kelnek ki (közben a hím eteti párját), majd az utódok két hét múlva repülnek ki a fészekből (a szülők még néhány napig ellátják őket). A tengelic pár jellemzően kétszer, alkalomadtán háromszor költ a május elejétől július végéig tartó időszakban. A faj táplálékát elsősorban növényi magok jelentik (bogáncs, gyermekláncfű stb.), csupán költési időszakban etetik a fiókákat fehérjében gazdag bogarakkal és hernyókkal.

A madarak nyár végétől tavaszig leginkább csapatokban kóborolnak, majd ősszel az állomány egy része Európa déli részére repül (a faj jellemzően rövid távú vonuló). Mindemellett Európa északi részéből érkeznek hozzánk kisebb-nagyobb, itt áttelelő csapatok. A tengelicek szívesen megjelennek a téli etetőkön: viszonylag kevéssé tudott, hogy a kitett mák jelentős vonzerővel bír számukra. Akár vidékünkön – például a Pandúr-szigeten tett kirándulások alkalmával – is megfigyelhető télen a túlélés érdekében a csoportba verődés jótékony hatása: a csapat legügyesebb példányai fedezik fel a hóval borított táj bogáncsos részeit,

Fotó:Ligeti László

Landoláshoz készülve

amelyek a lustábbaknak is terített asztalt biztosítanak. Vagy ugyanitt, a felbukkanó karvalyt vagy héját észreévő legébe-rebb tengelicek riasztásai nyomán ismét összeáll a csapat, amelyből aztán a ragadozó madár már nehezebben képes zsákmányt szerezni.

A tengelic állományai alapvetően nem veszélyeztetettek, amiben szerepet játszik a faj kultúrákötető magatartása is. Mindezek mellett környezetünk intenzívebb hasznosítása veszélyeztetheti a madár költő- és táplálkozó helyeit, tehát az ezekre történő odafigyelés szolgálja leginkább a madár védelmét.

Nebojszki László

BAJAI HONPOLGÁR

Baja és környéke honismereti és kulturális folyóirata
Megjelenik minden hónap első napján
ISSN 1416-4469

Főszerkesztő: Dr. Mayer János
Főmunkatárs: Dr. Nebojszki László
Olvasószerkesztő: Sándor Boglárka

A szerkesztőbizottság tagjai:
Jász Anikó, dr. Laki Ferenc, Lex Orsolya,
Sarlós István, Sipos Loránd,
Zalavári László

Lapalapító:
Újvárosi Általános Művelődési Központ

Kiadó:
Bajai Honpolgár Alapítvány
Az alapítvány számlavezető bankja:
OTP Bank Nyrt. Bajai Fiókja
Számiaszám: 11732033 20030119
Postacím: 6500 Baja, Telcs Ede u. 12.
E-mail: bajaihonpolgar@gmail.com

ELŐFIZETÉS: 06-79/322-600

Nyomdai munkák:
Arculat Nyomda Kft.

Felelős vezető: Csuvár Zoltán
Baja, Attila u. 15. Tel.: 79/428-944

A szerkesztőség a beküldött kéziratok rövidítésének és stilisztikai javításának jogát fenntartja!